

DIPLOMADOLGOZAT

**Polyák-Kelemen
Boglárka
Emberi erőforrás
tanácsadó Msc
szak**

**Budapest
2024**

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budai Campus
Emberi erőforrás tanácsadó Msc Szak

**A szociális szféra pályaelhagyási okainak vizsgálata, a segítő
foglalkozást végző személyek munkavégzésében felmerülő
nehézségek feltárása**

Belső konzulens:	Dr. Suhajda Csilla Judit Egyetemi docens
Készítette:	Polyák-Kelemen Boglárka NU7KYE levelező tagozat
Intézet/Tanszék:	Agrár -és Élelmiszergazdasági Intézet

Budapest
2024

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	3
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	4
2.1. A SZOCIÁLPEDAGÓGIA ÉS A SZOCIÁLPOLITIKA KAPCSOLATA	4
2.1.1. Visszacsatolás	7
2.1.2. Szolgáltatásközvetítés	7
2.1.3. Érdekegyeztetés	7
2.1.4. Intézményes környezet	7
2.1.5. Jogi szabályozás	7
2.1.6. Politikai és gazdasági érdekek.....	7
2.1.7. Értékközvetítés	7
2.2. A SEGÍTŐ SZAKMA NEHÉZSÉGEI	7
2.2.1. Az egyéni stresszorok	7
2.2.2. Szerepkonfliktus	7
2.2.3. A másokért vállalt felelősség	7
2.2.4. A kliensekkel kapcsolatos interakciók	7
2.2.5. A munkatársakkal kapcsolatos interakciók	7
2.2.6. Szervezeti szintű stresszorok	7
2.2.7. Technikai kihívások	7
2.2.8. Pénzbeli megbecsülés	7
2.2.9. A szakmai életpálya lehetőségei	7
2.2.10. Tevékenységgel összefüggő stresszorok	7
2.2.11. A stressz által meghatározott reakciók milyensége	7
2.2.12. A kiegészítés	7
2.3. A SZOCIÁLIS SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉG KOLLEKTÍV ELISMERÉSE.....	7
2.3.1. Elmélet	7
2.3.2. A diskurzus témájának történeti áttekintése és analizálása	7
2.4. A SEGÍTŐ SZAKMA KIBONTAKOZÁSA ÉS LEÁLLÁSA HAZÁNKBAN	7
2.4.1. Előszó	7
2.4.2. Szakmai nehézségek	7

2.4.3. A csoportra összpontosítás deficitje	7
2.4.4. A testvérhivatások befolyása a segítő foglalkozásra	7
2.4.5. A más országokban alkalmazott tevékenységekhez való viszonyulás deficitje ..	7
2.4.6. Az ügyfél-hatalomban való részesítése (relevanciája, valamint kondíciói)	7
2.4.7. A közügyek szervezésétől védett segítő hivatás	38
2.4.8. A cselekvő, hivatási érdekképviseltek elmaradása	39
2.4.9. A hivatásalakító vizsgáló és analízáló közösségek alakulásának elégtelen léte ..	40
3. KUTATÁS.....	42
3.1. KUTATÁSI CÉLOK, KÉRDÉSEK ÉS HIPOTÉZISEK	42
3.1.1. Kutatási célok, kérdések	50
3.1.2. Hipotézisek	55
3.1.3. Kutatási módszerek bemutatása	60
3.1.4. Kutatások vizsgálatának körülményei	65
3.1.5. Félig strukturált interjúk	75
3.1.6. A félig strukturált interjúk eredményeinek bemutatása	85
3.1.7. A különböző felsőoktatási intézmények szociális alapképzéseinek bemutatása..	7
3.1.8. Dokumentumelemzés- mintatantervek bemutatása és elemzése.....	7
4. KÖVETKEZETÉSEK, JAVASLATOK	99
5. ÖSSZEFOGLALÁS	104
Irodalomjegyzék	
Mellékletek	
Függelékek	

1.BEVEZETÉS

Az egyik igen meghatározó szféra pályalehagyásának okait vettem vizsgálatom alapjául, a szociális szféráét. Jelenleg és ahogy a szakirodalmakból, valamint a kutatásból is kitűnik nem egy új keletű jelenség a pálya elhagyásának mozzanata. Több évre, már-már évtizedekig visszanyúlva beszélhetünk a területen jelenlévő problémákról. A felhasznált szakirodalmaim egy részét egy szociálpedagógusi szakkönyv részének feldolgozása képezi, további részeit, pedig két szociális munkával kapcsolatos folyóiratban megjelent cikk felhasználása adja. Rengeteg nagyon jó szakember van a pályán, nagyon sok remek szakirodalmat adtak hazánknak a szociális munka területére. Viszont az érzékelhető a társadalomban, hogy az esetetek megsegítését vállaló szakemberek mind munkájuk, mind anyagi juttatásuk megbecsülésében óriási hátrányban vannak más szakterületen tevékenykedő szakemberekkel szemben. Azonban nem kizárólagosan ezek a tényezők vezettek el oda, hogy a szakma szereplői egyre inkább az idősebb korosztályt teszik ki, hanem sok más egyéb tényező is hozzájárul ehhez a jelenséghez.

Diplomadolgozatomban a különböző szakemberek véleményét kívánom bemutatni a szociális segítő tevékenység végzésének tekintetében, továbbá kutatásomban a már több éve a hivatásban levő szakember véleményére is kíváncsi vagyok. Mindezek mellett úgy gondolom, hogy a különböző felsőoktatási szociális alapszakok minősége, gyakorlati felkészítése is nagy befolyást gyakorol az oktatási intézményből kilépő frissen végzett szakemberek pályán maradási esélyeiben. Tehát kutatásom két részre tevődik, az első része a félig strukturált interjúk bemutatása, a másik része pedig a felsőoktatási szociális alapszakok mintatanterveinek elemzéséből, vagyis dokumentumelemzésből áll.

Továbbá egyéni indíttatás is fűződik a dolgozatom elkészítéséhez. Alapvetően szociálpedagógus vagyok, de a nyolc évet felölelő tapasztalataim tényeit nézve nyitottá váltam a pályamódosítás lehetőségére. Ahogy a kutatásomból kiderül, nem kizárólagosan én játszottam el a gondolattal, hogy más lehetőséget keresek munkavégzési terület tekintetében. Ugyanis dolgozatom kutatása kiterjed a szociális szakemberek pályájával kapcsolatos jövőbeni elképzeléseik kifejtésére. Valamint a pályaelhagyók véleményét is alapul vettem a pályaelhagyás okainak vizsgálata tekintetében.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A SZOCIÁLPEDAGÓGIA ÉS A SZOCIÁLPOLITIKA KAPCSOLATA

2.1.1. Visszacsatolás

Első körben fontos megemlíteni azt, miszerint a szociális munka és a szociálpedagógia eljárás módja, valamint köznapi gyakorlata is indirekt módon gyakorol hatást az állami szociális politikák működésére. Ennek hatását, amely fordítottan működik alulról felfelé építkezésnek szokás nevezni (angol kifejezéssel élve *bottom-up* technika). Ennek esszenciája a tudás, hétköznapi gyakorlatok, valamint a terepen elsajátított kompetenciák. Mindezek olyan mintát alkotnak, amelyek ráhatnak az ágazat üzemelését irányító makromegközelítésű politikai, illetve gazdasági folyamatokra. A hétköznapi szakmai munkavégzés segítéséhez, továbbá a jelentős információ szolgáltatáshoz, a szociális segítés, a gyakorlatok, a tudás közvetlen hozzájárulást biztosít, mindezek mellett a szociális intézmények minőségbiztosításához, a pénzügyi stabilitáshoz, az ügyfelek és ellátottak szociális joggyakorlásához járulnak hozzá. Ennek hatására alakultak meg hazánkban a szociális törvényben is megnevezett világi és egyházi, gyermekvédelmi, valamint szociális ágazatban üzemelő módszertani intézmények. Az említett intézmények alapvető célja, hogy lokális szisztémákban kerüljenek tesztelésre a kormányzati igények. Mindezek mellett a visszajelzés, tehát az információk átadása a döntéshozók részére a pályán direktn módon megszerzett jártasságokról. Az így megszerzett tudások beillesztése a centrális, illetve lokális kormányzati döntéshozatali eljárásokba hasonlóképpen elengedhetetlen a szociális segítés, valamint a szociálpolitika számára is. Az alulról felfelé építkezés fajtájú szolgáltatástervezés nélkül nem lehet megemlíteni a bizonyíték eredetű eljárás módokat, továbbá a nemzeti szociálpolitika pusztán öncélú, önjáró szerkezetű alakulna, ami figyelmen kívül hagyná a szaktudással rendelkező személyek érdekeit (Temesváry, 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.1.2. Szolgáltatásközvetítés

A szociális segítés és a szociálpolitika egy másik jelentőségteljes kapcsolódási pontja a célcsoportra irányuló szociális politikához társuló szolgáltatások, valamint ellátások. Ebben a környezetben a segítő szakemberek egy hídszerepet személyesítenek meg: a szociálpolitika intézményrendszerét összekötik az ellátásra szoruló kiszolgáltatott társadalmi csoportokat. Mivel nem garantált, hogy a szociális ellátások lehetséges igénybe vevői önállóan megtalálják a lehetőségeket a gyermekvédelmi vagy szociális intézmények által nyújtott segítségnyújtási módokra, illetve a pénzbeli ellátások adta alternatívák felhasználására.

Amennyiben a jogosultak jelentős része nem tud hozzáférni a jogszabályozásban biztosított, ezenfelül normatív alapú hozzájárulásokhoz, akkor a szociálpolitikai törekvések hatékonyságainak megghiúsulásáról beszélhetünk. Ferge Zsuzsa szociológus, ezt az előnytelen eljárást elsőfajú hibaként említi (Zombori,1994, Ferge,2000, Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A leggyakoribb magyarázatok az elsőfajú hibára vonatkozóan a megbiégyezéstől való rettegés és a tények ismeretének hiányából fakad. Ennek a ténynek a fennállásának lehetőségénél a szakképzettséggel bíró segítő szakember információt nyújt a kliense számára az igénybe vehető szolgáltatások formáiról, természetéről, ezenfelül elintézheti finanszírozások kérvényezését az ügyfelével vagy bizonyos esetekben személyes jelenléte nélkül, elősegítve ezzel az önbizalmának erősítését és a szégyenérzetének redukálását (Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.1.3. Érdekegyeztetés

Jelentősegteljes közös pontot jelölnek az érdekképviselő és a szolgáltatástervezésen túlmenően a szociális segítőtevékenység és a szociálpolitika mezsgyéjén helyet foglaló feladat-és érdekegyeztető fórumok. Ezen események létrejöttékor esély nyílik a szociális szakemberek számára, hogy az ágazati irányítást képviselő személyekkel, valamint az adminisztrációs ügyekért felelős szakemberekkel, akik a döntések meghozatalában vállalnak szerepet, megismertessék nézőpontjaikat, valamint tapasztalataik alapján visszacsatolást közvetíthessenek számukra (Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.1.4. Intézményes környezet

Alapvetően az intézményes környezet, ahol a segítő szakemberek végzik a munkájukat a szociális politikák, valamint a szociális munkások kulcsfontosságú találkozási pontja (Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Az elnyomásellen tiltakozók, a feminista, továbbá a faji megkülönböztetés ellenes jártasságok szívesebben állnak közel eszmei törekvésekhez és világeszmékhez, mint intézmények által biztosított keretrendszerhez (Payne,2014, Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Amellett, hogy a független szociális segítő tevékenység öntudatosságra eszmélését is megvizsgálhatjuk, mely magabiztos elidegenedést fejez ki az olyan, ugyancsak pragmatikus társtudományokról, akár a pszichológia, a neveléstudomány, az ápolástudomány vagy a pedagógia, ezzel együtt a szociális szakma általános elintézménytelenedése is végbemegy (Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.1.5. Jogi szabályozás

A szociálpolitika kérdéskörében dolgozó jogalkotói berendezés működése, tehát a szervezeti egységnek a törvényalkotási hozzáértése, amely determináló a szociális segítőtevékenység mindennapjaira tekintettel. A szociális szolgáltatásokat igénybe vevők profilját, a segítők elemi kötelességeit, a szakmai életútjukat, valamint a munkahelyi nyomást, továbbá a hivatásukra irányuló igényt a törvény által alkotott egyes jogszabályi változások alapvetően határozhatják meg (Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.1.6. Politikai és gazdasági érdekek

A szociális szakma tapasztalatától, továbbá a szociálpolitikától elvonatkoztatható különálló gazdasági, természeti, valamint politikai eljárások definiálhatják a szociálpedagógia és a szociálpolitika között meghúzódó kapcsolatstruktúrát. Erre példaként megemlíthető a Németországhoz kapcsolódó 2015-ös bevándorlási krízis, amely kapcsán a szociális segítő tevékenységet végző szakemberekre megnövekedett a kereslet, annak okán, hogy a menekültek társadalmi integrálása szükségszerűvé vált. Nem volt eseti jellegű, hogy a szociális munkások érdekvédelmi egyesülete által célszerűnek tartott esetszámok hirtelen 35-ről 100-ra növekedtek a családsegítő tevékenységet folytató szakemberek esetében (Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.1.7. Értékközvetítés

A szociális segítéssel szorosan összefüggő intézményrendszer feladataival a kliensek részére a nemzeten keresztül vallott erényeket is továbbítja. Ezene értékeknek a manifesztálódása a társadalmi szükségletek, mint anyagi jólét, egészség, valamint lakhatás univerzális méltatása mértékében értékelhetők. A jóléti országok némely fajtái, valamint az ide tartozó országok hatványozottabban nagyobb szinten teljesítik az igényeket bizonyos keresletformák tekintetében, az egyéb országokkal szemben (Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A szociális munkának, emellett a szociálpedagógiának alapvető kérdése az, miszerint tudják a segítő szakemberek hivatási meggyőződésüket, valamint értékeiket megteremteni az egyre inkább mértéktartóbb szakmai, továbbá pénzügyi potenciálok mellett funkcionáló intézményekben (Dominelli,2010, Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A jóléti ország internacionális intézményeinek leépítésével tarthatunk attól, hogy a juttatások kínálatalapú szolgáltatások lesznek, melyben nem a szóban forgó kiszolgálás beállítottsága idomul a kliensek elvárásaihoz, hanem a gazdaságilag, illetve politikailag determinált

szervezeti keretek határozzák meg szűkösen a kielégítendő igényeket (Böhnisch-Schröer,2012:80, Temesváry,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2. A SEGÍTŐ SZAKMA NEHÉZSÉGEI

2.2.1. Az egyéni stresszorok

Legfőképpen az emberekben okoznak pszichés átalakulást a perszonális stresszorok. A legalapvetőbb szubjektív stresszforrás, ha nem magától értetődő a munkakör. Abban az esetben, ha a munkavállaló számára nem egyértelmű a munkájának célja, továbbá nincs tisztában a felé irányuló követelményekkel, illetve azzal, hogy milyen felelősség terheli őt, abban az esetben a bizonytalanság érzése körvonalazódik benne. Többnyire ez a stresszforrás munkahelyi elbocsátás vagy átstrukturálás után jelentkezik, mindemellett gyakran a munkahelyi szerepkonfliktus előidézője (Juhász,2003, Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Elvonatkoztatva a munkahelyi átstrukturálásoktól és az elbocsátásoktól, ez rendszeres sajátossága olyan foglalkozásoknak, ahol az emberi életek koordinálását, illetve alakítását érintő tevékenységek vannak jelen. A szociális segítő hivatások, beleértve szociálpedagógiát, azonos célkitűzéssel lép közbe a személyek életébe, ebből kifolyólag a magánélet, valamint a segítő munka funkciója egymással szembe kerülhet. A szociális segítő foglalkozásúak feladatköre számtalan segítő munkával kapcsolatban jelez átfedést. Ehhez kapcsolódóan a bizonytalanság érzése megjelenhet munkahelyi átkapcsolódások kapcsolatában. Néhány területen átkapcsolódás válhat ki, példának okáért a mentálhigiénés szakember megelőző munkájával, illetve a gyámügyi ügyintéző munkavégzésével, a pedagógus oktatási kötelezettségével, a szociális gondozó minőségfejlesztési munkájával, vagy a védőnő felkészítő munkavégzésével. Azonban olyan területekre is hatást gyakorol, mint a terápiás segítő tevékenységek (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.2. A szerepkonfliktus

Alapvető szubjektív stresszorként jelenhet meg a szerepkonfliktus az egyéneknél. Hiszen a szociális segítő tevékenységet végzők munkája egyre inkább komplexebbé alakul át, ebből kifolyólag nem újdonság, hogy előtérbe kerülnek olyan feladatok is, amelyeket a munkavállalók nem szívesen végeznek el. A segítő szakmákban túlnyomóan az adminisztrációs munka az, melyre zaklatott reakciót adnak a személyek, mivel döntően ez a tevékenység az, ami a legkevésbé áll kapcsolatban a munkatevékenységről alkotott elgondolásukkal (Siversind és mtsai,2003, Pikó,2002, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.3. A másokért vállalt felelősség

Stresszorként jellemezhető a másokért vállalt felelősség is. A túl jelentős felelősség vállalása mások munkájáért, teendőiért, éppen oly mértékben lehet stressz forrása, mint az, ha egy komplex feladat elvégzésének folyamatában minden egyes munkafolyamat kapcsán a vezető személy irányába kellene fordulnunk (Juhász,2003, Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Az önállóság jelentős dimenziója a munkatevékenységnek. A sikeresen elvégzett munkatevékenységnek kulcsfontosságú eleme lehet az egyensúly megtalálása a kompetens vezetői, illetve kollegiális támogatás nyújtása és a független munkatevékenység elvégzése között (Aiken és mtsai,2001, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A kompetens, illetve önálló munkavégzésre irányuló törekvés egyenlő mennyiségben lehet jelen, mint az arra való hajlandóság, hogy olyan szakember közelében tevékenykedjenek, akik megfelelő hozzáértéssel rendelkeznek a munkájukat illetően, mindemellett a gyakorlatban is alkalmazható útmutatásokkal látják el őket, valamint optimális mértékben koordinálják munkájukat (Kramer-Schmalenberg,2004, és mtsai., 2021). Manapság, ahol a szociális segítő tevékenységben egyre inkább megmutatkozik a fluktuáció problémaköre, valamint egyre nagyobb problémát jelent a tapasztaltabb kollégák, vagyis a patronálók és a kezdő munkavállaló, avagy a gyakornokok kötelékét létrehozni (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.4. A kliensekkel kapcsolatos interakciók

A kliensekkel kapcsolatos különböző interakciókból származó stressz, amely a szociális szakembereken kerülnek levezetésre nagy összefüggésben áll a másokért vállalt felelősséggel. Az ügyfelek segítése számtalan próbatétel állíthat a szociális szakemberek elé (Boumans-Landeweerd,1996,1999, Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Az ügyfelek speciális, számtalanszor hátrányos helyzetükből adódóan más szemlélettel érzékelik az őket körülvevő világot. A hétköznapi személyekhez képest teljesen más elvárásokkal tekintenek a világra, ebből kifolyólag teljesen mértékben más dolgok fejezhetnek ki számukra leterheltséget. Tehát a szükségleteikhez való igazodás nem egy alkalommal megerőlteti a velük kapcsolatban álló segítő személyeket. A küzdelemből következőképpen a párbeszéd megszokássá válhat, amely egy ideig eredményes megküzdésnek valósul, azonban pszichés nehézségek forrása lehet hosszútávon (Roberts,1999, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Mindezek mellett fontos megemlíteni az ügyfelek családjával való munkát is, ugyanis ezen jellegű kontaktus is rendelkezik egy egyéni dinamikával. A szociális segítő tevékenységet végző

személy számára lényeges, hogy kinek, mikor, hogyan, valamint mennyit és mit mond el (Loftus-McDowell,2000, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

A kényelmetlen témát érintő információk közvetítése példának okáért a családtagokban zaklatottságot idézhet elő, mely a hírt közvetítő személyen nyerhet megtorlást. Mindemellett egyre többször érzékelik a szociális segítők, hogy csak az ügyfél problémáira koncentrálni nem elégséges, a hozzátartozókkal is sok esetben szükségszerű lenne a foglalkozás, mindez pedig nagymértékben kibővítené a segítők munka, illetve ügyfélkörét (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.5. A munkatársakkal való interakciók

Elsődleges stresszforrásként jelenik meg a kollégákkal való kölcsönös viszony. Ezt a stresszforrást jelenheti az egységesség meg nem léte, amely akkor jelentkezhethet, ha azonos közösségben dolgozók között nem jön létre semmilyen segítői akarat egymásra nézve, azaz nem alkotnak valódi csoportot (Juhász,2003, Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A stresszkezelés egyik legmeghatározóbb eljárás módjától a fosztja meg a közösség tagjait, mégpedig a csoportos pártfogás esélyétől. Maslach, valamint Medland véleménye alapján elkerülhetetlen a kiégés a társas támogatás elmaradása esetén, így ennek az elemnek része kell, hogy legyen a stresszkezelő tréningeknek (Medland és mtsai,2004, Maslach,1997, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Amely az egységesség hiányosságánál is rosszabb, az a helyzet, amikor a közösség némely tagjai nem kizárólag éreketlenek egymás iránt, hanem ellenérzéseik, kivetnivalóik vannak egymással szemben, ezen kívül egyáltalán nem kezdenek el közelíteni valamilyen közös eredmény irányába. Ennek következtében megannyi végkimenetel lehetséges, mint a munkavállaló kimerülése, valamint figyelmet vesz el a feladatvégzéstől, ennek kimenetele pedig a produktivitás visszaesése, továbbá a munkabírási romlása (Dominelli,2010, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A szociális segítőtevékenységet folytató személyeknek részben az egyéni munkacsoportban, illetve a tudományág képviselőcsoportjával lehetséges nézeteltérés, melyet más kiszolgáló szervezetek hoztak létre. Az egyéni munkacsoporton belül javarészt a vezető személyekkel alakul ki nézeteltérés. A más kiszolgáló szervezetek csoportjával érdekütköztetés javarészt az esetkonferenciák alkalmával van jelen, amikor más segítő szakemberrel együtt közösen kitézőtt végcél érdekében, amely a családot segíti, különböző nézőpontokból, felelősségi hatáskörökkel, továbbá módszerekkel indokolt partnerségre törekedni. A több szakterületet érintő munkaközösség kooperációját akadályozza az is, hogy számtalan esetben a teamben lévő egyéni funkciók nem kerültek szabályozásra, ezáltal a közreműködő csoporttagok az együttes

végcél elérését ellehetetlenítik. Egy lehetséges kimenetel az is, hogy a segítő szakemberek különböző eljárásmódokkal szeretnének közbelépni, abból kifolyólag, hogy az azonos célkitűzés bizonytalanná válik bennük az egyéni szemléletmódjukból adódóan.

A több tudományt érintő munkaközösségek közt lévő nézeteltérésre a megfelelő hasonlat a család- és gyermekjóléti ellátás folyamán a szociális munkás és a pszichológus, illetve a védőnő tevékenységének összekapcsolódása. A különböző ellátást nyújtó szakemberek az egyéni hivatásukra vonatkozó szabályaik alapján látják el munkájukat ebben az eljárásban. Stresszforrásként szolgálhat, ha ebben az eljárásban nem körülhatárolt funkciók vannak jelen, továbbá megelőzően kidolgozatlan, hogy melyik szereplőnek mi a kötelezettsége egy-egy fennálló helyzetben (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.6. Szervezeti szintű stresszorok

A szervezeti szinten megjelenő stresszforrások rengeteg szempontból adódhatnak. Az egyik ilyen maga a szervezeti atmoszféra. A munkahelyi légkör kiterjedhet a döntésekben való közreműködésre, a szervezet koordinációjára, a munkahelyi előmenetelre, valamint a munkabérrel és járandóságokkal, illetve a hivatást övező körülményekkel való elégedettségre (Pikó-Piczil,1998, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Mind ezek mellett fontos megemlíteni az intézményhez tartozók hovatartozás érzetét, továbbá a munkáltató információátadása (Juhász,2003, Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Jelenleg azokat a stresszt előidéző tényezőket helyezzük előtérbe, amelyek jellegzetesek a szociális területen dolgozók mindennapjaiban. Fontos kérdést vethet fel az, hogy milyen mennyiségben tesz eleget a vezető kifejezésmódja a munkavállaló követelményeinek, egyéniségének, továbbá a kivitelezni kívánt kötelezettség beállítottságának. Abban az esetben, ha összeegyeztethetlenség merül fel, az általában problémaként éli át a munkavállaló (Ádám-Mészáros, 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Jelen vannak olyan szempontok is, amelyek állandó jelleggel stresszforrásként tevékenykednek. A felettes kifejezésmódja számottevően determinálja a munkahely funkcionálását, nehezíti, illetve megkönnyíti a munkatársak együttműködését, ebből kifolyólag hatást gyakorol a csapatkooperációra (Müller és mtsai,1996, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Abban az esetben, ha a felettes a munkavállalókkal társként tevékenykedik együtt, erőfeszítéseiket elismeri, végig hallgatja őket, továbbá lehetővé teszi számukra az eszmei önállóságot, akkor a szakmájukat akadálymentessé, valamint harmonikussá teheti (Boumans-Landeweerd,1993,1994, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Abban az esetben, ha a kontroll szerkezet által előírt kritériumok nem tisztáztak, akkor stressz előidézőjévé alakulhatnak azok. Példaként megemlíthető, hogy

amennyiben kizárólag negatív értékeléseket nyújtanak, az számtalan esetben nem kínál javaslatot a munkavállalóknak a kívánatos viselkedésmódra, ráadásul nagymértékű emocionális stresszreakációt is eredményez (Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.7. Technikai kihívások

Stresszt válthat ki ezenkívül a munka folyamán alkalmazott műszaki berendezésekkel összefüggésben lévő nehézségek. A műszaki technológia fejlődésével a munkavállalóknak kevés idő során vált szükséges naprakész ismereteket megtanulniuk (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Ez leginkább az idősebb korosztályt érintette jelentősen, akik a jelentős technikai fejlődést nehezkesebben tudják elsajátítani. Az intézmény folyamatos technológiai fejlődése adta stresszokozó képességet az is erősíti, hogy manapság leginkább elismertek azon dolgozó szakemberek, akik erőteljesen nyomába járnak a fejlődésnek, valamint nehézség nélkül értelmezik a legújabb technológiákat (Pikó-Piczil,2000, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Az informatikával összefüggő képzések kis mértékben megtalálhatóak a szociális területen folyó edukációkban, tehát egyéb hivatásokhoz képest számottevő lemaradásban vannak, továbbá digitális kor szülöttei sem képeznek kivételt az oktatásban való lemaradás tekintetében (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.8. Pénzbeli megbecsülés

A kismértékű pénzbeli ellensúlyozás a szociális szférában az intézmény szintjén jelenik meg stresszforrásként. A szociális segítő tevékenységet folytató személyeknek az önértékelésükön ejthet csorbát a nem elégséges pénzügyi elismerés (Pikó,2002, és mtsai., 2021). A szociális területen dolgozók körében országos szinten a vagyoni megbecsülés súlyos hiányt mutat. Napjainkig sikertelen a törekvés ennek megváltoztatására, emiatt a pályaelhagyók száma igen jelentős, mi több rengetegen vannak, akik a szociális képzést elvégezték, azonban nem lépnek be a munkaerőpiac ezen területére (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.9. A szakmai életpálya lehetőségei

Az elégtelen munkahelyi előmenetel, vagy az előléptetés túlságos kényszerítése stresszt okoz az egyénnek (Juhász,2003, Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A szociális munkában nem jellemző a hivatásorientáltság, csekély alkalom nyílik a pályán való fentebb jutásra. A szakmai ágazat vezetője van fentebbi szinten, továbbá az intézményt irányító személy és annak helyettese foglal el magasabb helyet a ranglétrán a szociális szervezetben. A szociális

segítő tevékenységet folytató szakemberek egyenlők egymással szembe az intézményi struktúra szempontjából, ennek ellenére intervenció szintjeikben eltérés tapasztalható az ellátottakkal való bánásmód eszköztárának milyenségében, valamint kvalitásukban, végül, de nem utolsósorban szakmai hozzáértésükben. A működésből adódó struktúraranglétra, valamint a szakértelem-többlet számtalan esetben idéz elő stresszt és nehézséget a munkaközösség, ezenfelül az egyén számára egyaránt. A szociális területen dolgozók számára egy karriermodell előterjesztése lehetőség lehetne, hogy a felmerülő nehézségeket ellensúlyozza, mind azért, hogy egy előrelátható életszerű karrierutat mutasson ösztönzés megjelenésével, mind pedig, hogy a munkatársak között egyértelmű differenciálódás menjen végbe, mely követelményekhez kötött és törvényesített (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.10. Tevékenységgel összefüggő stresszorok

A munkatevékenység általi alul- vagy túlterheltség, a foglalkozásban felmerülő átalakulások, a foglalkozás közeggel összefüggő nehézségek, ezenfelül a feladatokkal kapcsolatos nem megfelelő követelmények stresszként hathatnak az egyének számára. Különbség jelenhet meg a színvonal, illetve mérték tekintetében a túlterheltséggel kapcsolatosan. Munkavégzés szempontjából a színvonal és mértékbeli alul- vagy túlterhelés a dolgozók szempontjából azt fejezi ki, hogy megszabott időintervallumban nagyon kevés, vagy nagyon sok feladatot kell ellátniuk. A nagymértékű terhelés hosszútávon egészségkárosító hatással bír, példának okáért a szívinfarktus bekövetkezésének fenyegetettsége összefüggést mutat azzal, hogy a munkavállalók hány órát töltenek hetente munkával (Juhász, 2003, Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A szociális segítőtévékenységet végzők köre leginkább önkormányzati vagy állami fenntartású intézményekben folytat munkát, azonban bizonyos esetekben előfordulhat, hogy civil, illetve egyházi szervezetek által fenntartott a szociális tevékenység ellátásának helyszíne, ebből kifolyólag elmondható, hogy a munkavégzés időtartama előre kiszámítható, megszabott. Ezzel szemben a fokozódó esetszám és ügyfélforgalom, plusz az adminisztrációs többlet okán túlórák keletkezhetnek a munkavégzésben (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

A munka színvonalában megjelenő túlhajszoltságot a nagyon komplikált megvalósítandó tevékenységekkel hozzuk összefüggésbe, tehát ha a foglalkoztató az alkalmazottól olyan feladat végzést követel meg, ami a kvalitásait felülmúlja. A minőségi túlhajszolás a megbecsültség érzésének apadásához terelhet, leginkább abban az esetben, ha a munkavállaló a kihívásoknak nem tud eleget tenni. A munka színvonalában előforduló nyomás túlzott hiánya, azaz a begyakorolt, visszatérő, egysíkú, átlagos tevékenységeknek egyaránt ártalmas

következményeik vannak. Ebből kifolyólag előidézhetik az egykedvűség időtartamai, valamint az egyhangúság, azt, hogy a munkavállalók reagálási rátermettségei és koncentrációs képességei csökkenésnek induljanak. A szociális segítőtevékenységet végzők körében a legtöbbször ismétlődő stresszforrás a minőségi, illetve a mennyiségi túlhajszoaltságból következik.

A munkavégzés színvonalát érintő szempontból az ügyfelek nehézségeinek komplexitása, valamint a strukturális megközelítés által az ügyfél egyre inkább árnyalódó közegét vált szükségessé közelebből is megfigyelni, továbbá a mennyiségben előforduló hatások szemszögéből megvizsgálva, az adminisztráció, illetve a klienskör számának emelkedésével magyarázható az eltérés. A hasonló jellegű munkák összetettsége az idők folyamán jelentősen gyarapodott, ezáltal a stresszt okozó tényezők előfordulása számottevő mértékben van jelen, ugyanis a szociális területen munkát végző személyek mind a pszichológiai, mind a fizikai tényezők meglétére szükséges, hogy figyeljenek az ügyfelek körében, ezenfelül számos esetben a családtagok szükségleteikre is figyelmet kell szentelniük (Hanson,1994, Loftus-McDowell,2000, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

Ugyancsak jelentős stresszt jelenthet a szociális segítőtevékenységet végzők körében, ha nem garantálják számára az elfogadható munkatevékenység elvégzésének megalapozását, vagyis a munka-követelményrendszerét. Példaként megemlíthető az, ha nem hozzáférhetőek a munkavállalók számára az olyan eszközök, amelyek a munkavégzést eredményesebbé, lendületesebbé, illetve biztossá teszik. Mindezek mellett további precedens lehet az is, ha a munkavállalónak nem lehetséges állást foglalnia abban, hogy munkáját hogyan valósítja meg, mindemellett milyen mechanizmusokat alkalmaz a munkavégzése során, végül milyen ütemtervvel dolgozik. Az embertelen követelmények a munkavégzésben, negatív testi, illetőleg lelki folyamatokat indíthatnak el, amelyek egészségkárosító hatásúak lehetnek. Egyéb stresszt jelenthet az is, ha a dolgozónak váltakozó műszakokban, mindemellett nem veszélytelen munkavégzési körülmények között szükséges a feladatait ellátnia. A kockázatos feltételek közt elvégzett munka az egészségre, valamint a testre is ártalmas lehet, mindezekon felül az ébrenlét-alvás periódusainak felcserélésével az alvással összefüggő problémák kialakulásának kedvezünk.

A feladatvégzéssel kapcsolatos minősítési követelmények folyamatos átalakulása is akadályozza a személyek alkalmazkodását, nem kizárólag a munkavégzéssel kapcsolatos kritériumok hiánya. A munkavállalók önmagukba és a szaktudásukba vetett hite, továbbá munkájukhoz kötődő hozzáértésükkel összefüggő érzéseik instabillá válnak. A munkaelvégzés

előírt időpontjának és a meghatározott feladatok módosulásában a feladat minősítésének átalakulása jelentkezhetsz. A technikai rohamos fejlődése ugyancsak lehet stresszokozó, mivel az egyénektől folyamatos igazodást és edukációt követel.

A munkavégzés közege által megjelenített stresszforrások is okozhatnak stresszt a munkavállalók részére. Javarészen ilyen közeg által megjelenített sajátosság a rossz minőségű levegő, rossz szagok, a túl alacsony vagy túl magas hőmérséklet, a hangzavar, a fényforrások hiánya, továbbá a zsúfolt környezet is, végül az irodai környezetben több esetben jelentkezik az, hogy azonos területen dolgozik az összes munkavállaló, ezáltal nem lehetséges az egyéneknek szükség szerint félrevonulniuk (Juhász,2003, Cooper-C.,L.-Davidson-M.,1987, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Számtalan esetben nehézséget jelent, hogy a munka lebonyolítása okán az ügyfelek száma megsokasodik, így nem lehetséges, hogy a segítő beszélgetések privát formában valósuljanak meg a kliensek és a szociális szakemberek között (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.11. A stressz által meghatározott reakciók milyensége

Abban az esetben, ha valaki sikeresen megküzd a stresszel, az lehetségesen eredményezheti az állásunkkal való megelégedést, azonban ugyanez a megelégedés állapota előidézheti magát a stresszt is. Már az 1930-as évek vége felé közzétettek munkahelyi megelégedésre vonatkozó tanulmányt, ellenben ezek a szempontok alapján tanulmányozták a történetet, mint szituációkra irányuló érzékenyebb reagálás, produktivitás vagy együttérzés (Roethlisberger-Dickson,1939, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A 90-es évektől kezdődően fordítódott figyelem a munkaszervezéssel kapcsolatos megelégedettség történéseire a szakemberek által. A szakmai bibliográfiában a hivatással összefüggő emóciók, mint öröm, érzelmi kötelékek kialakítása, mély köszönet érzésének kifejezése stb. vizsgálata került publikálásra, mindez a munkavállaló feladatvégzéséhez kötődő érzéseit tárta fel. Ezt követően a személy foglalkozása irányába megerősített magatartása, azaz a megismerő-minősítő térbeli kiterjesztés kutatása egyaránt számottevő adatokat eredményezett a benyomásokkal összefüggésben (Hunt és mtsai 1985,, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

A hivatással való megelégedettséget körvonalazza a munkaköri tervek tökéletessége, ezeknek a terveknek a megvalósításában helytálló közreműködés esélye (Szombathelyi,2012, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Ezenfelül hozzáadódhat még a munkatevékenység előreláthatósága, állandósága, továbbá a szerzett megfelelő visszacsatolás a tevékenységről, kiegészítésül a megpróbáltatást jelző kötelezettségek megjelenése az

elvégzett tevékenységek folyamán. A továbbiakban olyasféle nézőpontok említ meg, akár a bérezés, a munkahelyi miliő, a munkatársak közt jelenlévő viszonzyszerkezet jellegzetességei, további pénzbeli vagy természetbeni támogatások, az intézményt irányítók csoportjával megteremtett viszony, az intézményi felszereléstár, az elvégzendő feladatok sokszínűsége és észszerűsége, az előrelépési esélyek, a feladatszabályozás terjedelme, a munkastílus önálló megválasztása, a szakértelem alkalmazásának módjai, végül a műszakban eltöltött idő mennyisége (Klein,2012, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

Jelentősegteljes lehet a megelégedés személyes alkotóelemeinek elemzése, hiszen a munkavégzéssel összefüggésben megkövetelt kívánalmak egyéni szempontok alapján vannak jelen minden személynél (Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A szükségletkielégítési nézet, amelyet Vroom fogalmazott meg (Klein,2012, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021), abban az esetben tölti el megelégedés a személyt, ha megszerzi azt, amit szeretne, mindezek mellett az esetben a legmegelégedettebb, amikor a leginkább vágyik céljának tárgyára és ahhoz hozzá is jut, ellenben akkor a legelégedetlenebb, ha nem szerzi meg az általa vágyott dolgot. Mindezek után ezt a teóriát tökéletesítette Herzberg, úgy hogy különbséget tett higiénés, valamint motivációt elősegítő szempontok között (Deutsch-Gergely,2015, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Eme két kritérium hasonlóságba vonható a Abraham Maslow motivációs feltevésével, vagyis a fejlődés és szükség eredetű igényekkel (Maslow,1966, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A higiénés feltételek külső indítékok, mint a biztonság érzése, munkavégzés körülményei, anyagi juttatás, ismeretiségek. Abban az esetben, ha a munkavállaló pénzügyi járandósága alul marad az általa elvártakhoz képest, amely kompenzálná a munkájában nyújtott törekvéseit, vagy nem lehetséges számára a ranglétrán való fentebb jutási lehetőség, akkor a személy frusztrálttá válik. Tehát a higiénés feltételek nélkülözése elégedetlen állapotot eredményez a dolgozóknál, ellenben, ha mégis jelen van ez a feltétel az sem eredményez megnyugvást, mindössze egy közömbös hozzáállás létrejöttét. A motivációt elősegítő feltételek az ember felsőbbrendű igényeinek tesz eleget, vagyis személyes indítékok ezek. Ilyenek lehetnek a ranglétrán való fentebb lépés esélye, vagy a munkához kapcsolódó oktatások. Amennyiben a feladatellátás folyamán ezek a tényezők nem valósulnak meg, akkor az nem eredményez frusztráltságot az egyénben, hanem inaktív magatartást kezd el tanúsítani a munkavégzés iránt (Deutsch-Gergely,2015:107, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

A stresszes állapot káros hatásai intézményi, illetve személyi vonalon is megjelenhetnek. A személyi szinten keletkező utóhatás felbukkanása az emberre, vagy annak hozzátartozóira terjed ki a fejlődésükben. A személyes kihatás lehetséges precedensei lehetnek a lelki eredetű betegségek megjelenése, mint szorongás, kedélybetegség, burnout szindróma, mindezek mellett feltűnhetnek testre vonatkozó betegségek, akár a gyomor elfekélyesedése, esetleg szív- és érrendszeri megbetegedések, továbbá a viselkedésben előforduló problémák is megjelenhetnek, akár csak családon belüli bántalmazás, drogaddikció, étkezési zavarok. Intézményi szinten előforduló negatív hatások lehetnek a munkaiszony megszüntetések, a hatékonyság visszaesése, a távollétek mennyiségének megnövekedése, az ügyfélkör reklamációjának gyarapodása a szociális és ehhez szorosan illeszkedő szervezeti rendszer tevékenységeivel összefüggően, vagy a feladatvégzés közben előforduló sérülések mennyiségének emelkedése (Houtman és mtsai,2007, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). A továbbiakban észrevehető a lojalitás elmaradása, valamint az álláshelyi elégedettség visszaesése (Peterson és mtsai,2008, Simon és mtsai,2006, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.2.12. A kiégés

A foglalkozással kapcsolatos stresszhatás legjellemzőbb káros végeredménye a burnout, ami a szociális segítő tevékenységet végzők körében a legelterjedtebb jelenség, ezáltal célravezető megemlíteni önállóan a segítő hivatás problémaköreinek vonatkozásában. Freudenberger említette meg elsőként ezt a fogalmat 1974-ben, majd ekképpen határozta meg ezt a tényt: a burnout szindróma a tartós stresszhatás, valamint emocionális nyomás hatására jelentkező érzelmi, testi, szellemi fáradtság, amely a hozzá nem értés és a kilátástalanság benyomásával jelentkezik, mindezt saját magával szemben, egyéb személyekkel és a státuszával összefüggésben álló elutasító viszonyulási módok érzékeltetnek (Freudenberger,1974:159, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

Ezt követően Maslach más megközelítésben is megemlítette a kiégés definícióját, és meghatározásában három féle részre választotta szét. Az érzelmi kifáradás, mely a személy lelki és testi fáradtságát vizsgáló személyes tere, illetve a másik része az eltávolodás a munkahelyi kötelezettségektől, amely a kollégáktól, illetve a páciensektől való elidegenedést vizsgáló személyes rész. Ezeken kívül az egyéni hatékonyság elmaradása, ami a munkavégzéssel összefüggő szakértelem elhagyását és a produktivitás mérséklődését elemző önmagunk minősítésével összetartozó tér (Maslach és mtsai,1996, Ádám-Mészáros,2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

Alapvetően a szociális segítő tevékenységet folytatók körében definiálható a burnout szindróma, azonban egyéb munkakörökben is lehetséges az előfordulása. Egy hazánkban végzett kutatás eredményeként reprezentálható, hogy az ápolói munkakörben dolgozók 40%-a közel került a kiégés jelenségéhez, ezeken túl 1%-a az ápolóknak a burnout szindrómájuk mellett komoly pszichiátriai kórképpel is rendelkeznek, 5,5%-uk pedig a kiégés jellemző tüneteivel azonosítható (Pálfi és mtsai, 2008, Ádám-Mészáros, 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Három különálló rész szerint a háziorvosok körében 40-65% arányban jeleznek jelentős burnout réteget.

Az európai országokban oktató vagy nevelő munkát végzők 60-70%-a küszködik állandó stresszhatással, valamint 30% azok aránya, akik a kiégés problémájával küzdenek (Ozdemir, 2010, Lubinszki web, Ádám-Mészáros, 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021). Siebert kutatásából az is kiderül, hogy a szociális segítő munkakörben tevékenykedők csoportjában 39-75% a burnout mértéke (Siebert, 2006, Ádám-Mészáros, 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

A segítő munkában, különösképpen a szociális munkások csoportjában a kiégés következménye feltehetően a kliensek iránt tanúsított túlzott felelősségérzet, vagy valamiféle egyéni megrázkódtatás megtapasztalása, azonban hatással vannak olyan munkavégzéssel összefüggő összetevők is, mint, hogy az ügyfél egyéni ellenőrzéséért kizárólagosan a segítő kezeskedik, vagy az összetett nehézségekkel viaskodó kliensek és végül a kemény munkaütem (Ádám-Mészáros 2021, Rosta, & Rostáné Riez, 2021).

2.3. A SZOCIÁLIS SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉG KOLLEKTÍV ELISMERÉSE

2.3.1. Bevezetés

A tanulmány a szociális segítő tevékenység közösségi megbecsülésének felvetését tárgyalja. Mindannak ellenére, hogy nem lelhető fel ehhez hasonló kutatás, amely által konkrét konzekvenciák lehetne közzé tenni a téma kapcsán, azonban számos hasonló szakma általános törekvéseinek megfelelően leírható az a kijelentés, miként a segítő szakma funkciója lényeges akadályokkal szembe jutott a mai korban. Mindezeket bizonyítják azok a hivatásban elismert személyek, akik ezen a tanácskozó diskurzuson osztoztak. Erre a megbeszélésre 2019. novemberének 12. napján, Pécs városában lett megszervezve egy kongresszus alkalmával, melynek címe „A szociális munka, mint akadémiai terület” (Berger V., 2019) volt. A szociális segítő tevékenység magyarországi elbeszéléséről, valamint a mai korszak adta nehézségei voltak központban a diskurzus folyamán, szereplői, pedig Szöllősi Gábor, B. Erdős Márta és Endre Szilvia volt (Berger V., 2019).

2.3.2. A diskurzus témájának történeti áttekintése és analízisa

A segítő hivatás kollektív köztiszteletének felvetését a pályát körülvevő közösségi összefüggéstől nem lehetséges tanulmányozni, különállóan a kollektív szűk látókörűség gondolataitól, a közösségi megbecsülés szóródásának abszolút szerkezetétől, vagy az államtudományi eljárásoktól, továbbá a szakszerűség működésmódjaitól, végül a kapcsolatban álló pályákhoz társuló összefüggéstől. Hazánkban viszonylag elkésve, valamint alkalmi jelleggel kezdődtek meg a globális kutatásokhoz mérten a közösségi megítéléssel kapcsolatos vizsgálatok, amíg a brit szakterületeken már a 40-es esztendőök befejeztével, valamint az 50-es esztendőök kezdetén életre hívták a kezdetleges kapcsolódó kutatásokat, mindaddig országunkban csupán a 80-as esztendőökben következett ez be, ellenére a 70-es esztendőök próbálkozó kutatásoknak. Két felmérést végeztek el a Központi Statisztikai Hivatal által, az elsőt 1983-ban, illetve a másodikat 1988-ban, mind két kutatás az országunktól nyugatra lévő országok szociológiában közmegegyezésszerű metodológiáját utánozta. E szerint a kutatásban résztvevőknek a megadott munkaköröket volt szükséges osztályozniuk a szakmák vélelmezett közösségi elismerése értelmében egy hiteles képet adó adatfelvételi űrlapon. A különböző szakmák általános hierarchiai helyzete indikálta a kollektív megbecsülésüket. A felméréseket követően a továbbiakban majdnem három évtizedet követően, 2016-ban egy statisztikai adatfelvétel során került sor egy komplementer kutatásra a témában.

Elég figyelemfelhívó, ahogyan a segítő szakma közösségi megbecsüléséről, valamint annak megfelelően formálódásáról nincsenek direkt információink. Mindazonáltal elmondható valamennyi megfontolt elképzelés. Ebből a perspektívából kiindulva a kutatásokban előforduló segítői kiszolgáló, továbbá a társadalomtudósi munkaköröket hasznos a figyelem középpontjába állítani. Bizonyos szakmák elismerésértékelése, továbbá a konkrét hierarchiája nem lett kiegészítésül szemléltetve az 1983-ban befejezett kutatási kimenetek jelentésében. Ezeknek pótlására a munkaköröket kiterjedtebb osztályokba integrálták, mint igazgatói, létesítményszerű segítő szakmunkás, diplomás, és végül más eszmei szakmák. A diplomás munkakörökhöz társították a társadalomtudományi szakmát, mely elismerését tekintve a rangsorban a második helyet foglalta el, ezenkívül az a tény, miszerint ebben az időintervallumban ezt a munkakört haladó szellemű szakmának tekintették, valamint a fiatalabb korosztály környezetében állt kimagasló megbecsülésben (Kulcsár, 1985:1121-1122 & Berger V., 2019).

Az ezt követő felmérésben, melyet 1988-ban végeztek el nem került rögzítésre olyan információ mely a társadalomtudomány képviselőinek kollektív megbecsüléséről adott volna

tényszerű leírást, mindazonáltal a vizsgálatról megalkotott értekezés arról tett említést, hogy 1983-tól 1988-ig a diplomás munkakörök száma emelkedett, nem pedig az eszmei autonóm műveletek közmegbecsülése. Azonban redukálódott a képesítés nélküli testi tevékenységek és az közéleti pártszervezet jogkörellátásához kapcsolódó munkakörök elismerése (Kulcsár, 1990 & Berger V., 2019). Ez alapján elképzelhető, miszerint az állam struktúrájának megváltozását megelőzően a társadalomtudományi munkakör elismerése is gyarapodott. Az állam struktúrájának megváltozása teljesen újszerű közösségi miliőt hozott létre a hivatások elismerése részére, tekintettel arra, hogy lezáródott a közéleti pártszervezet jogkörellátásának rendszere, valamint az akadályozatlan kereslet-kínálat teljesen újfajta akadályozó tényezőket hozott létre, példának okáért a tájékozottság eladhatóságának összefüggésében. Az, hogy ezek nehezítések részletekbe menően hogyan voltak befolyással a rendszer megváltozása utáni esztendőkből a diplomás munkakörök vonatkozásaiban, mindemellett ezeknek folyamán a társadalomtudományi szakmára, azok kihagyott információk miatt ismeretlenek. Pontos információk nincsenek birtokukban a szakembereknek a rendszerváltozás utáni esztendőkből a diplomás munkaköröket illetően, valamint ezeknek mélyén, a társadalomtudományi szakma vonatkozásában. Minezek után csak a 2010-es esztendők centrumától vannak újra felvilágosítást nyújtó vizsgálatok. A kibővítő statisztikai adatfelvétel, mely a 2016-os esztendőben került felvételre, már konkrétabb információkkal bír a társadalomtudományi szakma megbecsülését illetően. A besorolás szerint az 1-es pontszám az igazán pozitív megbecsülést, mialatt a 15-ös osztályozás a közösség általi becsmérést fejezte ki, a szociológusi szakma a 6,09-es osztályozást kapta. Mindezzel a 47. lett a rangsorban a 173 kutató munkakör köréből. Utána az elemi tanintézmény pedagógusa következik, míg előtte a honvédségi tiszt került sorra.

A végösszegzés alapján a szociális segítő tevékenységgel összefüggésben álló szociológiai-diplomás szakma, a társadalomtudományi hivatás közösségi értékelése az állam struktúrájának átalakulását követően visszaesett. Ez alighanem kapcsolatos mindazzal egyaránt, hogy az 1980-as esztendő második felében nagymértékű elvárásokkal voltak az akadálytalan közgazdasági kereslet-kínálat adaptációja, valamint a jogállamiság irányába, végül hazánk népessége becsapva érezte magát.

A közösségi gondozást végző személyek nyilvános elismerése csupán a korunkbeli vizsgálatok nyomán elérhetőek, mivel ez a szakma az 1980-as esztendőkből nem volt jelen a semmilyen formában. A Központi Statisztikai Hivatal kimutatási adatfelvétele alapján ennek a szakmának a minősítése 8,6-os középértéket birtokolta, a maximális 15 volt, végül ezzel a 173 szakma

elismerési osztályozásának besorolásában csak a 96. pozíciójában végzett. Ezenfelül lényeges annak megjegyzése, hogy a közösségi gondozást nyújtó személyek munkája a 4. döntően alacsony honoráriumú szakma a jelenkori hazánkban a válaszadók egyéni minősítése alapján (KSH,2018:9,16 & Berger V., 2019). A konzekvenciák tükrében elővigyázatosan, azonban kijelenthető az a feltevés, miszerint a két összefüggésben lévő hivatás hanyatló megbecsülésére mutatnak rá a tények, mely irány feltehetően ugyan, de azonosan előrejelezhető a szociális segítő tevékenység elismerésének formálódásával.

Ennek folytán a szociális segítő tevékenység köztisztelete kapcsán kizárólagosan indirekt tudás elérhető, mely bizonyára a közösségi elismerés vizsgálatának metódustudományi problémáival egyaránt kapcsolatban áll. Az 1973-as esztendőben, elég hamar, Goldthrope rámutatott arra, hogy egyedül azoknak a szakmáknak a közösségi értékelését kivitelezhető tanulmányozni használható eljárás keretein belül, melyekről bizonyos fokig megingathatatlan nézettel adnak iránymutatást, tehát a válaszadók között megfelelő módon elfogadottak (Goldthrope & Hope,1977 & Berger V., 2019).

A szociális segítőtevékenység Magyarországon egyáltalán nem ehhez hasonló, mindennek specifikusan közérdekű, diszciplínakoordinálási, valamint történeti eredetei állnak fenn. Példának okáért az első ilyen, hogy a foglalkozás nem fordult elő a népközösségegyenlőséget képviselő államrendszerben, továbbá az állam hatalmi struktúra eszmerendszere okán a segítő szakmában dolgozó szakembereket a szocialista rendszerben tevékenykedő személyekhez kapcsolták a legtöbben, míg 2010-es esztendők után a közmunkaprogramban dolgozó egyénekhez kötötték a megnevezésüket, mint szociális munkával foglalkozó érintetteket. Mindezek mellett előfordulnak hasonló vagy vetélytárs munkakörök, melyek munkaterülete átnyúlik a szociális segítő tevékenység végzésére, ezenkívül ez a foglalkozás kollektív szinten láthatatlan, mivel nem lentről formálódó közösségi törekvések eredményére bontakozott ki a brit nemzetekkel ellentétben a szociális segítő szakma hivatása hazánkban. A szociális segítő tevékenység vizsgálatok a specifikus hivatásbeli követelményei, valamint jellegéből adódóan számos személy részére kategorizálása akadályokba ütközik: gyakorlati befolyásoltságuk nem eléggé természettudományos világnézet a diszciplína részére, emiatt a tudományos intézmények osztályozási körében (B.Erdős,2020 & Berger V., 2019).

A tanácskozó diskurzus alkalmával rendkívül sokat érő gondolatokba nyerhettek betekintést a közreműködő szakemberek által a résztvevők, ugyanis direkt adatok nem állnak rendelkezésre. A megbeszélés a *Szociális Munka Napja* nevet viselte, melyet 2019-ben a szociális munka napján tartottak meg Pécs városában, az eszmecsere során a szakma elismerését, valamint

körülményeit járták körül. Mint azt már ennek a fejezetnek a bevezetés szakaszában leírtam a neves szakemberek közül a konferencián Szöllősi Gábor egyetemi docens, Endre Szilvia doktorandusz, valamint B. Erdős Márta egyetemi docens képviselte magát.

A szakemberek, akikkel a tanulmány szerzője párbeszédet folytatott a diskurzus során rámutattak arra, hogy nem kizárólagosan módszeres szakterületnek határozza meg magát a szociális segítő tevékenység, hanem olyasmi foglalkozásként, aminek meghatalmazottjai az empirikus, illetve használható jártasságok egységbe rendezésével szeretnék ellátni szakértelmet igénylő munkájukat. Továbbá ennek ellentettjét is megemlíti a szerző a publikációban, e szerint a szociális segítő tevékenység jártasság kívánalmának vizsgálata révén elérhető tájékozottságot illetően az alapjában vevő pragmatikus körben és az eltérő jellegű kiszolgálóterületeken munkát végző személyek nem szenvedhetnek hiányt. A konferencián közreműködő szakemberek megtalálhatóak tapasztalati, valamint tudományos társasági körökben egyaránt, ezáltal ennek a két területnek a kapcsolódása érdeklődésként kerül szóba. Hazánkban a szociális terület akadályozott kiterjesztési státuszban van B. Erdős Márta véleménye alapján. A gyakorlatra irányuló felmérések amerikai viszonylatban élnek és mindezek különválnak a további szociológiai vizsgálatoktól, azonban ezt a tapasztalatszerzésre hajló kutatási módszert Magyarországon nem akceptálták, továbbá nincs róla tudomásuk a szakembereknek. E ennek két magyarázata lehet, az egyik a vizsgálatok adaptálódott formája, ezenkívül a vizsgálódások több tudományterületre kiterjedő teljességre törekvő szemlélete okán küzdelemmel integrálhatók a tudományos társasági szaktudományi szétválasztásba. Ezen konzekvenciákat figyelembe véve a segítőszakma-vizsgálata valamennyi ember számára küzdelemmel beállítható, elrendezhető, valamint megbecsülése jelentéktelen. A tudományos társasági munkakörökben tevékenykedő szakemberek pályafutására nézve akadályt teremt, egyidejűleg szellemileg érkézfeszítő a munkájuk, tekintettel arra, hogy a diákok és a tanárok olyanfajta jártasságot képesek a területen való tapasztalatszerzési alkalmak, illetve az oktatás folyamán konstruálni, mely a tapasztalatszerzéssel folyamatosan összeköttetésben lesz. Szöllősi Gábor véleménye alapján más országokban erőteljes érdeklődésre tesz szert a szociális segítő tevékenység tapasztalatszerzési vizsgálata. Két vonal felől alakulnak ki a kutatások, ezek szerint az egyik esetben a produktív hozzáértő személy talál rá olyan nehézségre, vagy felvetésre, melyről azt gondolja, hogy alaposabban szükséges azonosítania, valamint bebizonyítania, ezért ezt a kérdéskört vizsgálja meg. A másik vonalon elindulva, pedig tapasztalt szakemberek, mint tudóshivatali hozzáértő személyek és felsőoktatásban tanító tanárok bonyolítanak le ahhoz hasonló vizsgálatokat, melyeknek megértései, valamint

végkifejletei mérvadóak a segítő szakma általános tapasztalata részére. Célravezető lenne országunkban egyaránt ez a példa, azonban ebből a szemszögből nézve hátrányban vagyunk másokhoz képest. Még azt is hozzátette Szöllősi Gábor, hogy a *Párbeszéd* közlöny, mely a szociális munkások lapja, az nem csupán felsőoktatásban vizsgálódó személyek folyóirata legyen, hanem tapasztalt személyek vizsgálatait is reprezentálják, egyidejűleg nehézségekbe ütközik ez a munkaterv.

Alapvetően huzamosabb ideig tartó eljárás folyamán bontakozott ki saját magában a késztetés a vizsgálódásra, ugyanakkor a hivatással kapcsolatos felvetések is kíváncsian fogalmazódtak meg Endre Szilviában. A tanulmányozás nem jött létre, valamint úgy gondolja mellékes közreműködéssel, mint felsőoktatásban dolgozó munkatársakkal, ezenfelül összedolgozással és szövetkezéssel teljesebbé mindez be. Szöllősi Gáborral egyetértve Endre Szilvia az egyéni előnyös környezete miatt valósíthatók meg törekvései, azonban egyedüli módon a tapasztalatszerzés útján kezdve akadályoztatva valósulnak meg a vizsgálatok. Elég ösztökélőnek gondolja B. Erdős Márta úgyszintén az együttműködésre alapuló felméréseket, melyekben lehetséges a bevonásuk az összeköttetési rendszereknek, illetve a gyakorlati ismereteknek a jártasságot szerzett személyek által. Az ehhez hasonlóan vizsgálatok kapcsán kétféle megközelítés egyaránt feltétel: egyfelől felsőoktatási tanárokról, mely személyek akadálytalan teljesítőképesség tulajdonában vannak, valamint fogékonyak a hasonló törekvések tekintetében, másfelől ösztönzött tapasztalattal rendelkező hivatásbéli egyénekre. Ezek a megközelítések azonban aggályosak, mivel a jártasság birtokában levő személyek ösztönzési színvonalára megfelelő módon hivatkozik a megszokott pedagógusi gyakorlat, miszerint a diákok az adott területen szerzett tapasztalataik alapján ideális diplomamunkát tudnak elkészíteni, mindezek ellenére tanulmányaik befejeztével a pályára lépve a tanári biztatás dacára sem szeretnék vizsgálati eredményeiket nyilvánosságra hozni szakmai közösségekben. Továbbá a tudományos társaságok által tanúsított nyomás eredményez nehézséget a tanárok részéről.

A szociális segítő tevékenység köztisztviselésének változásával kapcsolatos észrevételek és a bibliográfia által leírt elméletek egységben állnak a tanácskozáson résztvevő szakemberek egyéni benyomásaikkal. A kerekasztal megbeszélés során Szöllősi Gábor által megfogalmazottak alapján 2019-ben a szociális szférában megközelítőleg százezer személy tevékenykedhetett, ezen kívül felsőoktatási képzést maximum négy vagy ötezer egyén birtokolhatott. Az állami rendszer megváltozását megelőzően a szakmai ismerettel kapcsolatos képzések csekélyebb színvonalon voltak hozzáférhetőek, ezek meghatározott viszonylatból

a szakmához kapcsolhatóak voltak, azonban jellemzően ápolói és gondoskodással összefüggő végzettséget jelentettek. Az állami berendezkedés változása folyamán, majd azt követően a szociális munka világában is elindult egy innovatív rész, amely szakmával kapcsolatos edukációk megváltozásával az alacsonyabb fokú végzettségek megszerzése mellett a felsőoktatási képzettség is megszerezhetővé vált. B. Erdős Márta meg említette, hogy újszerű adatokkal tud szolgálni, melyek teljes mértékben megerősítik Szöllősi Gábor révén megfogalmazottakat. Ennek értelmében csaknem húszezer személy jutott újszerű felsőfokú felsőoktatási végzettséghez, továbbá ezeknek a személyeknek a harmadrésze nem hagyta el a szociális területet. Akik a pályaelhagyás mellett döntöttek, azok eltérő hivatásban kezdtek el dolgozni vagy más országban telepedtek le és vállaltak munkát. Mindezek arra engednek következtetni, hogy a közösségi elismerése és tekintélye a szociális szakmának nem a legmegfelelőbb. A 2010-es esztendőktől kezdve újszerű kellemetlenség gyanánt mutatkozott meg a szociális segítő tevékenységről alkotott közfelfogás általi képviselete, valamint minősítése és ez jellemzően korrelációban van a munkaszolgálat feltűnésével, mivel számtalan ember nem tudja megkülönböztetni ettől a szociális munkát. Megpróbáltatásként jelenik meg a hivatás részére a kommunikációra, valamint a közvetlenségre irányuló alkalmasság, végül a tárgyalóképesség megóvása. Álláspontjuk szerint, a hasonló műveletek veszélyeztetik a szociális terület hivatási önazonosságát, ezáltal a tágabb közösségi millió irányába bonyolult azt továbbadni, hogy ez a pálya sikeresen tudja irányítani a kérdéses kollektív körülményeket. Az adatfeldolgozási feladatok emelkedése szintén újszerű kihívások elé állítja a szakmában dolgozó egyéneket. Továbbá B. Erdős Márta véleménye alapján a szociális segítő tevékenység minősítése annak okán sem pozitív, mivel hazánkban ez a munkaterület nem határozott közösségi kölcsönösségre szerveződő kezdeményezés hatására alakult ki amerikai mintára, hanem felsőbb hatalom nyomására. Közösségi követelménye nyomán, pedig az állam rendszerének újrarendeződése által generált rendellenességeit, valamint indulatosságait a népközösség és annak közösségi szereplői szüntessék meg. Ezek alapján az egyéni nehézségészlelés, kötelességtudat, társadalmi szenzibilitás és együttérzés lemaradásban van a kollektív változások akadályaiával, gyarapodást nem igazán mutatott. Hétköznapi tekintetben rengeteg személy igényelné élethelyzetéből kifolyólag szociális szakember támogatását, azonban a hivatásban jártas személyek kivételével ez az észrevétel más egyéneknél nem fogalmazódik meg.

A szociális segítő tevékenység hivatásként való szervezetté való felépülésével kapcsolatosan a konferencián közreműködő személyek pozitívan nyilatkoztak, egyúttal számos aspektusból

hivatkoztak az eljárás elmaradottságaira, valamint a megszüntetésre váró nehézségek sorait említették meg. Úgy véli Szöllősi Gábor, hogy a szakma szervezetté való alakulásának pozitív hozadéka van. Az 1980-90-es évekre tehető az az időszak, amikor a szakma képviselőiben felvetődött, hogy a területből, melyben dolgoznak, miként lehet hivatást létrehozni. Illetőleg tapasztalatszerzésre szolgáló intézmények hiányában a képzést kivitelezni milyen módon számba vehető. Mindezek ellenére sikeres volt a pálya megalkotása és elengedhetetlen megemlíteni a szervezeti átalakulások tekintetében, miszerint van olyan oktatási forma a szociális területen, melyek oklevelet adnak. Továbbá jelen vannak törvényi rendelkezések, melyek megfontoltan definiálnak pályákat, melyekhez ezek a képzettségek megfelelőek lehetnek. Akik ilyen felsőfokú végzettséggel rendelkeznek, azok rendelkeznek néminemű hivatásbeli azonosságtudattal. Végül léteznek olyan hivatással összefüggésben álló szerveződések, mint a Magyar Családsegítő és Gyermejjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete, illetve a Szociális Munkások Magyarországi Egyesülete. Szöllősi Gábor egyidejűleg említést tett az ipari érdekvédelmi testület létrejöttének nélkülözéséről a szakmával összefüggésben. Ebből kifolyólag a 2000-es években több szakemberrel egyetemben osztozott ennek véghezvitelében. B. Erdős Márta úgy gondolja, hogy a szociális terület az egyik legkevésbé kisajátítható hivatás, így megbízottjai nem rendelkeznek azzal a lehetőséggel, hogy meg tudják óvni a pályájukat. Mindezt jól ábrázolják azon eljárások, melyek folyamán a szociális segítő tevékenység hivatásának valamely egységéből vesznek ki egy alkotóelemet. A szakma felépülése mentén a szociális segítő tevékenység gyakorlása nincs semmiféle feljogosításhoz kapcsolva ellentmondásban más országokkal szemben, ahol ez megvalósul, így ezt is követendő példának tartanak. A hivatás megítélésének negatívuma ezáltal is megnyilvánul. Egyre több az olyan jellegű munkakör, melyeket szociális szakembereknek lenne szükséges véghez vinniük, Endre Szilvia és munkatársai egybehangzó véleményével. Megemlítésre került az is, miszerint a szociális területen egyre inkább elterjedtebb, hogy megfelelő szakképesítés nélkül dolgoznak a szakmában, ez pedig a szervezeti fejlődésére, illetve a szakszerű munkavégzésre hat negatívan. Ehhez kapcsolódóan szó esik arról is, hogy a kívülrre mutató intézményi szerveződés nehézségekbe ütközik, mivel ez a közhiedelemben a hivatás észlelhetőségét gyengíti, továbbá a csekély mértékű kollektív közösségvállalás sem kedvezett a szakma közösségi megítélésének. Külföldi bibliográfia alapján B. Erdős Márta által meghatározásra került, hogy mely összetevők alapján lehet megemlíteni egy foglalkozásról azt, hogy az egy mesterség: a szakterület kiváltságos uralkodó helyzete a munkavégzés végrehajtására, a foglalkozási munkafolyamat önrendelkezése, a foglalkozás egyéni küldöttjei révén koordinált oktatás, a foglalkozás sajátos ismeretanyagának alapja, morális

szabványok, végül foglalkozási közösségek, melyek hatalommal bírnak (B.Erdős,2020 & Berger V., 2019).

Az oktatás, illetve az ismeretanyag alapja nagymértékű szakszerűséget ért el, ezzel ellentétben az egyéb együttthatók többfajta összképet mutattak hazánkban. A szociális segítő tevékenység társadalmi megítélésére nem csak a szervezeti változások gyakorolnak negatív hatást, hanem hazánk közösségének erkölcsrendjének hatása is érezhető. Hazánk vonatkozásában társadalomtudományi kutatásokból körvonalazódik ki (Keller,2009 & Berger V., 2019), hogy erkölcsrendje nem pártfogolja a szociális segítő tevékenység társadalmi tekintélyét, mivel a hazai népesség valamelyest anyagi és független gondolkodású, továbbá egyidejűleg igényei számottevők az államszervezet irányába, amellett, hogy olyan eljárásokkal tart igényt erre, amivel a közösségi kölcsönös segítségvállaláson alapuló szervező intézkedések megvalósítását mentesen az egységesen kialakult, szilárd közösségvállalástól szeretné az államszervezetre terhelni. Mindezekon kívül a hazai közösség az elmúlt esztendőben a nehéz helyzetben lévő közösségeket egyre nehezebben tűri meg (Huszár & Berger,2019 & Berger V., 2019). Ehhez B. Erdős Márta hozzátette a diskurzus folyamán, hogy a megbélyegezett közösségekkel kapcsolatban álló személyek presztízse sem igazán megfelelő, mivel a megbélyegzés tapad (Goffman,1981, B.Erdős Márta, 2020, & Berger V., 2019).

Ha csak és kizárólagosan a szervezeti formálódás nehézségeit, illetve az erkölcsrendi problémákat csak a hazai közösség és a törvényalkotók hanyatló szellemiségére vetítjük ki, az kivetni valót hagyna maga után. A tőke alapú ellőállítás tevékenységmetódusa hozza magával kétségtelenül ezeket a nehézségeket (Wallerstein,2010 & Berger V., 2019). E szerint az teória alapján az univerzális közgazdaság központi területei a peremrészekről, továbbá a félig-meddig peremhelyzetben lévő területektől veszi el a haszonsúlyát. Hazánk a teória vonatkozásában olyan területnek számít, amely jellemzően félig-meddig peremhelyzetben van, mivel a kapitális deficit okán a közgazdasági apparátusok színvonalas szektorai jellemzően más országok által birtokoltak, ebből kifolyólag a magyarországi közgazdasági apparátusok a külföldi gyártmányszériák legalsó érdemességet szolgáltató pozíciójában találhatók meg. A mostani helyzetben a kihasználó kapcsolódások megvalósulása alighanem az erkölcsrend rendellenességeinek bizonyos központi összetevője. Emiatt a hazai népesség túlnyomó többsége anyagi beállítottságú, illetve egyéni létbiztonságát is veszélyeztetettnek találja. Mindezeknek folyamán teret nyernek a diszkriminatív megfogalmazások, ráadásul a legtöbben az országgal szembe támasztanak igényt a kollektív megoldandó kérdések kézben tartására.

A szociális segítő tevékenység hazai kollektív megítélése számottevő komponenstől van függő helyzetben, ezek köréből léteznek olyanfajta, melyekre az ösztökélt felsőoktatási kutatómunkát végző személyek, illetve az empirikus szakértők ráhatással vannak. Ellenben egyéb összetevők okán, mint az univerzális közgazdasági hatáskörök, továbbá a kollektív erkölcsrend, a komponensek funkcióin túl helyezkednek el, illetve kizárólagosan nehézségek árán alakítható át. Ennélfogva a hivatás részére a legjelentősegteljesebb az, hogy az aktuális veszélyeztetett környezetben egyaránt megővja professzionális ösztönzését, önazonosságát, valamint több tudományágat összefoglaló megközelítését és azt a közvetlenségét, mely a gyakorlat és a vizsgálatok egyesítéséhez hozzájárul, mivel ez teszi lehetővé a kollektív hasznát (Berger V., 2019)

2.4. A SEGÍTŐ SZAKMA KIBONTAKOZÁSA ÉS LEÁLLÁSA HAZÁNKBAN

2.4.1. Szakmai nehézségek

Nyilvánvalóan tisztában vagyunk azzal, hogy az egyre nagyobb hangsúlyt kap az iratokkal való munka, továbbá az alulra orientálódó ellenőrzés alkalmazása folyamatosan a hivatási funkcióállomány egységét képezte. Jelenleg viszont hatalmas gond ütötte fel a fejét a segítő szakmában, tekintettel arra, hogy angol kutatók ugyanúgy kinyilvánították ezzel kapcsolatosan a véleményüket: a segítő foglalkozást végző személyek feladatvégzése leginkább úgy nyilvánul meg, amint ellenőrzik, ahogyan az egyének létezése felörlődik (Gosztonyi, 2018). Következésképpen távolról sem egyetlen hazai megnyilvánulással van dolgunk. A segítő hivatást a legtöbb ember úgy ítéli meg, hogy a kollektíva ellenőrző módja. E későbbi kettő működési mód ellenben a segítő tevékenységet ellátó emberek részére az ügyfél „korlátozást megszüntető” funkció ellenében többnyire az „önkényes” fogalom értelmével bír, továbbá ebben a szituációban okvetlenül a lojalitást mellőzve kénytelen maga mögé utasítani az általa képviselt értékeket, amikre a hivatásának szükségszerű lenne alapoznia (Jordan, Parkinson 2001; Jordan 2004 & Gosztonyi, 2018).

A szerző további kérdésként megfogalmazta azt a felvetést, miszerint: melyek azok a tényezők, amik hozzájárultak a magyarországi segítő hivatás funkcióállományának gyökeres átalakításához (Gosztonyi, 2018)?

2.4.2. A csoportra összpontosítás deficitje

A Szociális Munkások Nemzetközi Szövetsége a 2016-os év tavaszán beemelte a hazai segítő hivatás erkölcséhez kapcsolódó szabályzatába a „szociális munkás” definícióját (IFSW & Gosztonyi, 2018). S ezt az alábbi módon határozták meg:

A segítő foglalkozás alapvető hivatási küldetéseivel kapcsolódik a kollektív átalakulásának megtámogatása, a kollektív előrehaladása, a kollektív egymáshoz kapcsolódása, továbbá az egyének kontrolláló szereppel történő megbízása, valamint tehermentesítése (IFSW & Gosztonyi, 2018).

A cikk szerzője ezen megfogalmazása után azt a kérdést tette fel: e küldetések a jelenlegi segítő foglalkozásban beteljesülnek-e?

Abból kifolyólag, hogy számtalan ember azt a döntést hozta meg, hogy a segítőhivatásban azért szeretne munkát végzeni, miszerint a kollektív méltányosság felé való kiállás megvalósuljon, illetve, az egyének léteiben ígéretes átalakulások menjenek végbe. Azonban ez akképpen néz ki, ami felé manapság igen fogyatkozó alternatívákat lehet találni. A feladatvégzés nagyobb részben:

- a magasabb szintekhez való alkalmazkodás (leginkább a döntéshozó állami követelmények felé),
- az ellátások darabokra hullása, valamint folyamatos korrekciója,
- a finansziális limitációk, valamint a készletek konstans deficitje,
- a nyomasztóvá hatalmasodott nehézkes hivatalos procedúrák,
- a folyamatosan növekvő ügyek mennyisége,
- a legtöbbször maradéktalanul alkalmatlan hatékonyságindikátorok,
- továbbá túlnyomórészt az ellenőrző követelmények determinálnak (Gosztonyi, 2018).

Ezek az irányzatok nem friss tapasztalatok. Melyekre innovációként hat az, az uralkodó jelleg. Ennek a műveletnek a konzekvenciája, miszerint a segítő szakmában dolgozó személyek, valamint klienseik között nem kizárólagosan az elhidegülés jelei vélhetőek felfedezni, a továbbiakban az is tényszerűvé válik, hogy az ügyfelek számtalanszor tartanak a segítő szakemberektől, mivel a segítő személy és kliens kontaktust nagyobb részben a kontroll hatja át, ellenben a gondviselés egyáltalán nem. Az ellátások átalakítására vonatkozó, a népjólétet támogató ellátások igénybe vevői, valamint a politikai szereplők közt megjelenő kommunikáció maradéktalan deficitje konstatalható, mely módfelett kétségeket von arra vonatkozóan,

miszerint a politikai szereplők igazán az ügyfelek boldogulását veszik-e figyelembe. Ahogyan nyilvánvalóvá válik mindenki számára, hogy a segítő tevékenység, a többi hivatástól eltérően nagyobb mértékben fáradozik azon, miszerint figyelmének középpontjába állítja belátását a „társadalmi rendellenességek”, illetve az „egyéni nehézségek” közt megjelenő összeköttetéseknek, továbbá egyaránt ezeken a nehézségeken szükséges dolgoznia. A szerzőn keresztül képviselhető segítő tevékenység egyre afféle erényekre alapszanak, melyek a:

- jogállamiság
- függetlenség
- közösségvállalás
- közreműködés
- méltányosság
- felelősségre vonhatóság
- diverzitás

A segítő szakma felélénkülésétől kezdve letelt évek száma 2018-hoz viszonyítva harminchárom, a jelenhez viszonyítva, pedig közel harminkilenc év kapcsolatában, továbbra is felmerül a szerzőnek megfogalmazott felvetése: mi az oka annak, hogy eredménytelenek voltak a megelégedettségre irányuló koncepciók megvalósítása? Valamint mely egyéni funkció járult hozzá ehhez (Gosztonyi, 2018)?

Harminkilenc évvel ezelőtt az év második hónapjának végén létrejött a legelső családokat támogató létesítmény a Terézvárosi Családsegítő Központ, ezt követően Budapesten sorban nyílt meg kilenc ugyanilyen organizáció, abban az időben ténylegesen hitelt adtak, annak, hogy a tevékenységük egy „misszió”. A legtöbb szakember legalábbis ebben hitt. Kollektíveszménykép-megteremtésében elmélkedtek, azonban a magasztos eszményekről kizárólagosan hangoztatásokat tettek, a kezdeményezések pragmatikus kivitelezése kudarcba fulladt. Rengeteg felemelő cselekedet beteljesítettek, azonban a nyugalmat nem tapasztalhatták meg. Ennek tetejében az 1985-ös évben gyorsan azonosították: a segítő hivatás átalakításának eljárásában megannyi az egyénnel dolgozó hivatás hozzáértése elengedhetetlen (Gosztonyi, 2018).

2.4.3. A testvérhivatások befolyása a segítő foglalkozásra

Az 1985-ös korai években a lélektan diszciplínája tapasztalhatóan monumentálisabb befolyással bírt a hazai segítő foglalkozásban szerzett jártasságokra. Az adott intervallumban

tűnt fel hazánkban az emberközpontú lélektan alapja, mely Rogers nevéhez fűződött, Ő dolgozta ki az „ügyfélcentrikus eljárást”, valamint a „kritériumoktól mentes toleranciát”, továbbá Gordon pedig a „gondviselői hatékonyság” fogalmát vezette be (Carl Rogers, Thomas Gordon & Gosztanyi, 2018). Ezen események lefolyása alatt nem jutott tudomásra, miszerint részben a személyes módosítás kíséretében minimálisan olyan mértékben meghatározó jelentőségű volna társadalmi elmozdulásokat véghez vinni, továbbá a jelenbe megérkezve az emberközpontú lélektan, kizárólagosan autokrata berendezkedés irányába igyekvő kollektívben gyakorlatilag hiábavaló (Gosztanyi, 2018).

A társadalomtudomány, illetve a jogtudomány reakciói természetességet mutatnak: abban az esetben, amikor a döntéshozói szereplők követelései érvényesülnek, annak következtében megreformálom a mindenséget; e folyamat alatt a társadalomlélektani összefüggések tudása hiányában felfoghatatlan ennek a törekvésnek a kudarca. A társadalmi szerkezet átforgatásában résztvevő politikai csoportok egyes-egyedül az együttes célkitűzéseket vették alapul. Ellenben kizárólagosan a társadalmi struktúra átalakítása utáni időszakban döbrent rá a tapasztalatai által a segítő hivatás, a piacgazdaság nem ugyanúgy funkcionál. Tehát kezdetét vette a magánosítás, továbbá elég korán bizonyosságot szerezhettek afelől, a pénzügyi, valamint műveltségi javaknak birtokában levő közösségek tartózkodnak előnyös pozícióban. Akármilyen mértékű a szolidaritás a nehéz pozícióban levő személyekkel, olyan egyéneknek is lennie kell, akiknek „leglejjebb” szükséges mennie. Már korábban elrettentő jelzéssel élt Feri Zsuzsa szociológus, azonban ez az intelem feledésbe merült a társadalmi struktúra átalakításával járó pozitív szemlélettel (Gosztanyi, 2018). Távolról sem az a megközelítés, miszerint a magyarországi szakszerű segítői foglalkozás képzése nem kiváló eszközökhöz folyamodott, mivel a szakembereknek tudomásuk volt a neveléstudomány legkiválóbb, valamint legnaprakészebb konzekvenciáiról egyaránt. A képzésben résztvevő egyének tudomást szerezhettek az egyéni értelmezés-elgondolásáról, mely Paulo Freire nevéhez fűződik (Freire, P. (1970/2000) & Gosztanyi, 2018).

2.4.4. A más országokban alkalmazott tevékenységekhez való viszonyulás deficitje

A „végtelen segítő hivatás” gondolata elméletileg nyilvánításra került, azonban:

- rettenetesen kis mennyiségű hivatással kapcsolatos bibliográfiát ültettek át idegen nyelvről az anyanyelvünkre, valamint

- a segítő hivatásban tevékenykedő személyek igen kevés aránya tud beszélni valamilyen külföldi nyelvtudással, illetve csekély személy mutat hajlandóságot más országoknak a különböző szakmai bibliográfiáinak tanulmányozására.
- Nem lett soha irányelv, a munkatársak segítségével az idegen országban elsajátított hivatással összefüggő ismeret hazánkban egyaránt átfogóan felfedezhetővé alakuljon, ennek következtében a személyesen elsajátított ismeretek ezután individuális szakértelmi egyeduralkodóként rögzültek.
- Idővel a megjelenő deficittek, valamint a térköz lényegesen mérséklődött, ám hazánkban az állítólagos „kiváló tapasztalatszerzési lehetőségek” kizárólagosan speciális kísérleti munkatervként vártak egyhelyben, rendszerként való megvalósulásukra majdhogynem sosem adódott államigazgatási finansziális alap (Gosztonyi, 2018).

2.4.5. Az Ügyfél-hatalomban való részesítése (relevanciája, valamint kondíciói)

Elsajátították a segítő hivatás oktatásában részesülő tanulókkal, a hatalommal való felruházás módszereit, azonban mindezt csupán az elgondolás szintjén. Pedagógusi erőforrás híján az elsajátított tudás tapasztalásba implementálása nem valósult meg, ezáltal a pártfogás mind a tanulók, mind az öleendő ügyfelek számára lehetetlenné vált. Egyéni gyakorlatok során sajátították el a szakemberek, miszerint a közösségrétegben végbemenő nehézségek folyamán a konzultáció, vagy információnyújtás úgyszólván elégtelen. Megannyi apró mértékű kimenetelt fogalmazhatnak meg a szakemberek harminchárom esztendő távlatából, viszont olyan melyből a strukturális réteg ellátása növekedett, olyat nagyon keveset. Mivel a szakemberek tudára nem adta egyetlen egy személy sem, továbbá egy bibliográfiában sem került közlésre, miszerint az ügyfelekkel kimagasló teljesítményt abban az esetben valószínű megvalósítani, amennyiben bizalmas kontaktust építenek ki a közeli jogkörgyakorlókkal. A szerző szerint egy jogállamiságban elvileg ez haszontalannak bizonyulhat, azonban a tanulóknak azt az ismeretet sem tudták teljesen át adni, mely alapján a munkájuk során, milyen módon vihetik véghez a hivatásbeli közügyek lebonyolítását, illetve hogyan szükséges megtámogatni az ügyfeleiket (Gosztonyi, 2018).

2.4.6 A közügyek szervezésétől védett segítő hivatás

A szerző vélelme alapján kiemelten problematikusnak gondolja azt a tényt, miszerint a segítő hivatás oktatási anyagában rengeteg ideig az a ténymegállapítás szerepelt, hogy egy segítő feladatvégzésének el kell határolódnia a közügyek szervezésétől. Mindezt a magatartást, amiatt kellene tanúsítaniuk a szociális munkásoknak, mert ezáltal mindenféle közérdekű törekvéssel

szimpatizáló ügyfélre irányuló támogatásnak semlegességet szükséges tükröznie, ugyanúgy, akár a gender, a faji, a felekezeti hovatartozás, illetve az életkor tekintetében. Teljes mértékben egyet ért a szerző azzal, hogy az ügyfelek közügyekhez fűződő meggyőződése a segítő személy számára abszolút nem relevánsak (Gosztonyi, 2018).

2.4.7. A cselekvő, hivatási érdekképviseltek elmaradása

A közügyek szervezésétől való távol maradás okán nem került megvalósításra a hivatás korszerűsítésének céljaként kitűzött hivatási, illetve országgyűlési érdekérvényesítés képviselte. A sorban végbe menő országgyűlési szavazásokat követően az összes alkalommal a pálya gyakorlati oldalára összpontosuló szemléket valósítottak meg a szakemberek a kormánytagok részére. Azonban elégtelen módon valósították meg a szervezők a törekvéseiket, ugyanis a szociálisan szenzibilis kormánytagok mellett más meghatározó személyek képviselte elmaradt a szemlék alkalmával. Végül a szerző a cikkében azt is megfogalmazta, hogy a segítő foglalkozás megtagadta a közbenjárás lehetőségét, valamint részesülni sem részesült pártfogásban (Gosztonyi, 2018).

2.4.8. A hivatásalakító vizsgáló és analízáló közösségek alakulásának elégtelen léte

Hazánkban nem volt olyan alkalom, melynek apropóján jövedelmezően lehetett volna olyan hivatási közösséget alakítani, mint amik az angolszász országban létrejöttek, s a segítő szakma növekedésre lényeges hatást gyakoroltak. A szakmai csoportok különböző jelentéseket készítettek a hivatási munka fejlesztendő területeivel kapcsolatosan. A legmeghatározóbb referátumok közül megemlíti a szerző példaként a Kilbrandon-t, melyet 1964-ben adtak ki, vagy a Seeborn-ot, amit 1968-ban publikáltak, továbbá a Barclay-t, amely 1982-ben került a nyilvánosság elé, végül a Griffiths-et, ez a beszámoló 1988-ban készült el, valamint objektív értékeléssel analízálta az óriási nyilvánosságot magáénak tudható, eredménytelen ügyekben végrehajtott hivatási vétségeket, valamint ezen ügyekből kifolyólag készített hivataskorszerűsítő kezdeményezéseket. A kiadott referátumok egytől-egyig igazolták, miszerint a személyekre kizárólagosan nem individuumként szükséges tekinteni, inkább a konkrét csoport résztvevőik tekintetében érdemes figyelemmel kísérni őket, valamint abban kell közreműködni a segítő szakembereknek, hogy a csoportok képviselői kifejtsék az egyéni élethelyzetükre vonatkozó észrevételeiket, továbbá legyenek eszközeik ennek megreformálására. A változtatáshoz elengedhetetlen az eltérő rétegű (lokális, rokonsági, nemzeti) felvetések jelentőségét megállapítani, valamint kidolgozni. A szerző véleménye alapján a jövőbeli éveknek egyetlen meghatározó kitalálendő felvetése valószínűsíthető az

országos közszolgáltatás igénybe vevői, valamint a segítő hivatás képviselői körében létrejövő viszony természetének átalakítása vonatkozásában: az igazi közreműködés garantálása (Gosztonyi, 2018).

A szerző megállapította, hogy az 1985-ös évtől 2018-ig az eltérő következtetésekkel rendelkező munkatársak, különféle látásmódokkal valósították meg szakmai feladataikat. Gosztonyi Géza e szempontokat hat különböző fajtába osztályozta:

1. A megfelelő élet aspektusa
2. Szakszerű megközelítés
3. Felhasználói látásmód
4. Szervezői nézőpont
5. Közreműködés aspektusa
6. Építő jellegű segítő hivatási viszonyulás

Gosztonyi Géza meglátása értelmében az ötödik, illetve a hatodik hivatási aspektusok közel sem valósultak meg az eltelt harminchárom esztendő folyamán. Az igénybe vevők státuszát különösképpen e metódussal valószínűsíthetően sikeresen meg lehetne támogatni, továbbá a közreműködési szemlélet látszódnak döntően használhatónak az intenzíven centralizált struktúrákban (Gosztonyi, 2018).

A segítő foglalkozás népjóléti alapelveinek funkciója hangsúlyos. E mellett a segítő hivatásnak szükséges figyelmet fordítani az anyagi gondokkal küzdő, valamint peremhelyzetre került alacsony rangú személyek kiszolgáltatottságára, továbbá a diszkriminációtól való mentesítésükre, végül a méltóságra való törekvésük előidézésére. A szerző az alábbi módokon képzelel a problémák kezelését:

1. Más országok szakmai tapasztalataihoz fokozottabb viszony kialakítása lenne szükséges, tehát az államigazgatás apparátusának elő kellene teremtenie a megfelelő anyagi alapot a segítő foglalkozásúak idegen nyelvi készségeinek bővítésére, illetve a más országokban fellelhető szociális munkával összefüggő bibliográfiák magyar nyelvre történő átültetése is elengedhetetlen, hogy megvalósuljon. Előremutató lenne az is, miszerint nyilvános szociális hivatási eszmecserék alkalmával, valamint internetes oldalakon, a saját módon elsajátított jártasságok és professzionális tudás minél több ember számára hozzáférhető lenne.
2. Előnyösebb lenne, ha nem kizárólagosan a hivatás alrészeire, tehát a jellegzetességeire összpontosulna a figyelem, inkább a segítő szakma egyöntetűségére. A hivatás

folyamatos alakulása folyamán az univerzális szemlélet elvesztette pozícióját, inkább a konstans egyediséget támogató folyamatok mentek végbe az egyes hivatási alrendszerekben, annak okán, hogy egyéni identifikációik megvalósulhassanak és ezáltal nagyobb mértékű anyagi támogatásban részesülhessenek. Az egyöntetű segítő tevékenység aspektusából esszenciális volna a hivatást, valamint a közügyek szervezésének kapcsolatstruktúráját megreformálni, mindezt úgy, hogy a hivatási kollektív igényeket fontos kifejezésre juttatni.

3. A hivatási közügyek alakítása elengedhetetlen a szakma számára, ehhez kell a megfelelő lehetőségeket megteremteni. Törekedni kell a segítő szakembereknek a hivatási érdekérvényesítés képviselőjére, továbbá a segítő munkát formáló és vizsgáló, analízáló közösségek létrejöttére. Az államigazgatás apparátusának, pedig szükséges lenne a jövedelmező tevékenységsorozatok nemzeti meghonosítását kivitelezni.
4. Az ügyfél hatalommal való ellátásának feladatát a figyelem középpontjába szükséges helyezni, továbbá lehetőséget kell biztosítani az ügyfelek méltóságát támogató tevékenységeknek. Példának okáért, ilyen tevékenységek: az anyagilag hátrányos helyzetben levő személyek kiskölcsön igénybevételének megvalósítása, a tartozások felhalmozásának megakadályozása és a megfelelő pénzkezelési technikák átadása a hátralékkal érintett ügyfeleknek, közepes méretű cég gyarapításának támogatása, valamint empirikus specialista oktatás megteremtésének elősegítése. A legfontosabb célkitűzésként szerepelnie kell az ügyfélkörre és a kollektív segítői foglalkozásra való összpontosításnak, s mindez kiterjed:
 - a társas interperszonális támogatásra,
 - az egyén saját elhatározásából véghezvitt tevékenységre, mely az adott egyén, egyének, illetve csoport érdekét támogatja,
 - az igénybe vevőkre, valamint a lokális csoportokra alapozó ellátások támogatására,
 - a lokális egységesítettségnek gyarapítására,
 - az igénybe vevők pozíciójának megszilárdítására,
 - az ellátásokkal kapcsolatos megnövelt kommunikációra
 - az igénybe vevői szabályozás megnövelésére, amely az ellátások előirányozásában, valamint kivitelezésében nyilvánul meg.

Összefoglalva az ügyfeleket az egyéni lokális csoportokkal közösen szükséges szemlélnünk, továbbá akként szükségszerű figyelni e személyekre, ahogy a lokális kollektívának résztvevőire (Gosztonyi, 2018).

3. KUTATÁS

3.1. Kutatási célkitűzések

Kutatási célomként tűztem ki, hogy a segítő szakma nehézségeit, illetve a szociális pályaelhagyás okainak körülményeit kívánom feltárni. Mindezek mellett a különböző felsőoktatási intézmények szociális területen történő munkavégzéshez kapcsolható képzéseinek dokumentumait kívánom elemezni, valamint ezzel összefüggően az interjúalanyaim személyes megítélésük, illetve tapasztalataik alapján próbálok rávilágítani arra, hogy milyen mértékben, módon történik felkészítés a képzések során a valóságos terepmunkára.

A korábban feldolgozott szakirodalmak a szerzők szempontjából leírták magát a segítő szakmának a felépítését, nehézségeit, javaslatokat tettek a problémakörök kezelésére. Azonban hiszek abban, hogy a megkérdezett szakemberek véleménye alapján igazolni, vagy cáfolni tudom az elméleti megállapítások relevanciáját, illetve arról is születhet egy megfelelő kép, miszerint a szakmai képzések mennyire erősítik meg a segítő személyek hivatástudatának kialakulását, továbbá őket magukat képessé teszik-e nem kizárólagosan a segítésre, hanem a pályán való hosszútávú elhelyezkedésre.

3.2. Hipotézisek

Kutatásom megvalósításához az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

1. A szociális területen a pályaelhagyás inkább azon személyekre jellemző, akiknek nem volt elégséges, valamint felhasználható információja a pályaválasztáskor.
2. Azonosítható az a probléma halmaz, ami miatt ezek a szakemberek a pályaelhagyást fontolgatják, vagy ezt meg is tették.
3. A szakmai képzés nem készítette fel a szakembereket azokra a helyzetekre, melyeket a valóságban megtapasztaltak.
4. A képzés minél gyakorlatorientáltabb, annál kevésbé éri váratlanul a szakembereket a pályán tapasztaltak.

3.3. Kutatások vizsgálatának körülményei

A diplomadolgozatom első vizsgálati módszeréhez négy kérdéskör mentén fogalmaztam meg a félig strukturált interjú kérdéseimet. A kutatásban olyan szociális szakembereket kérdeztem meg, akik vagy elhagyták a pályájukat, vagy a területen dolgoznak legalább 5-10 éve. Összesen 18 fővel készítettem interjút, mely 2024 október elejétől november elejéig zajlott, tehát egy hónapot vett igénybe. Az interjúkat online videóhívásban valósítottam meg elsődlegesen a távolság és időmendszment szempontjából, ugyanis volt külföldön tartózkodó interjúalanyom is. Elsőként a saját kapcsolataimat hasznosítottam az interjúfelvételeket illetően, mivel jó magam is szociálpedagógiát tanultam és dolgoztam a területen, így a közvetlen ismerősi köreimben voltak potenciális interjúalanyok. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem szociálpedagógusainak közösségi platformon létrehozott csoportjában kerestem a megfelelő és vállalkozó személyeket, hogy a kutatásomat megkezdhessem. Továbbá volt kollégákkal vettem fel a kapcsolatot online üzenet formájában. Végezetül szintén egy közösségi platformon jelenlévő aktív csoportban kértem segítséget szociális szakemberektől. Azt tapasztaltam, hogy nagyon nyitottan álltak a jelentkezéshez, továbbá erőteljesen azt éreztem, hogy többen is ventilálni szeretnének valakinek. Tehát félig meddig egy segítségnyújtói szerepbe kerültem azzal, hogy a kérdéseim mentén a szakemberek megfogalmazhatták a valós érzéseiket, gondolataikat, nehézségeiket a segítő szakma kapcsolatában.

A második vizsgálati módszer tekintetében némi kutatást is kellett végeznem a főiskolai szakok mintatanterveinek tekintetében. Ugyanis több esetben szembesültem azzal, hogy az adott egyetem vagy főiskola szociális szakja vagy az oktatási intézmény egy másik karján van, vagy abból az évből, amikor valaki megkezdte a képzést, onnan nem lelhető fel mintatanterv. Mivel az intézmények átlagosan a 2016-2017-es évektől tartják nyilván a honlapjukon az elérhető tanterveket. Ahol lehet a legfrissebb mintatantervet elemzem, de szembesülnöm kellett azzal is, hogy vannak olyan felsőoktatási intézmények, ahol régebb óta változatlan a tanterv, ezért 2020 -2024 között megjelent tanterveket vizsgálom. Ezáltal azt kívánom összehasonlítani és elemezni a mintatantervek kapcsolatában, miszerint az adott felsőoktatási intézményben végzett szak akkori képzési tapasztalatai és a legutolsó megegyező tantervének milyen módosulásai valósultak meg. Változott- e bármi is egy adott szaknak a tematikájában, vajon törekednek- e arra, hogy a képzések jobban hasznosuljanak a jövőben ezzel azt elősegítve, hogy több ember jobb felkészültséggel érkezzen meg a segítő szakma pályájára?

Összesen 10 felsőoktatási intézmény mintatantervét vettem összehasonlítási alapul.

3.4. Kutatási módszerek bemutatása

Félig strukturált interjúk

A hipotéziseim alátámasztásaira, illetve annak cáfolatára két kutatási módszert alkalmaztam. Az első vizsgálatban ***félig strukturált interjút*** használtam, szociális szféra nehézségeinek feltárására, a pályaválasztás körülményeinek tisztázására, az elvégzett képzés megítélése, annak felkészítése a szakami tapasztalatokra, a tapasztalatok a szakmával, pályával kapcsolatosan, a jövőbeni elképzelések a pályával kapcsolatosan, továbbá a pályaelhagyás okainak kapcsolatában.

Dokumentumelemzés

A második vizsgálatban pedig a ***dokumentumelemzés*** módszerével kívánom feltárni, hogy a felsőoktatási szociális területre felkészítő alapszakok mintatantervei hogyan szolgálják a felkészítést a valóságos terepmunka elvégzésére. Azoknak az intézményeknek a mintatantervét vizsgálom, amelyekben végeztek az interjúmban részt vevő személyek.

4. A KUTATÁS EREDMÉNYEI

4.1. Félig strukturált interjúk eredményei

4.1.1. Általános adatok

Elsőként arra kértem interjúalanyaimat, hogy mutassák be magukat röviden, valamint mondják el, hogy hol dolgoznak jelenleg. Az ezekre vonatkozó általános adatokat ebben a pontban kívánom feltüntetni. A jelenlegi munkahelyük mellett a bemutatkozásuk részletesen tartalmazta a bejárt pályájukat így az a következő pontban részletezem kor, valamint nemi megoszlás szerint.

A megkérdezett 18 fő közül 13 fő nő, 5 fő, pedig férfi volt. Interjúalanyaim 31-58 év kor között helyezkednek el, a megkérdezett nők életkori megoszlás szerint 31-52 év közt, a férfiak pedig 35-49 év között helyezkednek el. A 18 főből 6 fő pályaelhagyó, ebből 5 fő nő, van köztük értékesítési divízió vezető, szakmai vezető helyettes egy fejlesztőházban, egy IT servicedesk-es, egyéni vállalkozó, aki egyéni és csoportos foglalkozásokkal és tanácsadással foglalkozik és ez közigazgatásban dolgozó is, valamint 1 fő férfi, Ő rá sem lépett a pályára, IT servicedesk/helpdesk-esként tevékenykedik. A gyermekvédelemben 8 fő dolgozik, ebből 5 fő nő, közülük 2 fő egyszemélyes családsegítőként tevékenykedik, 2 fő családsegítő a fővárosban, 1 fő pedig óvodai-és iskolai szociális segítő szakmai vezető. A férfiak közül 3 fő dolgozik a gyerekvédelemben, abból 1 fő óvodai-és iskolai szociális segítő, 2 fő javítóintézeti nevelő a szakellátásban, az egyikük csak fél állásban nevelő a másik fél állásában az adott intézmény rendszergazdája. Fogytékosok ellátásában 1 fő férfi dolgozik, ő egy nappali ellátó intézmény vezetője. Az idősek szakellátásában 3 fő dolgozik, mind a 3 fő nő. Az egyikük egy idősotthon demens részlegének ápolója, a másik személy egy idősek otthonát vezet, az utolsó személy, pedig házi ápoló.

4.1.2. Pályakép

A jelenlegi munkahely kérdésköréig minden interjúalanyommal a vázlatos pályakép bemutatásával jutottam el. Nagyon érdekes utakat jártak be ezek a szakemberek, így szeretném ezeket a pályaképeket részletesebben is megismertetni az általános adatok közlésén túlmenően.

Gyermekvédelmi alapellátásban és szakellátásban dolgozók

Nő, 34 éves és jelenleg Budapest külvárosában családsegítő 2 és fél éve, előtte 6,5 évig gyermekotthonban dolgozott először 3 évig gyermekfelügyelői, majd az alapfokú diploma megszerzését követően 3,5 évig nevelői munkakört töltött be.

Nő, 58 éves. A szociális területen 30 éve dolgozik, előtte 10 évet töltött egészségügyi területen, az idősellátás minden területén, egyaránt állami és magán területen is dolgozott. 8 éve dolgozik a gyermekvédelemben Pest vármegyében egyszemélyes családsegítőként látja el szociális segítő tevékenységét, 18 településből 14-ben egyszemélyes szolgálatok vannak a járásban, az egyiknek a segítését ő látja el.

Nő, 46 éves. Egyszemélyes családsegítő Tolna vármegyében 26 éve, egyedül a fenntartók váltakoztak az évek múlása során. A kistérségben 7 fő dolgozik vele együtt, mint egyszemélyes családsegítő, de a központból is számíthatnak segítségre.

Nő, 40 éves. Családsegítő egy budapesti külvárosi család-és gyermekjóléti központban. 2023-ban kezdett el itt dolgozni, előtte 17 éven keresztül a hajléktalan ellátásban dolgozott, ennek különböző szegmenseiben, pozícióiban a fővárosban. Hajléktalanok éjjeli menedékhelyéről jött el, de volt speciális gondozó, dolgozott krízis autón is.

Nő, 52 éves. Szociális asszisztensi felnőtt szakképzést végzett el egy Pilot program keretén belül, amely munkanélkülieknek szóló nappali képzés volt. Majd szociális munka alapszakot végzett. Jelenleg egy budapesti család-és gyermekjóléti központban óvodai-és iskolai szociális segítő és az utcai-és lakótelepi ifjúsági szociális munka teamjeinek szakmai vezetője. Elsőként hatósági ügyintézőként dolgozott egy vakokat segítő intézményben 2 és fél évig. Mentálhigiénés státuszban alkalmazták, így bedolgozott a mentálhigiénés csoportba is, valamint a rehabilitációs csoport munkáját is támogatta. Ezt követően egy alapítványnál kezdett munkát, amely mozgássérült embereket segített, ebben az időszakban került bevezetésre a megváltozott munkaképességű személyek munkaerőpiacra integrálása, így itt elsőként az ország első megváltozott munkaképességű munkaerő közvetítőjének menedzsere lett. Majd ugyanitt rehabilitációs tanácsadó, alapítványi titkár lett, de ezek mellett munkaerőpiaci tréningeket tartott pszichológussal, valamint alapvetően pályázatíró volt. Összesen 10 és fél évig dolgozott ezen a helyen. Közben gyermeke született és a kis gyermeke mellett kiszámíthatóbb munkaidő keretet szeretett volna, ezért váltott. Budapest egyik nagy kerületében lett egy gyermekjólétiben 1 évig volt családsegítő. Aztán egy másik kerület gyermekjóléti szolgálat ifjúsági klubjában lett koordinátor és a hazai utcai -és lakótelepi ifjúsági szociális munka kialakításának úttörője 4 és fél éven keresztül. Ezután egy másik kerületben szintén gyermekjólétiben családsegítő volt, majd a ranglétrán előre lépve a gyermekjóléti szakmai vezetője lett. A 2016-os gyermekjóléti rendszer átalakulását követően a gyermekjóléti szolgálat vezetője lett, ekkor alakultak meg a család-és gyermekjóléti központok, szolgálatra és

központra tagozódtak az intézmények. 12 évet töltött el itt. Ezután 3 hónapig egy másik kerületben volt óvodai-és iskolai szociális segítő. Innen lépett a jelenlegi munkahelyére.

Férfi, 41 éves. Végig a pályán dolgozott, azonban nem teljesen szociális területen. 8 évig projekteken dolgozott munkaügyi kirendeltségeken, megváltozott munkaképességű személyeket segített a munkaerőpiacra. 1 évig családsegítő volt és 5 és fél éve óvodai-és iskolai szociális segítő Baranya vármegyében.

Férfi, 35 éves. Az alap szakmája rendszergazda. Dolgozott is ebben a szakmában, de elhivatott volt az emberek segítésében is. A hajléktalan ellátásban is tevékenykedett. Javítóintézetben volt nevelő. Gyermekotthonban is volt nevelő. Óvodai-és iskolai szociális segítő is volt egy budapesti család -és gyermekjóléti központ munkatársaként. Jelenleg visszament egy javítóintézetbe, itt félállásban nevelő és fél állásban rendszergazda, emellett digitális kultúrát is tanít a bent lakó gyermekeknek. Az egészségügyi állapota megromlott, volt, hogy egyszerre 3 munkahelye is volt. Emiatt vissza kellett vennie a munkából.

Férfi, 49 éves. Szociális munkát végzett. Nevelő egy javítóintézetben. Egy Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei kórház gyermekosztályán szociális asszisztensként összesen 15 évig dolgozott. Valamint 7 évig az idősellátásban dolgozott, továbbá szenvedélybetegekkel is foglalkozott.

Fogyatékosok és pszichiátriai betegek nappali ellátásában dolgozó

Férfi, 46 éves. Több, mint 20 éve van a területen. Az utolsó 3,5 évben a Nemzeti Szociálpolitikai Intézet általi országos módszertani projektek megvalósításában vesz részt emellett egy rehabilitációs és foglalkoztató központban intézmény vezetőjeként dolgozik. Az intézmény 37 fős intézmény és az ellátottak száma 100 fő felett van. Az intézményben pszichiátriai betegek nappali ellátása, fogyatékosok nappali ellátása (enyhe, középsúlyos), valamint támogató szolgálat és fejlesztő foglalkoztatás ellátásai valósulnak meg.

Idősek szakellátásában dolgozók

Nő 47 éves. Diplomás ápolóként végzett. Az Országos Gyógyintézeti Központ, Szabolcs utcai Kórházában dolgozott szülészeten (megszűnt a kórház). Utána egy traumatológián dolgozott nővérként, az megterhelő volt számára. Majd elköltözött Pest vármegyén belül az agglomerációba itt vállalt szociális otthonba ápoló-gondozóként munkát. Szülés után osztályvezető ápoló lett, majd főnővéri pozíciót töltött be. Végül megbízott intézményvezetővé léptették elő, 10 évig dolgozott az intézményben. Tulajdonosváltás miatt, házi gondozás

területére lépett 3 évre. Ezt követően a jelenlegi munkahelyén kezdett el dolgozni egy idősek otthonában a demens részleg osztályvezető ápolójaként, de a nehézségek miatt kérvényezte, hogy ápoló lehessen ismételtén, így jelenleg itt ápoló Pest vármegyében, de másik településen, mint korábban.

Nő, 39 éves. Szociálpedagógiát végzett alapképzésen és mesterképzésen is. Jelenleg etika tanári mesterképzésen van. Dolgozott fogyatékosokkal, gyermekvédelmi alapellátásban és szakellátásban. 11 éve egy idősek otthonát vezet egy Heves vármegyei településen. Szakápolási engedéllyel rendelkezik az intézmény, részben egészségügyi, valamint hospice ellátást is vállal intézmény.

Nő, 43 éves. Házi ápolóként dolgozik Pest vármegyében a helyi település gondozási központjának munkatársaként. Szerbiában járt iskolába, 2015-ben költözött Magyarországra. A magánszféra nem fogadta el az egészségügyi szakköziskolai ápolói végzettségét. Annak ellenére sem, hogy honosította a végzettségét. Először egy ruhaboltban dolgozott, majd egy pékségben, majd 3 évet töltött a kereskedelemben, vasalt egy varrodában és végül egy raktárban dolgozott a férjével együtt, de miután a párja felmondott, elküldték őt is. megpróbálkozott az állami szférával, így került házi ápolóként egy gondozási központhoz 2020-ban. Az önkormányzat finanszírozott neki egy 10 hónapos szociális gondozó és ápoló OKJ-s tanfolyamot.

Pályaelhagyók

Nő, 33 éves. Szociálpedagógia alapszakot végzett. Gyermekvédelmi alapellátásban volt esetenedzser egy megyei jogú városban. Gyermek született, majd visszatért ezután esetenedzseri pozícióba, de úgy döntött a visszatérést követően nem sokkal, hogy elhagyja a pályát. Saját vállalkozást hozott létre egyéni és csoportos tanácsadó. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai És Pszichológiai Karán perinatális szaktanácsadó szakirányú továbbképzést végez. Az általa létrehozott társulásában vezetői és koordinálói szerepet tölt be, amellet, hogy egyéni és csoportos foglalkozásokat végez.

Nő, 40 éves. 4 gyermeke van. Szociális munka alapszakot végzett. Az egyetemi évek alatt született az első gyermeke. Akkoriban a szociális területre munkavállalóként nehezen lehetett bejutni, mint közalkalmazott. Most pedig, emberhiány van. Egy felnőtt értelmi fogyatékosok alapítványánál kezdett el dolgozni először gondozóként fél állásban, majd szociális munkásként teljes állásban. Egy járási központ szakmai vezetője is volt. A büntetés-végrehajtásban is dolgozott egy támogatott projekten keresztül a fogvatartottak re-integrációját végezték.

Bármilyen végzettséggel végezhető olt ez a munka. Jelenleg a közigazgatásban dolgozik. 2023-ban elhagyta a pályát.

Nő, 34 éves. OKJ-s képzéseket végzett a szociális területhez kapcsolódóan és elsőként az ifjúságsegítői végzettséget szerezte meg, majd a gyermek-és ifjúsági kortárssegítő képzést végezte el. Először családok átmeneti otthonában kezdett el dolgozni, utána a hajléktalan ellátásban fapadon dolgozott és ezekkel párhuzamosan egy fogyatékkal élők és függőket ellátó intézményében dolgozott. Egyszerre párhuzamosan több munkahelye is volt. megfogalmazta véleményét is a pályájával kapcsolatban: „Én úgy éreztem, hogy nem azért tanultam ennyit, hogy nem vagyok annyira értéktelen, hogy annyit kelljen dolgoznom ahhoz, hogy akkor jól sem tudjak élni”. Csak így tudta eltartani önmagát. Fontossá vált neki az anyagi biztonság és ezt csak több munkahellyel tudta előteremteni a szociális területen való tevékenységgel. A szüleivel élt, de hogy a jövőjét megteremtse a húszas éveinek végén döntést kellett hoznia. Megfogalmazása alapján: „úgy éreztem, hogy az élet csak úgy elmegy mellettem”. Valamint az egészsége is veszélybe kerülhet azzal, hogy ennyi állást kell vállalnia. Így a pályaelhagyás mellett döntött, először egy leltározó céghez ment el pár hónapra átmenetileg, amíg egy stabil munkahelyet nem talál, itt közel annyit keresett, mint a három állással a szociális szférában. Majd ezt követően négy hónapon keresztül interjúzott, mire felvették egy pályázatíró céghez ügyfélkapcsolati referensként, itt ügyfélszolgálatos munkakört töltött be, ezen belül az ügyfélszolgálat folyamatának kiépítését bízták rá. Majd fél évet követően kinevezték ügyfélszolgálati vezetőnek kapott maga mellé folyamatosan embereket. Majd átkerült egy call centeres munkakörbe. Folyamatban lépkedett a ranglétrán, mert ezt követően értékesítési divízió vezetői pozícióba került, ahol a koordinációt és az oktatást végezte a saját csapatában. Végül megfogalmazta: „nagyon hiányzik a szakma”. A baráti társaságának nagy része a szakmában dolgozik és kéri, hogy osszák meg a tapasztalataikat, nehézségeiket, hogy mindezekben tudjon adni objektív tanácsokat, még érezhesse a szociális szakma ízét.

Férfi, 35 éves. Lengyelországban lakik és szociálpedagógiai képzését kezdett el 2012-ben. Az egyetem végzőse volt 2015 őszi félévében, ekkor az intenzív terepgyakorlatát Lengyelországban töltötte egy iskolában önkéntesként, mint szociálpedagógus. Azonban nem fogadták el a külföldi kapcsolódó gyakorlatát, így nem szerzett abszolutóriumot és közben úgy döntött, hogy külföldön marad, mert jobbnak találta a lehetőségeit. Ebből kifolyólag nem fejezte be a képzést. Egy informatikai cégnél dolgozik jelenleg, mint servicedesk/helpdesk-es kolléga, IT projekteken, nyújtanak segítséget és az ezzel kapcsolatos problémákat oldják meg.

Nő, 31 éves. Egy fejlesztőházban dolgozik szakmai vezető helyettesként Pest vármegyében. Szintén szociálpedagógiát végzett és ezzel párhuzamosan gyógypedagógiai alapképzést. Ezt követően Budapest egyik külvárosi családsegítőjében kezdett el családsegítőként dolgozni másfél évig, majd a pályaválasztás mellett döntött. Egy iskolába jelentkezett szerencsét próbálva, mert autizmus specifikus gyermekek fejlesztése, oktatása iránt érdeklődött. Gyógypedagógusi munkakörbe szociálpedagógusi végzettségével fel is vették, majd anyagi megfontolásból emellett az osztályfőnöki állás mellett még egy iskolában vállalt egy fél állást gyógypedagógusként. A fő állásában felmondott a szegregált iskolában és átment főállásba a félállású munkahelyére a középiskolába, majd ismételten keresett egy mellékállást óraadóként felvették a fejlesztőházba. Az idei évben mondott fel a középiskolában és lett szakmai vezető helyettes a fejlesztőházban, illetve nem csak a vezetéssel foglalkozik, hanem maga az intézmény által nyújtott rugalmasság által a gyermekekkel való gyógypedagógiai munkát is ellátja csökkentett óraszámban. A fejlesztők mentorálásával foglalkozik, interjúk, illetve eseteknek a megbeszéléseit szervezi, koordinálja, továbbá a családokkal felmerülő problémák eseteit ő menedzseli. A saját rendszerük fejlesztésén dolgozhatnak, hogy minél gördülékenyebbé és hathatóssá tegyék a saját munkájukat.

Nő, 34 éves. 2010-ben kezdte meg a szociálpedagógiai főiskolai képzést és 2014. januárjában fejezte be. Családgondozóként kezdett el dolgozni egy Pest megyei családsegítőben. Majd egy év után kiköltözött Ausztriába. Itt egy hotelben tudott munkát vállalni szobalányként és felszolgálóként, azonban tett törekvést, hogy a szociális területen helyezkedhessen el, ugyanis honosította a szociálpedagógusi diplomáját. Azonban sikertelenül próbálkozott az osztrák segítő szakmában, nem vették fel, ahhoz a civil szervezethez, ahova jelentkezett. A szobalányi és a felszolgálói munkája mellett német tanfolyamra járt, hogy minél folyékonyabban beszélje a nyelvet. Majd hazatért és két és fél éve IT servidesk-esként dolgozik angol és német nyelven, ügyfélszolgálati munkát lát el.

4.1.3. A pályaválasztás körülményei

Mindezek után arra voltam kíváncsi, hogy mikor jutottak arra a döntésre a szakemberek, hogy a szociális területre lépnek, illetve a pályaválasztás során melyek voltak azok a tényezők, amelyek befolyásolták a döntésükben.

Kutatásomban részt vevő 18 fő közül 1 fő nem fejezte be a szociális alapszakot, egy fő pedig nem végzett főiskolai képzést, valamint 1 fő diplomás ápolói végzettséggel dolgozik a területen. Tehát 15 fő végzett el valamilyen szociális főiskolai alapképzést. Ebből a 15 főből 6-an

végeztek el mesterképzést is a területhez kapcsolódóan. 3 főnél meghatározó volt, hogy a család az egészségügyi területen dolgozik, az egyiküknél az is befolyásoló tényező volt a pályaválasztás során, hogy a családon belül volt pszichiátriai beteg, a másik személy, pedig alapvetően a családi indíttatásra szerzett egészségügyi végzettséget, mint ápoló. Azonban a gyermekének megszületését követően, nem tudott a továbbiakban ápolói munkát vállalni, továbbá egy egészségügyi probléma kialakulása is akadályozta ezt. A harmadik ilyen személynél, pedig alapvetően a szakmához kapcsolódó szociológiai terület volt vonzó. A legtöbb interjúalanyomnak már gyermekkorából vagy kamaszkorból adódóan volt indíttatása a segítségnyújtásra. Meghatározó tényezőkként szerepeltek, miszerint volt, aki alapvetően szakmunkás varrógépműszerész, innen lépett tovább, mert nem szerette ezt a szakmát. A szülei hallássérültek, így beleszületett a segítségnyújtásba, természetes volt számára a támogatás megadása mások irányába. „Korán fel kellett nőnie az embernek és emiatt vagyok én érzékenyebb és elfogadóbb ember”. Volt, aki kamaszként egy családtagját öngyilkossági kísérlet közben látta, volt, aki családi erőszak áldozata volt és ebből próbált gyógyuló kiutat találni, továbbá volt, akinek a családjában volt sérült ember. A 18 főből összesen 5 fő vágyott arra, hogy gyermekkel foglalkozzon és a gyermekvédelem irányába forduljon. Ebből az 5 főből 2-en végeztek a szociális területen OKJ-s képzést, mint ifjúságsegítő, ifjúsági kortárssegítő, pedagógiai asszisztens majd ezt követte a főiskolai képzés. Azonban az egyikük már a területen dolgozott egy lakásotthonban, mint gyermekfelügyelő, amikor a vezetőjének és az egyik kollégájának javaslatára megkezdte a főiskolai képzést. A 2014-es évben kezdte el a pedagógiai asszisztensi OKJ-s képzését, itt ismerte meg a gyermekvédelmet és a területet, amely magával ragadta. Volt egy nagyon jó gyermekvédelmi tanárja, aki jog oktató volt és az ő saját tudta nélkül ebbe az irányba terelte. Emellett gyakorlaton volt speciális gyermekotthonban, amely nagy hatással volt rá, abból a szempontból, hogy miként tudna segíteni ezen a gyerekeken. „Mit lehet tenni ezekért a gyerekekért, akár megelőzni, hogy ide jussanak, akár, hogyha már itt tartanak, hogyan lehet nekik segíteni?”

Összesen a főiskolai képzést megelőzően 5 fő szerzett valamilyen felsőfokú felnőtt szakképzési vagy OKJ-s szociális képzést, ebből 2-őt már az előbbieken megemlítettem, a további 3 fő szociális asszisztensi végzettséget szerzett, ebből 2-en szociális asszisztensként tevékenykedtek, az egyik személy egy családsegítőben, a másik személy, pedig egy kórházi gyermekosztályon. Ebből a két főből a családsegítőként elhelyezkedett személy 1993 és 1995 között végezte a szociális asszisztensi képzést. Újdonság volt ez a képzés. Szociális asszisztensként dolgozott a helyi családsegítőben, a szociális munkások keze alatt végezte a

papírmunkát. A munkájának megkezdésekor kevés családsegítő volt. „A jegyző mondta azt, hogy akkor lehetek családsegítő, ha elmegyek főiskolára is”. Emiatt döntött a főiskolai képzés mellett, közben családsegítőként elkezdhetett dolgozni asszisztensi végzettséggel, tisztában volt vele, hogy milyen feladatot vállal családsegítőként. Munka mellett végezte levelezőn a főiskolát.

Az interjúalany, aki nem végzett főiskolai képzést, alapvetően más irányba az élelmiszeripari végzettség irányába próbálták kényszeríteni, azonban különbözeti vizsgával, de megszerezte az egészségügyi szakközépiskolai végzettséget, mint ápoló, ezt követően, pedig elvégezte a felsőfokú OKJ-s szociális ápoló-és gondozó szakképzettséget. Ami különös, hogy az ő családjában a rokonságban a keresztanyja ebédszállítást és házi gondozást vállalt, amelyben az interjúalanyom is segítséget nyújtott, tehát már korán, de önkéntesen is a területre lépett. Mégis ellenezték a pályaválasztását, a barátai nyújtottak támogatást számára. Nyilván az a tényező sem elhanyagolható az ő pályaválasztását illetően, hogy Szerbiában született és nőtt fel. Elmondása alapján, ott a házi ápolás és gondozás nem volt szakma. Ezért is vállalta a családtagja önkéntesen, de ez határozta meg, hogy mit szeretett volna a hivatásának.

A megkérdezett személyek körében, az emberek fele, 9 fő a 18 főből más területen szeretett volna továbbtanulni, ebből egy személy emberekkel szeretett volna foglalkozni, de kényszerből választotta a szociális munka alapképzést. Volt egy olyan hölgy, aki alapvetően ügyvéd szeretett volna lenni, de rájött, hogy az ügyvédek „nem mindig azt védik, aki jó”. Azonban az érettségi után tizenhétéves korában döntötte el, hogy a szociális területen szeretne tevékenykedni. Volt, aki a szociális terület és az oktatás közös pontját preferálta, de alapvetően gyógypedagógus szeretett volna lenni, ahova nem vették fel, így került szociálpedagógia alapszakra, majd ezt követően a második évében sikerült felvételt nyernie a gyógypedagógiai alapképzésre is, így párhuzamosan két főiskolai szakot is befejezett. Az egyik személy szlavisztika lengyel alapszak félbehagyása után döntött úgy, hogy az emberek lelkével szeretne foglalkozni, de nem vették fel pszichológia alapképzésre, így került szociálpedagógia alapképzésre, amelyet szintén nem fejezett be, mivel külföldön végzett önkéntes munkát egy iskolában, de képzési hely nem fogadta el a leigazolt intenzív terep gyakorlatát, mely szakmailag nem lett volna kifogásolható. Ő egyébként a képzés közben döntötte el, hogy a területen szeretne maradni, ugyan úgy, mint egy másik személy is, aki eredetileg képzőművész szeretett volna lenni. Más is volt, aki szintén a pszichológia irányába érdeklődött, de nem sikerült felvételt nyernie, Ő egy Pilot program keretén belül végzett szociális asszisztensi képzést, de dilemma övezte, hogy a területre lépjen, mégis megkezdte a szociális munka

alapképzést 1999-ben. Így fogalmazza meg pályaválasztásának körülményeit: „Nagyon hosszú ideig nem akartam szociális munkás lenni.” Emiatt gondolkozott közel 10 évig, hogy egyáltalán szerezz-e ilyen jellegű diplomát. Több tényezőből tevődött össze ez a dilemma, egyik része volt, hogy azt tapasztalta, hogy a szociális munkások két részre szeparálódnak. Ehhez kapcsolódóan meg is fogalmazta véleményét: „Andorkához (Andorka Rudolf, 1931-1997, Széchenyi-díjas magyar szociológus (Wikipédia-Andorka Rudolf, 2024)) hasonlóan fogalmaznék, hogy vannak a munkások meg vannak a papok. Van egy nagycsoport, akik hangosak és a szakmáról vitáznak, a szakmát alakítják elméletben és vannak kicsi munkások, akik csinálják a dolgukat, ott vannak a terepen és effektív segítik a rászorulókat. Nekem ez a munka sokkal közelebb állt hozzám, tehát én arra szegődtem. Nem arra, hogy egy karosszékből, vagy egy asztal mögött nagyon okos dolgokat mondjak arról, amit mások csinálnak.” Ebben az időszakban elenyésző számú személy volt, akik mind a kettő részét erősítették a szociális munkának. Továbbá megemlíti, hogy: „Ilyen volt például a Talyigás Katalin, Hegyesi Gábor, akik effektív terepen dolgoztak és úgy váltak szakemberré, hogy saját tapasztalatból próbálták meg alakítani a szakmát és nem tanult információk alapján.” Elmondása alapján nagyon kevés ilyen szakember volt és van. Saját magát nem érezte elég elkötelezettnek az elmélet irányába. A főnöke és a vele egy házban élő Ember Judit (1935-2007), Balázs Béla-díjas magyar filmrendező, kiváló művész, forgatókönyv író (Wikipédia-Ember Judit, 2024), illetve Dr. Hegyesi Gábor professor emeritus, aki jelenleg az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar Szociális Tanulmányok Intézetének oktatója. Szóval ezeknek a meghatározó embereknek a hatására döntött úgy, hogy mégis szociális munkát fog tanulni. Úgy látták Ők, hogy Ő mind jó elméleti és gyakorlati szakember lenne. Ember Judit javasolta a főiskolát, amelyre utána ment a Wesley János Lelkészképző Főiskolára. Hegyesi Gábor, aki a szociális asszisztensi képzésen oktatta, pedig a Bárczi Gusztáv Főiskolai Karán egy levelező rendszerű szociális munka alapszakot előkészítő szakképzést javasolt számára, melyet el is végzett. Azonban szociális munka alapszakra, azért nem ide felvételizett, mert a levelező képzés beosztása összeegyeztethetetlen volt a munkavégzésével. Akkreditáció előtt álltak a főiskolák ebben az időszakban a Bolognai rendszer bevezetésekor. Ekkor került át a Bárczi Gusztáv Főiskola az Eötvös Lóránd Tudományegyetemhez. Megváltozott a főiskolán is a képzés. Amikor jelentkezett, máshol felvételizett, mint ahova járt kezdett, de természetesen a Wesley János Lelkészképző Főiskolára volt ez. Az átalakulás miatt 3 tanár tanított a főiskolán, ezért 3 hónapon keresztül kizárólag kutatómódszertant tanult. Ezt követően minden rendeződött az oktatásban, megkapták a kellő felkészítést.

Továbbá egy másik interjúalany fodrász szeretett volna lenni, mindenképpen emberekkel szeretett volna foglalkozni. Az édesanyja, valamint az osztályfőnöke a közgazdasági irányt kényszerítették rá a középiskolai tanulmányának folyamán, de nem szerette a tanulmányait.

Amennyiben megmaradok a közgazdasági terület vonalán a pályaválasztási körülményeket vizsgálva, akkor a következő személy, aki más terület irányába érdeklődött alapvetően, Ő közgazdasági és kereskedelmi alapdiplomát szerzett. A családjának egyik vonala ezt a területet erősítette a másik, pedig a humán irányt. Egy szociálpedagógusként frissen végzett ismerősének javaslatára pótfelvételi eljárásban kezdte meg a főiskolai képzését. A következő személy, aki más pályáról csatlakozott a szociális területre rendszergazdai alapképzést végzett, azonban az apai nagyszülei az édesanyja gyógypedagógus, az édesapja, pedig szociális munkás. Teljes mértékben ebbe a szakmába született bele. A rendszergazdai képesítéssel is az embereknek szeretett volna munkájával segítséget nyújtani, de azt túl személytelennek érezte. A megkérdezett diplomás ápoló hölgy a kollégái szakmailag felkészületlenek voltak, nehezeze esett velük együttműködni, továbbá az is meghatározó volt számára, hogy rövid ideig látja a betegeket. Mivel, amint lehetett az egészségügy elbocsátotta az ápolókat. Számára fontossá vált, hogy az embereket hosszabb ideig gondozhassa, ápolhassa, ezért döntött a házi ápolás, majd az idősotthoni ellátás mellett. Véleményét pedig így fogalmazta meg: „hiába képzettek a nővérek, hogy ha nincs bennük lelkiismeret, csinálhatnak akármit, az sose lesz elég”.

Végül, akit már korábban említettem volt egy másik hölgy, aki gimnáziumba járt, úgyhogy csak ezt követően választott pályát. Az édesanyja ápoló volt, az anyai nagymamája házigondozást végezett, ebédet szállított a nagymamája, nyaranta Ő is segített neki. Ebben a szakmába született bele, pálya kiépülése megalapozott volt. Eredetileg szociológusnak készült, de a szociális pálya mellett hozta meg a döntését. Így kezdte meg szociálpedagógiai alapképzését.

Információk a pályaválasztáskor

Arra is kíváncsi voltam, hogy milyen információk álltak rendelkezésükre a pályaválasztáskor ezeknek a személyeknek.

A képzés kiválasztását és elkezdését megelőzően két kivétellel majdnem minden interjúalanyomnak volt információja. Az ápoló hölgynek kevesebb, Ő tapasztalatszerzés útján szerezte meg az ismereteit a pályáról. A másik hölgy pedig találmra választott segítő jellegű felsőoktatási szakokat, első helyen a jelentkezésnél a konduktori tanári szakot jelölte meg. Tájékoztatót a felv.hu oldalán a szakleírásoknál kaptak, vagy az OKJ-s alap szociális végzettségük megszerzése folyamán, illetve a felsőoktatási intézmények nyílt napjain és a

középiskolai tanároktól kaptak segítséget. Azonban volt arra is példa, hogy egy rokon dolgozott szociálpedagógusként napköziben, vagy egy családi barát kisgyermek nevelőként, illetve szintén egy családi barát tanított a szakmai képzésben ezzel információt adva a képzésről, munkavégzésről, továbbá frissen végzett szociális szakemberek is kapcsolatban álltak interjúalanyaikkal, akik releváns információt tudtak nyújtani a képzésekről, tapasztalatokról. Az egyik interjúalanyom az Educatio Nemzetközi Oktatási Szakkiállításon ismerte meg a szociális szakmát, ez a szakmai kiállítás a mai napig megrendezésre kerül. A soron következő 25. kiállítás jövő januárban lesz. Főleg az idősebb korosztályban, de egy-két fiatalabbnál is megjelent, hogy könyv ált rendelkezésre az internet elterjedését és felvi.hu megjelenését megelőzően, vagy mellett a különböző felsőoktatási szakok megismertetésére.

4.1.4. A képzés megítélése, annak felkészítése a szakmai tapasztalatokra

A következő kérdésben azt kívántam taglalni, hogy hol végezték a képzést a megkérdezett személyek.

A 18 főből, ahogy korábban említettem 1 fő nem fejezte be a képzést, 1 fő, pedig nem végzett semmilyen főiskolai képzést, egy másik személy, pedig ápolói főiskolai diplomát szerzett. Azonban úgy gondolom, hogy 17 fő véleménye igenis meghatározó a képzések megítélésének tekintetében, ha a szociális szférában történő munkavégzésre történő felkészítést is vizsgálni kívánom. Ezt a kérdéskört egy későbbi interjúkérdésben járom körül.

Tehát összesen 8 fő végzett szociálpedagógiai alapképzést, ebből 4 fő a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vitéz János Karán, Esztergomban (ma Bölcsész-És Társadalomtudományi Kar, Budapest), 2 fő az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán Zsámbékon, majd Vácon, 1 fő a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti-És Pedagógiai Karán, Jászberényben (ma Magyar Agrár-És Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus, Pedagógus-És Bölcsészettudományi Képzésközpont, szociálpedagógiai képzés nincs), 1 fő pedig az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdasági-És Társadalomtudományi Karán, Egerben szerzett alapfokú diplomát, 1 fő kivételével, aki nem fejezte be a képzést.

Közülük a képzést megelőző időszakban 1 fő elkezdte, de nem fejezte be az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsész-És Társadalomtudományi Karán, Budapesten a szlavisztika lengyel szakirány alapszakot, 1 fő elvégzett egy ifjúságsegítő, valamint egy ifjúsági-és kortássegítő OKJ-s szakképzést. A képzéssel párhuzamosan elkezdte az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán, Budapesten a gyógypedagógiai alapképzést, majd a szociálpedagógiai képzést követően be is fejezte.

A képzést követően 3 fő végzett el mesterképzést, ebből egy 1 fő a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész-És Társadalomtudományi Karán, Pécsen szociálpolitika mesterszakot, majd ezt követően ettől függetlenül szociális szakvizsgát is tett. 1 fő szociálpedagógia mesterképzést a Szent István Egyetem Alkalmazott Bölcsészeti-És Pedagógiai Karán, Jászberényben (ma Magyar Agrár-És Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus, Pedagógus -És Bölcsészettudományi Képzésközpont, szociálpedagógiai mesterképzés képzés nincs), továbbá Ő jelenleg az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem Bölcsész-És társadalomtudományi Karán, Budapesten etikatanári mesterképzést végez. 1 fő a Corvinus Egyetemen, Budapesten végzett szociális szakigazgatás mesterképzést, valamint az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán könyvtárpedagógusi szakirányú továbbképzést is elvégzett, továbbá ettől függetlenül szociális szakvizsgát szerzett. Végül 1 fő pedig az Eötvös Lóránd Tudományegyetem pedagógiai-És Pszichológiai Karán, Budapesten perinatális szaktanácsadó szakirányú tovább képzést végez jelenleg.

Interjúalanyaim közül 1 fő teológiai képzésben részesült, Ő a Baptista Teológiai Akadémián, Budapesten végzett teológiát szociális lelkigondozói specializációval, ezt megelőzően Pedagógiai asszisztensi OKJ-s képzést végzett, a teológiai alapszakot követve, pedig szintén a Baptista Teológiai Akadémián, Budapesten teológia mesterszakot végzett társadalmi szolgálat specializáción. Jelenleg a Pütkösdí Teológiai Főiskolán, Budapesten gyermek-és ifjúságvédelmi tanácsadó szakirányú továbbképzést végez.

Szociális munkát összesen 7-en végeztek, ebből 2 fő a Wesley János lelkészsképző Főiskolán, Budapesten. 1 fő a Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális Karán, Budapesten, 2 fő a Pécsi Tudományegyetemen anno Illyés Gyula Főiskolai Karon, Szekszárdon és Egészségtudományi karon, Szombathelyen (ma Bölcsész-És társadalomtudományi Kar), 1 fő az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karán, Budapesten, végül 1 fő a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán, Nyíregyházán szerzett szociális munka alapfokú diplomát.

A képzést megelőzően 2 fő végzett el újszerű képzési rendszer bevezetésével szociális asszisztensi felsőfokú szakképesítést, az egyikük egy Pilot program keretein belül. A másikuk már OKJ-s képzést. 1 fő pedig a Dunaújvárosi Egyetemen, Dunaújvárosban szerzett rendszergazdai alapfokú diplomát.

Az egyik személy a szociális munka alapszakot követően, 15 évvel később, 2018-ban kezdte el a szociális vezetői képzést és végezte el a Semmelweis Egyetem Egészségügyi Menedzserképző Központjában.

A szociális munka alapképzést követően jelenleg 1 fő végez a Wesley János Lelkészképző Főiskolán, Budapesten kórházi szociális munka mesterszakot, 1 fő a Dunaújvárosi Egyetemen, Dunaújvárosban mérnökinformatikus felsőoktatási szakképzést végez, 1 fő a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán, Sopronban traumaorientált szaktanácsadó szakirányú továbbképzést folytat.

Interjúalanyaim közül 1 fő végzett ápolói főiskolai szakot a Haynal Imre Egészségtudományi Karon (ma Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar).

A képzésről alkotott vélemények

A következőekben arra voltam kíváncsi, hogy hogyan vélekednek az elvégzett képzésekről interjúalanyaim.

Szociálpedagógusok

A szociálpedagógiát végző személyek tekintetében az egyik fő számára, aki korábban szerzett felsőfokú szakképesítéseket, olyan magas színvonalú képzéseket sikerül elvégeznie, hogy a főiskolai alapképzés számára nem ütötte meg az elvárt színvonalat, elmondása szerint volt, hogy a tanárt ki kellett javítania. Maximalistának tartja magát, így azt várta el, hogy pluszt adhasson neki azon kívül a főiskolai szint, hogy a végzettséget megszerzi. A végzettség volt a legfontosabb, mert a 2010-es évek második felében kezdték beengedni a területre azokat, akiknek nem volt végzettségük. Ő pedig elhivatott volt a gyermekvédelem irányába.

Egy másik szociálpedagógiát végző személy szerint a képzés számára egy összevisszaságot ábrázolt, minden területből egy keveset adott elméleti szinten. Tanulmánya során nem érezte, hogy megkapná a kompetencia érzését egyirányban.

Egy következő ember véleménye alapján a képzés nem az ő érdekeltségének volt strukturálva, nehézkesen kezdte el ebből kifolyólag. A közeget jónak találta a csoporttársakkal együtt. Az oktatók szempontjából úgy ítélte meg, hogy különböző nagytudású tanár oktat, de van, aki szintén nem tette bele a maximálisat az oktatásba, követelményekbe. Úgy ítéli meg, hogy ő maga nem használta ki a szak adta lehetőségeket.

Egy másik személy, pedig úgy vélekedik, hogy a képzés maga nem a gyakorlatra készítette fel. Nem minden elméleti tárgyat tartott hasznosnak, inkább a gyakorlati órák készítették fel, mint iskolai gyakorlat, továbbá családsegítőben, gyermekjóléti szolgálatnál végzett tevékenység.

Egy másik szociálpedagógiai képzést végző személy véleménye alapján A 2. évében kezdte el komolyan venni a képzést és érezte úgy, hogy valóban ezen a területen szeretne dolgozni. A 3. évben gyakorlati helyén egy budapesti családsegítőben tevékenykedett nagy lelkesedéssel, amely odavezette, hogy felajánlottak neki egy álláslehetőséget a főiskolai képzés mellett. A képzőintézmény, amelyben tanult leégett, ezért költöznie kellett a képzésnek. Sok változás történt emiatt a költözéssel esemény miatt, többek között épület, valamint tanárikar csere is történt. A hallgatói önkormányzat elnökként sok munkát tett bele a változás kezelésébe. Ugyanerre a főiskolára járt egy másik hallgató is ugyanabban az időben az ő véleménye szerint Jó eredményei voltak, remek tanárok tanították őket, ezután cserélődött le a tanári kar, amely már a későbbiekben rontott a képzés színvonalán.

Egy következő személy elmondása alapján nagyon jó volt a képzés, gyakorlatorientált volt. Mivel egy másik főiskolán szintén szociálpedagógiát hallgató diákokkal kapcsolatban álltak, így volt összehasonlítási alapjuk, a másik főiskola hallgatóinak több a volt az elméleti képzésük.

Végül az utolsó személy véleménye az volt a szociálpedagógiai alapképzésről, miszerint messzemenőig a legjobb képzést kapta. A képzés folyamán ki tudott épülni az egyéni segítő személyisége. Gyakorlatorientált volta képzés, a 2. félévtől folyamatosan voltak gyakorlatok és ahhoz kapcsolódóan szupervíziók. Megkapta a kellő magabiztosságot a csoportvezetéshez, továbbá az képességet, hogy a jelenlevő személyeket megtartsa az adott szituációban. Erős önismereti képzés valósult meg a képzés folyamán, valamint az egyéni és szakmai reflexió előtérbe került, ez pedig elengedhetetlen, ahhoz, hogy jó szakember válhasson valakiből. Úgy gondolja, hogy a megtanulható objektív dolgok, mint a törvények, azok folyamatosan változnak. Viszont az erős szakmai tudás megalapozása fontos tényező, nagyon erős pályaorientációs és karriertanácsadási képzettséget kaptak.

Teológus

A teológiát végző szociális szakember úgy fogalmazta meg az elvégzett képzésről a véleményét, miszerint a mesterképzés szakmailag segítette és az alapszakkal csak gyermekvédelemben nevelői pozíciót lehet betölteni, illetve kórházi szociális munkás, házigondozó, idősotthoni gondozó lehet. A mesterszakkal lehet előre lépni a szociális területen. A mesterképzéssel szakmailag elégedettebb volt. Viszont sem az alap se a mesterképzés nem

elégleges, ahhoz, hogy családsegítői munkakört töltsön be, ehhez tanul most szakirányú továbbképzésen.

Szociális munkások

A szociális munkát végző személyek a továbbiakban így fogalmazták meg véleményüket az elvégzett képzés alapján: magas létszámmal indult a képzés, 45 fő kezdte meg a szakot, de csak 20-30 ember diplomázott le. Az évfolyam 95%-a már a szakmában tevékenykedett. Kiemelkedőnek tartja a képzést. Jelenleg ugyanitt folytat mesterképzést 2023-tól kórházi szociális munka szakon.

Egy másik vélemény alapján az egyetem még a szervezeti átalakítás előtt és közben járt, így szerencséje volt. Nagy nevű szociális munkások között tanult, mint Krémer Balázs, Szokoli Erzsébet. Nagy tudású tanári kar oktatta őket, azonban ezt megváltoztatták.

A következő képzési vélemény alapján az interjúalanyom gyakorlatias embernek tartja magát, az elmélet nem kötötte le. Félévenként 1 hetes gyakorlati lehetőségek voltak. A nagy gyakorlat adott neki a legtöbbet, önkéntesként bedolgozta magát egy fogyatékosokat és megváltozott munkaképességeket foglalkoztató nonprofit szervezethez.

Más oktatási intézményben is voltak nagy nevű oktatók, mert az egyik szintén szociális munkát végzett személy véleménye az elvégzett képzésről az volt, hogy a képzésnek volt presztízse és a tudás legjobbját nyújtotta, továbbá a gyakorlati helyeken felkészült szakemberek segítették a tapasztalatszerzést. Olyan nagynevű oktatók képezték őket a főiskolán, mint Szöllősi Gábor, Prof. Dr. habil Nagy Janka Teodóra.

Egy másik személy véleménye alapján az elmélet nagyon jó volt, de a gyakorlat nagyon kevésnek bizonyult. Elleneben volt jó tapasztalatszerzési gyakorlata Ferge Zsuzsa, szociológus gyermekszegénységét kutató kérdőívezésében részt vett. Az ezzel kapcsolatos tanulmány 2010-ben jelent meg Gyerekesélyek Magyarországon címmel. Részt vett egy támogatott zsidó képzési programban, amely a másság és rasszizmus kapcsolatában nyújtott tudást és tapasztalatbeli többletet számára. Valamint lehetőséget biztosított ennek kapcsán Kertész Ákos (1932-2022), Kossuth-díjas magyar író, filmdramaturggal (Wikipédia-Kertész Ákos, 2024) való találkozásra. Egy csoporttársának testvére a büntetésvégrehajtásban dolgozott és rajta keresztül eljuthattak egy börtönlátogatásra.

Egy következő vélemény arról árulkodik, hogy az 1-2. évben könyvtárba járt tanulás szempontjából, mert nem volt internet. Aztán az utolsó 1,5 évben már a tapasztalatai alapján,

kevesebb szakirodalmi utána olvasás is elegendő volt a tanulmányainak teljesítéséhez. Ha egy 10-es skálán kellene megítélnie a képzést, akkor abból 8-at adna. Kötelező volt a nyelvvizsga megléte a végzettség megszerzéséhez.

A következő interjúalanyom 1999-2003 között végzett szociális munka alapszakot. Véleménye alapján a 8 féléves képzés folyamán abból a tudásból gazdálkodott, amit az 1 éves szociális asszisztensi képzés alatt elsajátított. Mivel az asszisztensi képzés során az Eötvös Lóránd Tudományegyetem és az Iskolaszövetség tanárai oktatták őket. Magát a képzést egyébként nagyon jónak ítéli meg, mert eléggé gyakorlatorientált volt. A gyakorlathoz kapcsolták az elméletet és ez számára könnyebb tanulási lehetőséget biztosított, továbbá volt tapasztalata is. Emiatt, pedig nem okozott neki nehézséget a gyakorlati elemek elsajátítása.

Ápoló

Az ápoló alapszakot elvégző személy véleménye alapján az elvégzett képzés egyáltalán nem készítette fel az ápolói főiskolai alapképzés a szociális ápolói feladatokra. Évek hosszú sora folyamán szerezte meg a gyakorlati tudását a területhez.

Szociális gondozó-és ápoló

A szociális gondozó-és ápoló szakképzést végző személy véleménye alapján a képzésnek nem voltak nagy követelményei, az egészségügyi szakközépiskolai képzés, amelyet végzett sokkal erősebb volt, mint ez a képzés. Csak a jogi dolgokat hangsúlyozták és az elméletet.

A valóságos terepmunkára történő felkészítés

Interjúalanyaimtól megkérdeztem az is, hogy mennyire és hogyan készítette fel őket az elvégzett képzés a valóságos terepmunkára.

Szociálpedagógusok

A megkérdezett szociálpedagógus interjúalanyaim közül első véleményként emelném ki azt, miszerint az elvégzett képzés a valóságos terepmunka szempontjából nem adott ennek a személynek többet, minthogy kizárólagosan a személyiségének formálódásában segített a képzés elvégzése. Egyébként ahogy fogalmazott: „ Azt segítette, hogy öregedtem három évet”.

Interjúalanyomnak, akinek másodikként mutatom be válaszát ebben a kérdéskörben. A véleménye alapján kevesebb, mint 50%-ban valósult meg a valóságos terepmunkára történő felkészítés. Az elmélet megadta számára az alapot, de úgy gondolja felületes volt ez a tudásanyag. A gyakorlatot pozitívan ítélte meg, de amikor köznevelési intézményben dolgozott,

akkor már a pályán szerzett gyermekvédelmi tapasztalatából merített a kérdéses helyzetekben tudást és nem a képzésen megszerzett tudásából.

A következő személy megítélése szerint a gyakorlat teljesmértékben felkészítette őt a valóságos terepmunkára, főleg az intenzív 3 hónapos terepgyakorlat, de a pár hetes gyakorlatok számára annyira sokat nem adtak. Az elméleti oktatást véleménye szerint a gyakorlat elmélyítette, azonban több gyakorlatot vár volna képzésben és az igazán nagy elmélyültséget nem adta meg az elmélet számára, szerinte többet adhatott volna.

A soron következő személyt csak részben készítette fel az elvégzett képzés a valóságos terepmunkára. Romológia szakirányt végzett. Egy alapítványnál végzett önkéntes munkát roma gyerekekkel, ezáltal tudott a terepmunkára felkészülni.

Egy másik szociálpedagógiát végző személynek a terepmunkára sok dolgot kellett még pluszba hozzátanulnia a gyakorlatból, de egyébként jónak ítélte meg az elméleti képzést. A 3-4 hónapos intenzív nagy terepgyakorlat segítette Őt. Főként a jobb felkészülésben a terepmunka, intézményműködés és adminisztráció tekintetében.

A következő egyént a valóságos terepmunkára teljesmértékben felkészítette az, hogy 8 féléven keresztül egyre több időre és gyakorlati helyre jutottak el a képzés végzése folyamán.

Ismételten egy elégedett szociálpedagógusi képzést elvégző véleményét mutathatom meg, ugyanis volt még egy ilyen ember, akinél szintén teljesmértékben megvalósult a valóságos terepmunkára történő felkészítés a sok gyakorlattal. Amit meg lehetett tanulni, azt meg tudták tanulni a képzés alatt. Hiányosságként észlelte a képzésben, hogy a kiégés megelőzése érdekében nem volt elégséges a felkészítés.

Az utolsó szociálpedagógusi képzettséget szerző személy véleménye alapján a valóságos terepmunka tekintetében az ott tanultak és a tapasztaltak nagyon messze álltak egymástól. Úgy gondolja, bárki, aki szociális területre lép a képzést követően ezt tapasztalja.

Szociális munkások

Akinek elsőként emelem ki a szociális munkát végzettek közül a választát: Ő úgy gondolja, hogy mivel a gyermekvédelemben szakképesítés nélkül kezdett el dolgozni, emellett, több, mint 12 évig önkéntes szervezete volt, továbbá kapcsolatban állt egy adott település a családjával, mire lediplomázott, minden tudást megszerzett magának. A képzésnek tapasztalattal kezdett neki.

A következő személyt terepmunkára csak valamelyest készítették fel a gyakorlatok, az elmélet megléte nagyon jó volt és sok tudásra szert tett. Azonban nem találta elegendőnek a gyakorlatoknak az időtartamát.

Egy másik személy önkéntesként sokat kapott a megváltozott munkaképességű emberek munkaerőpiaci elhelyezkedésében való segítségnyújtás kapcsán. Adminisztrációval foglalkozott főként, de találkozott kliensekkel is. Külsős óraadóktól, akik a pályán dolgoztak, tőlük tanult a legtöbbet, nem a tankönyvből tanító tanároktól.

Egy következő egyén az elméleti oktatást nagyon jónak tartotta, ugyanakkor tankönyvek voltak, kevésbé átültethetőek a gyakorlatba. Véleményét így fogalmazta meg: „Tehát azért egy kétszemélyes helyzetben, egy olyan szolgálatban, ahol egyedül vagy és az ajtód előtt sorban állnak. Ott azért nem lehet mindent úgy csinálni, ahogy az a könyvben meg van írva, mert sokszor úgy kell csinálni, ahogy a helyzet megkívánja.”

Egy másik szociális munkát végző interjúalanyomnak volt pár izgalmas pillanata a tapasztalatszerzésben a gyakorlatok folyamán, emellett az alaptudást és eszköztárat megkapták a terepmunkához, de nem terület specifikusan.

Másvalaki, pedig jobbnak ítélte meg volna képzést, ha több lett volna a gyakorlat. Az elmélettel kapcsolatos oktatással teljesen elégedett volt. Szakirodalmi, valamint jogszabályi ismeretekre nagy hangsúlyt fektettek a képzés során. Véleménye alapján minden intézmény fajtára nézve nem lehet megtanulni a sajátosságokat a képzés alatt.

Végül az utolsó személy, aki szociális munka alapképzést végzett úgy gondolja, hogy a gyakorlatorientáltsága miatt, kiválóan felkészítette az elvégzett képzés a valóságos terepmunkára.

Teológus

Ő akként vélekedik, hogy nem készítette fel az elvégzett főiskolai alapképzés képzés a valóságos terepmunkára. A szakmai gyakorlat az aktuális munkahelyen elvégezhető volt és csak egy reflexiót kellett róla elkészítenie. Azóta változtattak ezen. Jelenleg egy másik teológiai főiskolára jár gyermek-és ifjúságvédelmi tanácsadó szakirányú továbbképzésre, mely az alapképzésre épül. Ez a képzés sokkal gyakorlatorientáltabb, mint az alapképzés, illetve a mesterképzés volt. Ezen a szakirányú továbbképzésen a csoportos órák interaktívak. Az elméleti dolgokat, melyeket átbeszélnek, átemelik a gyakorlatba, valamint a segítő beszélgetésekre hangsúlyt fektetnek.

Ápoló

Véleménye szerint a valóságos szociális területen történő ápolásra a főiskolai képzés semennyire sem készítette fel, csak az egészségügyi területekre. Felszínesen került szóba a szociális terület, a családsegítésről egyáltalán semmilyen információjuk nem volt a képzés folyamán.

Szociális gondozó-és ápoló

Véleménye kapcsán azt tudom kiemelni, hogy őt sem készítette fel a valóságos terepmunkára a képzés. A tanár elutasítást tanúsított a kérdések megválaszolására. A jegyzeteit olvasta fel és a lehető legszebb módon festette le a valóságos képet a szakmai munkáról. Pedig interjúalanyomban felmerült egy igen fontos kérdés, egy tapasztalt esttel kapcsolatosan, miszerint hiába van valakinek rokona vagy gondnoka, ha nem szeretnének az ápolásába belefolyni a gondozásra szoruló hozzátartozói vagy kijelölt gondnoka, akkor abban az esetben Ő mit tehet?

Gyakorlatorientáltság, gyakorlatok tartalma

Ezt követően arra voltam kíváncsi, hogy az elvégzett képzések mennyire voltak gyakorlatorientáltak, illetve mit foglaltak magukba az elvégzett gyakorlatok.

Szociálpedagógusok

Az első személy véleménye szerint nem volt gyakorlatorientált a képzés, mert az egyéni munkát a gyakorlatok nem támogatták, csak az utolsó féléves intenzív terepgyakorlat. A gyakorlatok folyamán nem engedték a tapasztalatszerzéshez közel a hallgatókat. Volt gyámhivatalban, gyermekek átmeneti otthonában és gyermekjóléti központban.

A következő személy úgy gondolja, hogy csak abból az egy szempontból volt gyakorlatorientált a képzés, hogy mindig kellett kisebb gyakorlatokra mennie. Véleménye alapján egyéni döntés volt a gyakorlat megválasztása, ebben nagy szabadsága volt a hallgatóknak. Az alapvető szegmensek meg voltak határozva, de mindenkire egyénileg volt a döntés rábízva a gyakorlatvégzés szempontjából. Az utolsó féléves intenzív terepgyakorlatát egy korai fejlesztéssel foglalkozó intézményben végezte, amely a gyógypedagógia tanulmányaihoz volt nagyon hasznos ebből a szempontból. Szerencsésnek ítélte meg, hogy ekkora mozgástere adódott a gyakorlatvégzés szempontjából. Az egyéni véleménye alapján a képzést végzőn volt a felelősség abból a szempontból, hogy az elvégzett gyakorlat a szakmai munkájához milyen

értékeket tudott hozzáadni. Magának a gyakorlatoknak a mennyisége és ideje alapvetően hasznos, volt, de a kidolgozása hagy kívánni valót maga után.

A következő szociálpedagógiát végző személy úgy gondolja, hogy moderáltan volt gyakorlatorientált a képzés. Úgy ítéli meg, hogy lehetett volna még több gyakorlat, mert a pár hetet felölelő gyakorlatok, csak felszínes tapasztalat elsajátítására elégségesek, illetve a jövőre nézve nagyobb esélye lett volna a mélyebb kapcsolati tőkék kialakítására.

Más személy véleménye alapján a gyakorlatok szintén felszínesek voltak. Az intézménylátogatások során a hallgatóknak felületesen, de bemutatták a különböző intézményeket. Többek között sérültek intézményében, iskolai foglalkozáson járt. A képzés törekedett arra, hogy gyakorlatot adjon. Azonban csak 1-1,5 éves képzés után és akkor is csak rövid időtartamra 1-2-3 hetes időintervallumokra. Valamint a nagy gyakorlat állt rendelkezésére, ami 3 hónapig tartott. Az intenzív 3 hónapos terepgyakorlatát egy családok átmeneti otthonában végezte.

A következő személy megítélése szerint is kevésbé volt gyakorlatorientált a képzés maga. Különböző területeken voltak intézménylátogatások, amelyek bemutatták a rendszer részeit. A nagy gyakorlat volt rá nagy hatással, az szolgált neki érdemi tapasztalattal. Ez volt döntő jelentőségű arra nézve, hogy biztosan a pályán fog dolgozni.

A következő szociálpedagógiát végző személy elmondta, hogy a képzés elején az 1. és 2. évben főként intézménylátogatások voltak, azt követően a 3-4. évben pedig gyakorlati munkát végeztek a különböző szociális intézményekben a tereptanárral szorosan együttműködve. Voltak bölcsődében, idősek nappali ellátó intézményében, gyermekvédelmi alapellátásban. A 8. félévben, intenzív nagy gyakorlaton vettek részt, amelynek során minden hét péntekén esetmegbeszélőt tartottak.

Egy másik személy véleménye alapján nagyon gyakorlatorientált volt a képzés. Folyamatos csoportvezetési gyakorlatok voltak, 5-6 alkalmas csoportfoglalkozások megtartása is szolgálta a gyakorlati tapasztalatának alakulását. Konfliktuskezelési tréning, pályaorientációs foglalkozás, értékorientációs foglalkozás, életciklus tervezés, továbbá élménypedagógiai programok kidolgozása is a feladatuk volt. Az egyéni segítő beszélgetés folyamatára is hangsúly helyeződött és tanácsadási naplót is kellett készíteniük. A romák kulturális hátterének feltárásával is foglalkozott egy gyakorlat folyamán, ahol interjút készített egy roma családdal. Egerben egy kortárssegítő intézmény, amely tanácsadó irodaként működött, adott a gyakorlati helyet és tapasztalatot a hallgatóknak. Az elhivatottak lehettek csak tagjai ennek az

intézménynek. Nagyon elhivatott volt, így Ő is önkéntes munkát vállalt itt. Hajléktalan ellátás területén is tevékenykedett a gyakorlata folyamán, továbbá egy családok átmeneti otthonában vállalt korrepetálást a bent élő gyermekeknek. A nagy gyakorlatát, pedig egy javítóintézetben töltötte.

Az utolsó szociálpedagógiát végző személy elmondása szerint voltak kisebb gyakorlatok, amelyek pár hetesek voltak, ezeket gyermekjóléti alapellátásban töltötte, meg a szakellátásban és az utolsó fél évben a nagy gyakorlat folyamán, pedig egy gimnáziumban volt a gyermekvédelmi felelős mellett, aki matematika tanár volt. Azonban egyáltalán nem értett, ahhoz, amit csinált. Ő maga vitte neki a gyermekvédelemhez kapcsolódó szakmai anyagokat. A gyakorlatok nem voltak számára építő jellegűek.

Szociális munkások

Az első személy véleményként azt fogalmazta meg, hogy gyakorlatorientált volt a képzés. Az órákon sok példa elhangzott. Azonban nem volt több gyakorlat, mint máshol. A 8 félévből 4 féléven keresztül folytak a gyakorlatok, ez alatt 6 gyakorlati helyen járt.

A következő személy elmondott véleménye alapján a 7 féléves képzése alatt az első félévben 3 terület megismerése valósult meg 8 órában. A második félévben 2 terület megismerése történt meg 50 órában. Azonban úgy gondolja így is kevés intézményt látogattak meg. Az intenzív nagy gyakorlata 150 órában zajlott, itt már az adott intézménnyel szorosan együttműködve valósult meg a tapasztalatszerzési munka. Az elméleti háttér adott volt a gyakorlati munkavégzéshez, portfóliót kellett készíteni az elvégzett gyakorlati munkáról.

A következő interjúalanyom elmondása alapján 55 fő kezdte meg vele együtt a képzést szociális munka alapszakon és 36-an fejezték be. Majd megfogalmazta, hogy eleinte nehézkeseek voltak a kiscsoportos foglalkozások a nagy létszám miatt. A gyakorlati példákat drámapedagógiai elemekkel próbálták szemléltetni, ezeket pedig kiscsoportokban végezték. Egy nonprofit kft. jelentette számára a biztos helyet gyakorlati és önkéntes szempontból. Nem voltak erős megkötöttségek gyakorlatvégzési szempontból. Főként az intézménylátogatás volt jellemző. Járt gyakorlaton egy családok átmeneti otthonában is, oda a mai napig besegít munkájával. Nincs elég munkaerő és a szabadságolások kiadása miatt és szüksége van ennek az intézménynek plusz munkaerőre. Ez a családok átmeneti otthona kapcsolódik a családsegítőhöz, melyben óvodai-és iskolai szociális segítő, így tud ott segíteni. Végül hozzátette azt gondolatmenetéhez, hogy a gyakorlatok során nem vitték bele őket a folyamatokba az idő rövidsége miatt.

Egy másik interjúalanynak a munkája már gyakorlatként funkcionált, nem volt szükséges sok gyakorlati helyre elmennie. Főként intézménylátogatások voltak a képzés során, ugyanis a hallgatók nagy része a terület valamelyik részén már munkát vállalt. Egyéb nézőpontot is megmutattak számára a csecsemőotthonban, idősek otthonában, büntetés végrehajtásban tett látogatások.

A következő személy véleménye alapján a családsegítőben végzett gyakorlati munka nem volt hasznos számára, csak intézménylátogatás volt, ahogy a börtönlátogatás során és a Baptistáknál is csak intézményi betekintés nyerhettek. Viszont ő részmunkaidőben egy felnőtt fogyatékosokat gondozó alapítványnál látott el gondozói munkát, ez igen hasznos tapasztalatszerzésnek bizonyult nála, mivel a diploma megszerzését követően szociális munkásként kezdhette el itt dolgozni.

Egy másik szociális munkát végző személy véleménye alapján nem volt gyakorlatorientált a képzés. Intézménylátogatások jelentették a gyakorlatokat, de ezek a tapasztalatok nem adtak igazi szakami gyakorlatszerzést. Nem volt önálló munka a gyakorlatok során.

Végül az utolsó szociális munkát végző személy a szociális rendszer minden szegmensét, mint az idősgondozást, a hajléktalan ellátást, a gyermek alap, valamint szakellátást, a családsegítést megismerhette a gyakorlat végzése alkalmával. Kisebb-nagyobb gyakorlatok folyamán ismerték meg a rendszer részeit, ebben voltak intézménylátogatások is. Azonban a gyakorlat elsajátításához beszámolót kellett készíteni az elvégzett terepmunkáról, valamint az intézmény működéséről. Tehát ennek voltak formai követelményei is.

Teológus

Elmondása alapján az alapképzés nem volt gyakorlatorientált, a mesterképzésen több volt az interaktivitás és a szakirányú továbbképzésén a legtöbb a gyakorlat. Az alapképzésen a szociális oktatók a vidéki intézményekben bemutatták, hogy ki, mit és hogyan csinál a munkavégzése során. Ez külső program volt és fizetni kellett érte, bár a nagyrészt az egyház finanszírozta. Ellenben azt kiemelte, hogy pszichológiai és szervezetfejlesztési tanórák nagyon interaktívak voltak a képzés folyamán.

Ápoló

Szó szerint szeretnék ettől a hölgytől idézni a kérdésem megválaszolója kapcsán: „Gyerekgyógyászat, szülészeti, nőgyógyászat, neurológia területén végeztem gyakorlatot a képzés során, a szociális területen történő ápolás szóba sem került”

Szociális gondozó-és ápoló

Megfogalmazta, hogy nem volt gyakorlatorientált a képzés, egy gyakorlatot kellett végezniük, amelyet ő a munkája folyamán csinált, elfogadták azt gyakorlatnak. Egy összetett eset adta meg számára ezt a gyakorlati tapasztalatot.

A szociális rendszer szegmenseinek megismerése

Következő kérdésben arra kerestem a választ, hogy a gyakorlatok folyamán mennyire ismerték meg ezek a személyek teljes egészében a szociális rendszer szegmenseit.

Szociálpedagógusok

Az interjúalanyom a gyakorlatok folyamán nem ismerte meg teljességgel a szociális szféra szegmenseit, mert csak a gyermekvédelemre koncentráló intézményekbe ment gyakorlatra. Az alapvető intézményi működéseket megismerte.

A következő személy azokat a szegmenseket, amelyeket kiválasztott azokat megismerte a gyakorlata során. Többek között az egyik kiválasztott gyakorlati helyén egy családsegítőben kezdett el dolgozni a tanulmányainak befejeztével. A gyakorlat során köznevelési intézményben végzendő gyakorlat is kötelező volt, mivel voltak kötelező gyakorlatok a képzés elején egy-egy heten keresztül, ez a tapasztalat nagyon hasznosnak ígérkezett számára a későbbi pályája során.

A következő szociálpedagógiát végző személy véleménye szerint elég jól megismerte a szociális ellátórendszert, főként az idősek nappali ellátását egy kéthetes gyakorlat során. Továbbá a gyermekvédelmi alapellátást is nagyon jól megismerte egy háromhetes gyakorlat során, ahol nagyon jó szakemberek voltak, akik nagy hangsúlyt helyeztek a gyermekvédelmi ellátórendszer megismerésére.

Egy másik személy a szociális rendszer szegmenseiről csak ízelítőket kapott általánosságban. Az igazi munkája során ismerte meg a különböző ellátást nyújtó intézmények munkáját.

A következő interjúalanyom a gyakorlatok során inkább a gyermekjóléti alapellátást, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó társintézményeket ismerte meg részletesebben, a többi területet sokkal felszínesebben. Ami fontos volta munkavégzéséhez, arról minden ismeretet megszerzett. Még 20 év távlatból sem merné teljes magabiztossággal kijelenteni azt, hogy a teljes szociális ellátórendszert ismeri.

A következő interjúalany véleménye szerint a szociális rendszer szegmenseit teljes egészében a főiskolai tanulmányok alatt nem lehet megismerni. Ő is lát el tereptanári feladatokat a saját munkahelyén, így az akkor tapasztaltakkal tud azonosulni. Ami azt jelentette, hogy 70-80%-ban ismerték meg az ellátórendszert, az akkori tereptanárok próbálták a legjobb képet festeni a szakmáról, nem terheltek meg őket a rémisztő igazságokkal. „Biztos vagyok benne, hogy a tereptanárok is egy picit igyekeztek ezt kicsinosítani, hogy kecsegtető legyen majd a későbbiekben, feltételezem, hogy ez mindenhol így van, de jól is van ez így.”

Egy másik meghallgatott egyén megismerte a teljes ellátórendszer intézménytípusait, de a valódi sajátosságokat, amelyeket maga a szociális háló mutat, azokat nem.

Az utolsó személy ebben a kérdéskörben a gyermekvédelmi rendszerről átfogó képet kapott. A többi területről kevésbé.

Szociális munkások

Az első személy, akit megkérdeztem újat nem tapasztalt a gyakorlatok során, egy terület a gyermekotthoni ellátás volt új számára. Azonban furcsán sült el az intézménylátogatása, gyakorlatkivitelezése. Mert elküldték a gyerekeket kirándulásra, amikor odament, így csak az intézményt ismerte meg, de ellátott gyermekekkel nem találkozott.

A következő személy részben ismerte meg a képzés során a szakma szegmenseit. Ha nem lett volna szülői, nagyszülői tapasztalat a családban, amiből meríthetett volna, akkor nehéz helyzetbe került volna. Hozzátette a gondolatmenetéhez: „, Szinte teljes egészében fogytékos gyerekekkel nőttem fel és pedagógiai példákkal.”

A következő szociális munkát elvégzett személy úgy fogalmazta meg véleményét, miszerint a családok átmeneti otthona és a megváltozott munkaképességű foglalkoztató tekintetében átlátta, hogy mivel foglalkoznak ebben a szegmensben. Részben belelátott más munkaterületekbe is, de azok nem fogták meg.

A következő személy a gyermekvédelmi rendszert teljes egészében látta a munkájából kifolyólag, más szegmensekre is kaptak rálátási lehetőséget, mint börtön, ami elijesztette, vagy kórházi szociális munka, ami pedig vonzó volt számára. Szívesen dolgozna kórházi szociális munkásként, ha lenne hely a területen.

A következő egyén a szociális rendszer részeit teljes egészében nem ismerte meg. Amiket a gyakorlatok folyamán tapasztalt az lesújtó volt számára, mindenhol alkalmatlan szakemberek jelenlétét tapasztalta, annak ellenére, hogy ő nagyon lelkes volt.

Az ezt követő interjúalanyom az elmélet tekintetében megismerte a szociális ellátórendszer részeit, azonban mélységeiben nem.

A következő interjúalany teljes egészében megismerte a szociális ellátórendszer szegmenseit, azonban ami a vezetéshez, illetve a kollektívben képviselt fontosság a munkavégzésben nem kapott akkora hangsúlyt. Véleménye szerint: „Tehát maga az, ami a tevékenység, azt nagyon jól megtapasztaltuk, meg megláttuk, meg benne éltünk, meg dolgoztunk. Azonban afölött, hogy például hogyan kell vezetni egy intézményt, vagy egy intézményi hálózatba egy intézmény hogyan tagozódik bele és hogyan tart kapcsolatot más hasonló, illetve a szociális szféra más szegmenseiben működő intézményekkel, intézménycsoportokkal, arra már nem volt rálátásunk és ezt nem is tanultuk.” Erre nézve később kapott információkat 2018-at követően a vezetőképzést elvégezve.

Teológus

Ez a személy a mesterképzésen jobban megismerte teljes egészében a szociális ellátórendszer szegmenseit, szakami kirándulások alkalmával voltak drog rehabilitációs intézményben, idősek otthonában, támogatott lakhatás szolgáltatásánál. A teológusi alapszakon az akkori munkahelye jelentette a gyakorlat meglétét.

Ápoló

Ez a személy egyáltalán nem ismerte meg a szociális területet. Pedig a végzettsége alapján végezhet tevékenységet a területen.

Szociális gondozó-és ápoló

Ezt a személyt a képzés folyamán egyáltalán nem ismertették meg a szociális rendszer más területeivel. Úgy gondolja van mit tanulnia erről és képzi is magát ezzel kapcsolatosan.

4.1.5. Tapasztalatok a szakmával, pályával kapcsolatosan

Ezzel a kérdéskörömmel szerettem volna feltérképezni, hogy a különböző területeken tevékenykedő szakemberek, továbbá azon személyek, akik elhagyták a pályát, őket milyen tapasztalatok érték a pályára való rálépést követően, illetve szakmai munkájuk folyamán. A jelenlegi munkavégzési területük alapján felosztva közlöm a tapasztaltakat. Természetesen a szakemberek több területet is megismertek munkájuk folyamán, így azt külön nem kategorizálom, a jelenhez közelítve maradok.

Gyermekevédelmi alapellátásban és szakellátásban dolgozók

Ez a családsegítő hölgy 2015-ben lépett a pályára gyermekfelügyelőként egy gyermekotthonba traumatizált és problémás gyermekekkel kellett foglalkoznia, azonban a gyermekek összetétele fokozatosan megváltozott és 2017-re már érzékelhető volt, hogy a legtöbb gyermek drog problémákkal és személyiségzavarral kerülnek be a gyermekvédelmi szakellátó intézményekbe.

Ennek az 1 személyes családsegítőként tevékenykedő személynek fiatalon sokkal nagyobbak voltak az ambíciói. Szerinte ez az a terület, amit a politika leginkább befolyásol. Voltak elvárásai, de úgy gondolja, hogy intézményfüggők a tapasztalatok. Hozzá teszi, hogy az az általános megállapítás, hogy a magán szervezetek jobbak, de ez nem így működik a valóságban. A magán házigondozásban kevésbé veszik figyelembe a szakmaiságot, az ellátás inkább a pénznyeréskedésre irányul a segítségi folyamat. Elmondta, hogy nem tették meg a megfelelő jelzéseket a hozzátartozók felé, hanem hallgatásra kényszerítették a dolgozókat. A gyermekvédelemben véleménye szerint pár évvel ezelőtt még volt valamennyire szociális háló, de most egyáltalán nincs. Tapasztalatai alapján rengeteg gyerek vár a családból való kiemelésre, de a szakellátás túlterhelt. Minden a lepiprozásról szól, a túlzott adminisztrációról, és arról, hogy pontosan mit tesznek a szakemberek, ami elveszi a lehetőséget az érdemi munkától. A kormányhivatal általi ellenőrzés, már-már egy kihallgatás volt számára az egyik speciálisabb ügye miatt, annak ellenére, hogy az érintett gyerekek több, mint fél éve arra vártak, hogy kiemeljék őket a családból. A hivatalos ügyek nagyon lassan mennek a tapasztalatai szerint. A nevelőszülői és az örökbefogadói folyamatokat megnehezítették az elmúlt évek során. majd hozzátette az átvilágítás kapcsán sok száz ember felmondott a területen, de ezt sem vették komolyan a döntéshozók, mert az intézményekben a munkavállalói létszámok papírforma szerint megvannak, ez pedig csak azért van így, mert a területen dolgozó emberek nagy többsége 2-3 állást is elvállal a jobb megélhetés érdekében. Az ügyfelelit maximálisan próbálja rávenni a munkavégzésre, utána megy és kérdez a munkáltatóknál, hogy valóban dolgoznak-e. Ellenőrzi a klienseit, hogy a megállapodásban tartottak valóban megvalósuljanak a valóságban egyaránt, ne csak papírforma szerint. Természetesen eleget tesz az adminisztrációs elvárásoknak. Úgy látja, hogy a szakma kiöregedik, se utánpótlás, se pénz nincsen az ágazatban. Végül hozzá teszi: „Aki a pályán dolgozik az valószínűleg hobbiból dolgozik és valószínűleg van egy társa, aki eltartja”.

A javítóintézeti nevelő amikor óvodai-és iskolai szociális segítő volt, akkor eleinte a munkatársai nagyon kedvesek voltak vele, aztán elkezdtek kitalált dolgok miatt kirekeszteni. A javítóintézetben. Főként a kiégett szakemberek a háta mögött és szembe is munkálkodtak, hogy

tönkre tegyék őt. A pályakezdőkkel is diszkriminatívan bánnak, szakmailag folyamatosan becsmérelnék. A hajléktalan ellátásban egy alacsonyküszöbű fapados szállón ügyeletesként kezdett el dolgozni. A szállóra beérkezett embereket kiválogatás után engedhették be a szállókra (kevésbé ittas, nem ön-és közveszélyes stb.). Ennél a szervezetenél a vezetői ellentétek miatt össze-vissza rakosgatták különböző telephelyeken. Tehát a szervezeti problémák miatt kényszerült mindig más és más telephelyen munkát ellátni. Közben gyermekotthonban vállalt nevelői munkát. Visszahívták a javítóintézetbe, itt most fél állásban nevelő és fél állásban rendszergazda. Anyagilag, mint családos ember ezzel ér a legtöbbet, emellett, ha vannak újabb rendszergazdai projektek, amik futnak, akkor ilyen munkákat is vállal. Végül hozzáteszi: „Statisztikai szempontból az előzetes javítóintézeti nevelésben részesülő gyermekek 1/3-a hiába kap pedagógiai nevelést, börtönbe kerül, a 2./3-a valamilyen előrelépést tesznek, de továbbra sem tudnak beilleszkedni a társadalomba, a 3./3-a pedig jó útra térnek és normális életet kezdenek el éni.”

Az óvodai-és iskolai szociális segítő úr összesen 7-8 évet töltött a megváltozott munkaképességűek segítségével, mindig más város munkaügyi kirendeltségén. Külsőként jól érezte magát ebben a közegben, bármikor bárhová kihelyezhették és soha nem volt egyforma a munkája. 2009 novemberében kezdett el itt dolgozni. 2008-ban felütötte a fejét a válság így a munkaügyi kirendeltségeken hosszú sorok álltak, ügyintézőként kezdte a pályafutását. Majd később mentori pozícióba került, A kliensekkel egyénileg foglalkozott, segítő beszélgetéseket is folytatott velük, mint mentor. Uniós forrásokból biztosítottak pénzbeli ellátást, valamint munkalehetőséget a megváltozott munkaképességű személyeknek. Sok ügyfele volt és vannak olyan sikeres elhelyezési ügyei, ahol a kliensei a mai napig ott dolgoznak, ahova segített nekik bekerülni. Középfokú iskolában, ahol szociális végzettség megszerzésére készültek a diákok óradóként tartott órákat. 2-3 tanévet tanított szociális és kigyermek gondozókat, voltak nappali tagozatos hallgatók, akik még soha nem dolgoztak a szakmában, de a levelezősök nagy részben, már benne voltak a szakmában és kiemelték, hogy az idősgondozásban mennyire nagy emberhiány van. Fotósként is vállal munkát. Mint óvodai-és iskolai szociális segítő a kollégáival 100 intézményben vannak jelen Baranya vármegyében. 2019 januárja óta dolgozik itt. Nehézséget okozott neki is és a munkatársainak is az, hogy melyik intézmény mit vár el tőlük, voltak, akik elfogadták, mint óvodai és iskolai szociális segítőket és voltak, akik tiltakoztak ellenük, azzal a címszóval, hogy semmilyen probléma nincsen, azért az ő jelenlétük indokolt lenne egy oktatási intézményen belül. Nincs szükség csoportfoglalkozásokra, se segítő beszélgetésekre. Ellenőrökként tekintettek rájuk, pedig ők pedagógiai munkát nem végeznek.

Megnehezítik a munkájukat egyes intézmények a zárkózottságuk miatt. Például a fogadó óráját ellehetetleníti a gyermekek kötött délutáni iskolai programjaik, mint ebédeltetés, kötelező levegőzési idő, tanulási idő. Játékos foglalkozásokkal próbálja meg megfogni, továbbá személyes találkozás útján megpróbálja megszólítani a diákokat a kreativitását is igyekszik megmutatni. „Próbál olyan személy lenni, akit ha kilöknek az ajtón, visszamászik az ablakon.” Részben működik, részben nem a munkája, ugyanis a pedagógusokat nehezen tudja megszólítani. Előadást tartott a szakdolgozatáról nem régiben óvodapedagógusoknak és pedagógusoknak, kisgyermeknevelőknek a Soproni Egyetemen. Kiemelte a részükre, hogy a pedagógusok másképp gondolkodnak a gyerekekről. Ezeket a szakembereket a legtöbbször hidegen hagyja az, hogy egy-egy gyermeknek milyen családi háttere van, milyen gondolataik vannak, milyen érzelmi nehézségeik lehetnek esetlegesen csak az, hogy miért nem akarnak részt venni az órákon, vagy miért nem készültek fel az órára. Természetesen ennek az ellenkezőjével is találkozott, de próbálta ezt hangsúlyozni.

A következő 1 személyes családsegítő hölgy a gyermekének születése előtt másként tekintett a családok működésére, ezek csak eszmék, hogy mi alapján funkcionáljanak a családokként a családok, továbbá milyen a megfelelő otthon. Aztán megtanulta, hogy mindenben az értéket kell megtalálnia. Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény meghozását követően 1998-tól kezdett el családsegítőként dolgozni a jelenlegi munkahelyén. Ő és a kollégái járták ki az utat a gyermekvédelmi törvényi megalapozásának, illetve a gyermekvédelem fejlődésének hazánkban. „Senki nem tudta, hogy kik ezek a szociális munkások és mit akarnak a gyerekeinkkel. Ezt még sokszor ma sem tudják.”

A következő családsegítő hölgy egy hajléktalanoknak fapados ellátást nyújtó intézménybe jár ügyelni a jelenlegi munkája mellett. Imádott a területen dolgozni 2006-2023-ig dolgozott a szféra ezen területén, a családsegítői munkahelye nem mérgező, de annyi estszáma van, hogy az érdemi munkáját nem tudja végezni, ez frusztrálja. Rengeteg adminisztrációval küzd, 20 órát terepen kell töltenie és 20 órát adminisztrációval a munkája során, de nem tud annyit terepen lenni, mint amennyit szeretne. A családokkal kapcsolatos esetek nagyon sok időt vesznek el a munkájából. Ugyanakkor van pár sikertörténete a családsegítői munkájában, de váltani szeretne. Azt érzi, hogy a szociális területen végzett munka, azon belül is a hajléktalan ellátás a hivatása. Ide szeretne ismételtten visszaváltani. Egyáltalán nem foglalkozik azzal, hogy ki miként viszonyul hozzá, neki csak az a fontos, hogy az ügyfeleknek segíteni tudjon. Volt a hajléktalan ellátáson belül is olyan munkahelye, ahol mérgező volt a munkatársi légkör, de a kliensek tartották ott. 2023 elején kapott egy újabb főnököt, akinek a viselkedése

elfogadhatatlan volt számára és akkor döntötte el, hogy neki innen mennie kell. A pályát nem szerette volna elhagyni. Volt már kapcsolata korábban ezzel a családsegítővel, ahol most dolgozik, amikor utcai szociális munkás volt. Egy 18 év alatti gyermek volt az utcán, emiatt a helyi családsegítőnek jelezni kell minden ilyen esetben. Emiatt a kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás miatt alakult ki a jó kollegiális viszony, így került ide dolgozni, amikor váltani kényszerült.

A másik javítóintézeti nevelő férfi a kórházi munkája során szerezte meg folyamatosan a tapasztalatát. Emellett volt egy civil szervezete, ami segélykoncertek szervezésével foglalkozott, a saját zenekarának koncertjeiket szervezték és működtették a zenekart. Ez a szervezet nemrégiben meg is szűnt.

Az óvodai-és iskolai szociális segítő, valamint utcai-és lakótelepi ifjúsági munka teamjének szakmai vezetője elsőként amikor szociális asszisztensként végzett hatósági ügyintéző volt egy vak embereket segítő intézményben 2,5 évig. Elhelyezésekkel foglalkozott, hatósági döntésekkel foglalkozott az intézmény. Munkája ki-és beköltözések, térítési díjak, elhelyezések kapcsolatában zajlott. Mentálhigiénés státusza lévén munka után bedolgozott a mentálhigiénés csoportba, ezáltal volt rálátása a területre, valamint részt vett ezeknek a személyeknek a segítésében. Többek között egy vak párnak Ő volt az esküvői tanúja, illetve moziba kísért embereket és meg kellett tanulnia úgy előadnia a szövegszünetekben történő képsorokat, hogy azzal másokat ne zavarjanak a filmvetítés közben. A rehabilitációs csoport munkáját is támogatta frissen látássérülteknek tanított be útvonalakat, továbbá régebbi látássérülteknek, ha új helyre mentek dolgozni vagy lakni. Azonban az intézmény vezetősége nem díjazta, a plusz munkáját, emiatt konfliktus alakult ki, ami miatt úgy döntött ott hagyja az intézményt. Ezt követően elment egy alapítványhoz, ahol mozgássérültek segítségével foglalkoztak, továbbá ekkor jelent meg a megváltozott munkaképességűek munkaerőpiaci integrációja, reintegrációja az intézményben egy 3 éves pályázat kapcsolatában. Az ország első megváltozott munkaképességű munkaerőközvetítőjének lett a menedzsere. A munkafolyamatok kialakításában aktívan részt vett a kezdetektől kezdve. A semmiből építettek fel egy működőképes rendszert. A program végeztével rehabilitációs tanácsadó lett, majd alapítványi titkár, továbbá munkaerőpiaci felkészítő tréningeket valósított meg pszichológussal együttműködve. Azonban alapvetően pályázatíró volt, az alapítványok a pályázatokból táplálkoznak anyagilag, sok pályázat megírását végezte így. Összesen 10 és fél évig dolgozott itt. Kicsi gyermeke volt és a gyermeke nyilvánvalóan fontosabb volt számára, mint a 10 órát meghaladó munkaidő. Így a gyermekvédelmi alapellátás felé vette az irányt 2003-ban, pont

abban az évben szerezte meg a diplomáját is a munkaváltás után. Ennek ellenére is felvették egy igen nagy lakosszámmal rendelkező budapesti kerület gyermekjóléti szolgálat családgondozójának. Nagyságrendileg 1 főre 60 eset jutott és összesen 9 fő dolgozott családsegítőként, azonban előfordult, hogy egyszerre 80 esetet vitt. „Akkor kezdtem el azt látni, hogy igazából az állami szociális gyermekvédelmi ellátás eszköztelen.” Elkezdett gondolkodni azon, hogy nem biztos, hogy érdemes ezt a továbbiakban csinálnia. Majd hozzátette: „Mert, hogy az embernek néha kevés a szíve meg a lelke, meg az odaadása, ha nincsen az a munkakörnyezet és azok a feltételek, amivel ő tud dolgozni, meg amivel tud segíteni.” A magyar társadalom nehéz helyzetbe került azáltal, hogy nagy volt a munkanélküliség, lakhatási problémákkal küzdöttek az emberek, valamint vidékről tömegével költöztek fel az emberek a nagy városba, hogy a szociális helyzetük, a segélyezési problémájuk megoldódjon. Eszköztelenné vált a családok problémáinak megoldásában. 1 évig volt itt összesen, majd egy másik kerületbe átmént a főnökével együtt távozott. Ahol a gyermekjóléti szolgálat ifjúsági klubját kezdte el koordinálni, mint utcai-és lakótelepi ifjúsági szociális munka szakmai vezetője. Bezárták a klubot az ottani kollégák fenyegetése okán, ezek a kollégák egy része elment más munkahelyre a másik része, pedig családsegítést vállalt a gyermekjólétiben. Tehát a nulláról kellett ismételtelen valamit felépítenie, mivel a klub pályázatok útján nem szerezhettek anyagi forrást egy tartozás rendezetlensége miatt, a fenntartó önkormányzat csak az alap költségek fedezésével tudta támogatni a klub működését. Ebből kifolyólag adományokból szereztek eszközöket, berendezéseket a működésük kivitelezéséhez. Egy kollégája kizárólagosan adománykérő levelek megírásával foglalkozott. Sikeres volt a törekvésük, mert műszaki eszközöket, szabadidős tevékenységhez köthető jegyeket, piperecikket szereztek és sok más dolgot. Utcái-és lakótelepi ifjúsági szociális munka kimunkálásában is úttörők voltak, és egy nemzetközi mobilitási ifjúságiszervezet útján külföldről is érkeztek szociális szakemberek a hazai utcai szociális munka tanulmányozására. Különböző szakmai fórumokat szervezte, ahol demonstrálták a jó gyakorlatokat. Nagy eredményeket értek el a résztvevő ifjúsági létszámok tekintetében, amelynek csodájára jártak. Ennek magyarázata abból állt, hogy mindössze egyetlen 1 évet adtak nekik, hogy létszámot növeljenek, vagy az egész intézmény bezárását eszközölték volna. Minden ötletüket összeadták, ebből született meg az interjúalanyomat idézve: „A péntek esti szermentes buli.” nevű program, amely hatalmas népszerűségnek örvendett. Valamint a munkájukba beemelték a resztoratív gyakorlatokat is a hazai jeles képviselőjével Negrea Vidiával. Csoportos foglalkozások, prevenciók, tanácsadások segítették a fiatalokat és szüleiket, nyári táborok folyamán a legrászorultabb gyerekeket vitték több napos táborba. 4 és fél évig dolgozott itt,

intézményi átrendeződés miatt új vezető került az összevont intézmények élére, amelybe a klubot is beemelték. Az ő elképzelése nem egyezett meg az interjúalanyom elképzeléseivel, ezért döntött a változtatás mellett. Az új vezető a gyermekjóléti alapellátást hatósági intézkedésben látta, nem pedig segítő kapcsolatban, amiről valójában ez a hivatás szól. Egy másik kerület gyermekjóléti központjában lett családgondozó. Ez egy sokkal kisebb intézmény volt, 3 fő tette ki a családsegítők létszámát. Összesen 12 évig dolgozott itt, lépett a ranglétrán és volt gyermekjóléti vezető is, le is mondott erről, majd újra visszakerült a pozícióba vezetői szakember hiányában. Majd a 2016-os gyermekvédelmi alapellátás rendszerének átrendeződése után is volt a gyermekjóléti szolgálat vezetője, ekkor az intézmények család-és gyermekjóléti központokká alakultak, ahol gyermekjóléti szolgálat és központ egységekbe tagozódtak az intézmények. A gyermekjólét alapellátást és családsegítés egybeolvad, ennek változását kellett segítenie, fluktuáció az intézményben nem valósult meg. Valamint az óvodai-és iskolai szociális segítség is beépült a gyermekjóléti alapellátásba, így új kollégák is megjelentek az összeszokott szakmai csoportban. Előtte rájött, hogy: „Egy vezetőnek mindenkit ki kell szolgálnia. Ahhoz, hogy az intézmény minden részén a kolléga jól tudjon funkcionálni, ahhoz a vezetőnek olyan körülményeket kell teremtenie, ahol az a dolgozó jól tud dolgozni. Tehát jól érezze magát, jól érezze magát, amikor bejön, jól érezze magát munka közben és úgy menjen haza, hogy már várja azt, hogy a következő nap újra vissza mehessen dolgozni.” Erre próbált a vezetői pozíciója során hangsúlyt fektetni, emiatt 2018-ban elvégezte a vezető képzést is. Azonban itt is történt egy intézményvezető váltás, amely nem volt jó hatással az előtte a változásban sikeresen menedzselte intézményre, mivel az új intézményvezető megérkezése után egy évvel a szakmai team tagjai majdnem teljesen kicserélődtek. Aztán egy másik kerület család és gyermekjólét központjába ment át óvodai -és iskolai szociális segítőnek, de itt a kollégák közt uralkodó abuzáló viselkedés miatt, megint váltásra kényszerült, úgyhogy csak 3 hónapot töltött el az intézményben. Majd átment egy másik kerület család-és gyermekjólét központjába, ahol az óvodai-és iskolai szociális segítők szakmai koordinátora lett. Itt sem volt túl rózsás a helyzete fenntartói átrendeződés, valamint anyagi források hiánya miatt, de itt ragadt egyelőre. Sokan az anyagi megbecsülés hiánya miatt hagyták el az intézményt. Háromszor elépítette fel a saját csapatát. Nagyságrendileg 80 közoktatási intézményben vannak jelen a kollégáival, itt is működtetnek egy ifjúsági klubot az intézmény égisze alatt, sajnos csak 1 fő státusszal, amely szakmai és biztonsági okokból azért eléggé kérdésessé vált, így a két szakmai csoportot egybe olvasztotta. Az óvodai-és iskolai szociális segítők is szerepet vállalnak az ifjúsági klub működésében. Továbbá az utcai-és lakótelepi ifjúsági szociális munka csoportjának szakmai vezetése is hozzá került. Ezt a három szakmai csoportot a szakmai átfedettség miatt egy

egységként kezeli. Ezt azzal indokolta, hogy: „Tudniillik egy gyermeket prevencióban tudunk részesíteni az iskolában, hogy ne morzsolódjon le, de ha mégis valami miatt lemorzsolódik és kikerül az iskolából, akkor elkezd csellengeni, őt ugyanazok az emberek, akik megismerték az iskolában, fogják ellátni az utcán is. Meg fordítva, tehát a re-integrációját könnyebben meg tudjuk oldani, mert hogy lesz egy olyan arc, akit az utcán ismert meg, de ott van az iskolában is és érdemes hozzá bemenni.” Különböző fórumokon, szakmai egyeztetéseken vesznek részt, a szakmai munkájukat hirdetik, a kapcsolatrendszerüket építik.

Fogyatékosok és pszichiátriai betegek nappali ellátásában dolgozó

Az intézményvezető az első pályán töltött évében, mint családsegítő majdnem el is hagyta a pályát. Egy gyermek öngyilkossági kísérlete miatt, mivel a családdal szoros kapcsolatot tartott fel a gondozás céljából. Megkérdőjelezte a szakmai kompetenciáját, hogy hogyan nem vette észre az erre utaló jeleket. Kihívások várták a pályájának elején és ez a történet nagy dilemma elé állított a pályaelhagyás kapcsolatában. Azonban az akkori főnöke és a segítőszándékú kollégái visszatartották ebben. „Az elején megkellett tanulni ezt professzióként érzelmileg is kezelni és ez egy hosszú tanulási folyamat. Az biztos, hogy a gyakorlati pofonoktól lehet megtanulni”.

Idősek szakellátásában dolgozók

Az idős otthoni demens részleg ápolója elmondta, hogy: „Nagyon sok olyan ápoló és gondozó van, akinek kevés a szaktudása, még gondozóként is”. Ez őt nagyon frusztrálja. Kiöregedik az ápolói szakma, ezzel együtt a bentlakásos ápolásban résztvevő szociális terület is kiöregszik, az ő tudásuk sem naprakész, valamint kiégtek ezek a személyek. Az egyénekkel van problémája, nem a munkával. Teljesen kiégett emberek végeznek munkát a területen, akik alulképzettek, továbbá a hozzáállásuk sem megfelelő a munkavégzéshez. „Nem ismerik ezek az gondozók a szociális otthonok működését, nem ismerik a folyamatot, hogy hogyan kerülnek be emberek, illetve a gondozási folyamatokat.”

Az idős otthont vezető hölgy az első munkahelyén autista gyermekek fejlesztőpedagógusa volt, itt a kollégáitól és a vezetőségtől maximális támogatást kapott. A 8. féléves intenzív nagy gyakorlatát is itt töltötte. Aztán gyermekotthonban család-és utógondozó volt. Véleménye alapján nem lehet felkészülni teljesen a gyermekvédelmi szakellátás nehézségeire csak sejteni lehet, hogy mi várható. A szakellátásban azt tapasztalta, hogy a kollégáik közül nem ugyanazt a nevelési elvet valló személyek megpróbálták lekenyerezni a gyerekeket (cigaretta, alkohol). Ezzel azt elősegítve, hogy megkönnyítsék szabálytalanul a munkájukat, ne is kelljen beletenni

semmilyen erőfeszítést a gondozásba. Ezzel, pedig nehéz volt mit kezdenie, megkeserítették a munkavégzését. Úgy gondolja most rosszabb lehet a helyzet ezzel kapcsolatosan. A jelenlegi munkahelyén embert próbáló helyzetekkel találkozik, mivel hospiceként is működik az otthon. Az évek során rengeteg halált látott a munkája folyamán. Ez elvesz belőle, már eddig is sokat elvett belőle. Azt tapasztalja a közvetlen munkakörnyezetében, hogy a megbecsülés hiánya, az alulfizettség miatt a munkatársai hónapról hónapra élnek. Nem tudják megtenni azt, hogy ha elromlik egy háztartási gépük, akkor egy újabbat tudnának finanszírozni a fizetésükből. Mivel rendkívül jó a munkahelyi közösség, így közösen szoktak anyagilag segíteni a másoknak az ilyen és ehhez hasonló helyzetekben. Ebben is tudnak számítani egymásra. Mivel a létbiztonság nincs megalapozva a szakmában. 16-an dolgoznak az intézménybe és ebből 12 személynek nincsen tartós jövedelme, ők hónapról hónapra élnek. Önkormányzati fenntartású intézményként az évvégének közeledtével hol szerényebb, hol, pedig jobb jutalmat kapnak. Azonban most úgy látja, hogy képlékeny az is, hogy egyáltalán lesz-e. Ugyanis a különböző intézmények fenntartására sincs elegendő pénzügyi keret. Ezt Ő személyesen más intézményeknél látja. Az az intézmény, amiben dolgozik az eszközök tekintetében jól biztosított, de más intézményeknél silány eszközök vannak a költségcsökkentés miatt. A kollégái óriási motort képeznek, a maximális tisztelet megvan egymás között. „Ahogy mi vagyunk egymással, úgy érzik magukat az ellátottak is. Soha nincsen akkora baj, ami megoldhatatlan lenne. Harapni lehet a levegőben a feszültség hiányát. Ha egy munkahelyi környezetben nem egy elvet vallanak, akkor megette a fene az egészséget.” Vannak engedékenyebb nővérek is a munkahelyén, de igyekszik szakemberként ezeket az embereket fejleszteni, az egy cél irányába való összpontosulás miatt. Elmondása alapján lehet a lakókkal vidáman együttműködni. Ha valaki kiesik a munkából egy hirtelen betegség miatt, vagy a nyári időszakban a szabadságolás miatt, akkor a vezető ápolóval együttesen Ő, mint intézményvezető is beáll gondozóként. Van ennek előnye, mert más minőségben is meg tudnak jelenni az ellátottakkal szemében, jobban mélyül a kapcsolat velük is. A hospice ellátás nincs szabályozva, egyénileg kezdte el az intézmény és abban az esetben, ha maguktól bevonnák a működési szabályzatba, akkor az önkormányzat nem tudná ezt pluszba finanszírozni. Az intézményi szakápolási engedély miatt megtudják valósítani az egészségügyi és a hospice ellátást, ez egy lehetőség a teljeskörű gondozás megvalósítására nekik. Továbbá megteremtik a körülményt, hogy ne egészségügyi intézményben kelljen meghalniuk ezeknek az idős embereknek. Ha haldokló az ellátott, akkor csak gondozási feladatot látnak el. „A halálba az ember idővel beleszokik.” Az ellátás alapvetően gépiesen működik, de tudják és alkalmazzák azt, hogy valakinél nem működik ez a robotizmus. Az egyéni igényeket is próbálják

maximálisan figyelembe venni. A helyi embereket veszik gondozásba, akiket ismernek, így nehéz nekik, mert olyan ellátottakat is gondoznak, akiket gyerekkoruk óta ismernek. A család is ott lehet a haldokló lakóval. Sokszor volt, hogy napokig együtt voltak a haldoklóval a hozzátartozók. Ez egy meghatározó élmény a gyász folyamatában. Van egy erre szolgáló vándorfotel, ami biztosított ilyenkor a hozzátartozók számára. Az első személy, aki ebben a fotelben aludt és napokat töltött a haldokló édesanyja mellett ezt mondta „Tudod édesanya ott volt, amikor én beszívtam az elsőt és én most itt voltam, amikor édesanya kifújta az utolsót.” Ezután indult útjára a vándorfotel, cél lett, hogy a családok igényei megvalósuljanak a hozzátartozók elbúcsúztatásában.

A házi ápoló hölgy megfogalmazta: „A sírástól a nevetésig mindent megtapasztalunk”. Felveszik a gondozottakat a gondozási központba, általában úgy indul, hogy hetente 1 alkalommal kell meglátogatni, vérnyomást mérni, gyógyszert adagolni. Ezt követi a következő fázis, amikor már 2-szer kel kimenni a gondozotthoz, majd folyamatosan naponta indokolt a látogatás, akár 2 alkalommal is. A folyamat következő része, pedig „egy másik útra kell felkészíteni Őket”. Az interjú felvételét megelőző napon halt meg az egyik gondozottja. Elmondása alapján a halált viszonylag jól tolerálja. Általában 2 év a gondozási idő, persze ettől lehet rövidebb és hosszabb is.

Pályaelhagyók

Az értékesítési divíziót vezető hölgy a képzést befejezve rögtön rálépett a pályára, egy alapítványhoz került és ezt nagyon szerencsés helyzetnek ítélte meg, mert nagyon ügyfélorientált volt az intézmény. Egy-másfél évet töltöttek el a családok, nem jelentett számára problémát ennek a helyén kezelése. Többet keresett akkor, mint egy közalkalmazott, de még így is nagyon keveset, ezért volt szüksége arra, hogy több állást is vállaljon. Tapasztalata alapján az ügyfelek képessé tévése egy nehéz esemény lehet a szakember számára, vagy egy nevelésbe vétel ideiglenes hatályú elhelyezéssel, de ezeket a tapasztalatokat másképp élte meg, mint az ellátórendszerrel való küzdelmet. Nagyon könnyen be lehetett kerülni a rendszerbe, sajnos, mivel ebben az időben dőlt be a svájci frankra felvehető hitellel rendelkező személyek. Azonban volt sikerélménye is egy családot ki tudott gondozni. Az egyéni lelki tényezői rendben voltak, inkább a rendszerrel volt problémája, ezen belül is a fogózkodók megtalálása jelentette számára a nehézséget.

A fejlesztőház szakmai vezetője a képzést követően családsegítőként helyezkedett el egy régebbi gyakorlati helyén, de az első pár hetében azt tapasztalta, hogy nem hasznos a betöltött

pozíciójában, mint családsegítő. Nehézkes volt a munkafolyamatba való beintegrálása. Az akkori gyermekvédelmi alapellátás rendszerét nem látta még teljesen át. A tapasztalt munkatársak segítsége, illetve megfelelő kommunikációja segítette elő, hogy megismerje igazán milyen egy családlátogatás, esetkezelés, illetve az adminisztrációban mire kell odafigyelnie. A tapasztalatai alapján a képzésen csak érintőlegesen volt szó ezekről a fontos információkról, de példának okáért kiemelte az ügyfelekkel való kommunikáció hiányát, melyet a terepmunka folyamán tanult meg, hogy hogyan kivitelezzen, illetve maga az esetkezelés pszichés tényezőivel történő megküzdési stratégiákat is a munkája közben sajátította el. Továbbá az ügyfelekkel való megfelelő kapcsolatfelvételt is a tapasztalt kollégái és a munkája folyamán ismerte meg. Az elsajátított elméletek alapján ilyen jellegű problémákba ütközött. A gyakorlati szempontokat tekintve, pedig úgy vélekedik, hogy a rendszer protokolljait alkotó szakemberek az igazi gyakorlati munkával nincsenek igazán tisztában, mivel a valóságtól teljesen távol álló előírásokat fogalmaztak meg a terepmunkát végző szakemberek számára, amelyek inkább az adminisztráció tértnyerését segítették elő a valóságos segítő munkával szemben. Tapasztalatai alapján a rendszerben megjelenő nehezítő körülmények, hiányosságok is fokozatosan hozzájárultak, ahhoz, hogy munkája egyre nehezebbé váljon. Az adminisztrációs túlterheltség miatt, még arra is sor került a munkája során, hogy egy csalással történő kapcsolattartás elhalasztásra kerüljön. Ezt pedig negatívumként élte meg, mivel a feladatvégzésében maximálisan elhivatott volt.

Az IT servicedesk/helpdesk-es úr rá sem lépett a pályára, a gyakorlatvégzésének megghiúsulása miatt, illetve amiatt is, hogy külföldön megtalálta a számításait, lehetőségeit.

Az IT servicedesk-es hölgy mire végzett, nagyon lelkes, elkötelezett lett a terület iránt. Még a diploma megszerzése előtt beadta különböző intézményekbe a pályázatait. Úgy volt, hogy egy hajléktalan szállóra megy dolgozni, ezen a munkahelyen nagyon sok interjú volt, melyet sikerrel teljesített. Azonban egy ott dolgozónak az ismerősének ajánlották fel az álláslehetőséget, de mialatt a döntésre várt felvették egy Pest-vármegyei családsegítőbe. Az adott település családsegítője kapott egy biciklit és azzal kellett családot látogatnia. Sok roma család lakik a településen, így először nem engedték egyedül dolgozni, csak tapasztalt kollégával mehetett terepre. Az első és számára megrázó tapasztalat két hónap után következett be, amikor is ki kellett emelnie egy csecsemőt egy családból. Illetve családon belüli erőszakkal is nagyon hamar találkozott rövid pályafutása során.

Az egyéni vállalkozóként egy társulásban dolgozó egyéni és csoportos foglalkozásokat vezető hölgy elmondta. Abban a kisvárosban, ahol kezdte a pályafutását 2 családsegítő és 2

gyermekjóléti szolgálatos dolgozott, valamint ő esetmenedzserként. A családsegítő és a gyermekjólét szemben állt egymással. Az elején azt tapasztalta, hogy jó a rendszer, csak a munkát kell rendesen elvégezni, működtetni kell a dolgokat. Úgy tapasztalta, hogy papíron, tehát elméletben jól kitalált a rendszer, de ezek alapján az elméletek alapján, amelyek az útmutatások adják és az elvárásokat támasztják, azok a valóságban működtethetetlenek. Egy olyan rendszerben dolgozott, melyet csak az elhivatott szakemberek tartottak fenn, kevés pénzbeli megbecsülésért. Akármennyi munkát tett bele, azt tapasztalta, hogy nem tudja megmenteni a segítségre szoruló gyerekeket. Ugyanis egy nem támogató közegből egy még jobban bántalmazó környezetbe kerülnek át a gyermekek. Úgy kell segítenie, hogy elutasítják a segítséget. „Amikor felálltak a gyermekvédelmi rendszerből, évezredes csontvázak hullottak ki a szekrényből. Megtelítődött a szakellátás, ezután az volt az alapelv, hogy az óvodai-és iskolai szociális segítség menti meg majd a rendszert, de amint megkezdődött ez a munka, ismételen csontvázak hullottak ki a szekrényből. A gyermekvédelmi szakellátás abuzív rendszer, a nevelőszülői hálózat még abuzívabb. A kortársak vagy nagyobb gyermekek ezekben a környezetekben szexuálisan, verbálisan, nonverbálisan folyamatosan bántalmazzák egymást. Minden, ami egy szakembert megtartana a pályán, az hiányzik, hiányzik az erkölcsi és az anyagi megbecsülés. Nem akartam ahhoz asszisztálni tovább, hogy a gyerekeket vagy otthon, vagy máshol bántják.” Nagyon szerette a munkáját, az álompozíciójából jött el. Szerinte a gyermekvédelmi oldalról nem a segítség volt a jellemző, hanem a dolgok látszólagos rendben tartása. Most a gyerekektől eltávolodott, de ugyanazt csinálja, amit eddig is: egyéni és csoportos foglalkozásokat tart, segítő beszélgetéseket visz magánvállalkozásban.

A közigazgatásban dolgozó hölgynek nem sikerült elhelyezkednie, mint friss szociális munkás, annak ellenére, hogy volt munkatapasztalata is a területen. A civil szférában talált munkát egy felnőtt fogyatékosokat gondozó intézményben, véleménye alapján a vezető nagyon jó szakember volt. A kliensekkel álmyszerű volt együtt dolgozni, viszont a bérezés nagyon alacsony volt. Tapasztalatai alapján a vidéki intézmények többsége, amikor támogatott lakhatást biztosít egy fogyatékos embernek, akkor kiforgatják a pénzükből a felvételük után. Ezeket a tapasztalatokat követően hagyta ott az alapítványt, valamint feljelentést tett a szóban forgó intézmények ellen. Az idősellátásban csak neki volt diplomája és a többi dolgozó szakértelme hiányzott, ezen felül az alapvető ellátási feltételek. Az egyik ellátott a fogyatékos fiával együtt lakott az intézményben, akit el szerettek volna helyezni, de sem az ellátottnak sem a fiának nem voltak iratai. A büntetés-végrehajtásban, viszont azt tapasztalta, hogy a pártfogók remek szakemberek. A legtöbb helyen kiégett szakemberekkel dolgozott együtt.

4.1.6. Hivatástudat

Fontosnak éreztem azt is megérdeklődni interjúalanyaimtól, hogy a tapasztalataik hogyan befolyásolták őket a hivatástudatukban. Ismételten szakmacsoportonként tüntetem fel válaszaikat.

Gyermekevédelmi alapellátásban és szakellátásban dolgozók

A családsegítő hölgy a hivatástudatának kapcsolatában elmondja, ha nem lenne hivatástudata, nem ezen a pályán dolgozna. Azonban azt is elmondja, hogy csökkent a hivatástudata és az empátiája. Fontosnak tartja, hogy a területen meg kell tanulni a túlzott érzelmi kötődés elkerülését, illetve azt, hogy mindenkit nem lehet megmenteni. A családok destruktívan is hathatnak, ebből kifolyólag tudni kell a határt, ahol meg kell állni. A másiknak is befogadóképesnek kell lennie a segítségnyújtásra.

Az 1 személyes családsegítő hölgy hivatástudata megvan, de saját magát úgy definiálja, hogy „Én az a morgós, odamondogató nőszemély vagyok”. A szakmai csoportokban hangot szokott adni a véleményének, volt már arra is példa, hogy a csoporton keresztül az ország más területén élő személlyel kellett érintkezni közös kliens miatt. A véleményei alapján ismerték fel. Véleménye szerint, ezt a hivatást úgy lehet jól csinálni, ha nem fél az ember (és nem a kliensektől), hanem a felettesektől, hivataloktól. Az ügyfelek érdekében fontos, az, hogy a saját véleménye mellett kiálljon. Főként egy kis településen fontos ez, ahol a helyi fenntartó szervekkel kell szemben állni egy-egy ügy érdekében. Időnként nehéznek ítéli meg a munkáját, de szereti az összetett eseteket és ez tartja a hivatásában. Úgy gondolja egy családsegítőnek sokféle területhez érteni kell, mint pénzügyek, jogszabályok, ezt emelte ki példaként megemlítve.

A javítóintézeti nevelő úr úgy definiálta saját magát, miszerint: „Elesett gyermek specifikus vagyok”. Inkább a gyermekevédelemben dolgozik, mivel, ha már egy gyereknek tud segíteni, az már neki egy siker a szakmájában. Ez az ő hivatástudata. felkarolt egy 13 éves gyermeket, aki drogfüggőként került be borzalmas állapotban az intézménybe. Már a gyermek édesanyja is drogozott a várandóssága alatt is. Házak fosztogatása miatt került az intézménybe a gyermek, az így szerzett pénzből finanszírozta a drogfogyasztását. Segítő beszélgetések útján építette ki a bizalmat, megnyílt neki a gyermek. Felismerte a főzéshez való affinitását, ezért ebbe az irányba terelte. Elintézte neki a beiratkozást egy szakács iskolába, miután sikeresen befejezte az intézményben a 8. osztályt. Közben a kötelező büntetési idő leteltével és a magaviseletével, elérte, hogy rendes gyermekotthoni nevelésbe részesülhessen, hamarosan, pedig le is

érettségizhet. Hajléktalan ellátásban tapasztaltokról, pedig megosztja azt a tapasztalatát, hogy egy idősebb férfi, aki folyamatos kapcsolatban állt az intézménnyel és vele is, mint segítséget nyújtó szakemberrel. Az egyik alkalommal nagyon rossz egészségi állapotban jelent meg az intézménynél. Be kellett vitetnie a kórházba, mert azonnali egészségügyi ellátásra szorult. Megkapta az ellátást, de mivel hajléktalan volt ezért, másnap kirakták az utcára, ahol meg is fagyott az úr. Az egészségügy tologatta a felelősséget. Ez az eset eléggé megrázta őt, valamint negatívan befolyásolta a hivatástudatát.

Az óvodai-és iskolai szociális segítő úr ezzel kapcsolatos véleménye az, hogy Ő a gyerekekért dolgozik, ha egy gyermek megosztja vele a problémáit, az inspirálja őt a munkájában. Dixit kártyákkal dolgozik, a kártyák segítségével gondolatokat, érzéseket osztanak meg, innen, pedig már eljutnak a probléma forrásához. Alapvető célja, hogy a segítőbeszélgetés folyamán a bizalmi légkört megteremtse, hogy az érzelmek feljöjjenek és teret engedjen ezzel a sírásnak, az érzelmek, negatív élmények feldolgozásnak.

A másik 1 személyes családsegítő hölgy leragadt a munkahelyén, próbált többször is váltani, de nem tud mást csinálni. Véleménye szerint az idősebb korosztály tartja egyben a szakmát. Így vélekedik: „Próbáltam egy párszor a szociális területnek a megbecsületlensége miatt másik pályára menni, de nem tudtam, mert mindig ott kötöttem ki, hogy én nem tudok mást csinálni! Én szociális munkás vagyok, nekem itt kell dolgoznom, én nem tudok mást csinálni, de tényleg! Én ezt szeretem, én ebben tudom magam teljesen odaadni.”

A másik családsegítő hölgynek rendben van a hivatástudata, a hajléktalan ellátásban látja a hivatását. A vezetői viselkedés járult hozzá, hogy átjöjjen a gyermekvédelmi alapellátásba. Őt követően még 3 kollégája eljött. Így az, hogy párosan dolgozzanak azon a helyen a kollégák teljesen ellehetetlenült. Azonban ő is éveken keresztül volt, hogy egyedül dolgozott. Holott alapvető kritérium a páros szolgálat megléte. Továbbá volt, hogy egyszerre több hajléktalanok ellátását biztosító intézményben is dolgozott, mert az anyagi biztonsága nem volt meg.

A másik javítóintézetben dolgozó úr azt fogalmazta meg a hivatástudatával kapcsolatosan, miszerint: „Ez vagy velünk születik vagy nem, ezt lehet jól csinálni vagy nem. Soha nem beszéltem mellé”.

Az óvodai-és iskolai szociális segítők és utcai-és lakótelepi ifjúsági segítők teamjeinek szakmai vezetőjének hivatástudata rendben van, még mindig az, amivel elindult a pályáján. Társadalmi oldalról találja kérdésesnek a hivatástudatát. Ezt kifejtve megfogalmazza: „Tehát a szociális szakma megbecsültsége az kb. ahogy én érzékelem az ott tart, mint a közterületfenntartóknak a

megbecsültsége. Tehát nem vesszük észre őket, de ha nem lennének, akkor nagy lenne a káosz. Attól, hogy nem vesszük észre őket, nem is veszünk róluk tudomást és nem is becsüljük meg őket. Úgy érzem, hogy ez nagyon-nagyon nem jó, abból a szempontból, hogy hosszútávon olyan anomáliát fog okozni a társadalomban, ha a szociális szférában dolgozókat így kezeljük, ahogy kezeljük. Nem lesz, aki segítse a rászorultakat, mert mindenki ott fogja hagyni ezt a területet. Mert, ha emberileg valakit nem ismerünk el, akkor a munkáját sem ismerjük el. Ha a munkáját nem ismerjük el, akkor nincsen miért csinálnia, merthogy nincsen eredménye. Illetve ottvan a másik dolog, hogyha a munkáját nem becsüljük meg, akkor nem adunk neki pénz, paripa, fegyvert, hogy csinálja a munkáját. Nincsen emberi elismerés, nincsen szakmai elismerés, nincsen megfelelő szakmai környezet, ezen belül ugye eszközrendszer, akkor miért is vagyok én itt?? Egy életem van és az egy életemben én jól szeretném magamat érezni és olyan munkát szeretnék csinálni, aminek van értelme.” A változtatás elkerülhetetlen véleménye szerint, mert a szakemberhiány hosszútávon rossz következményeket idézhet elő. A fővárosi kerületekben sem jelentkeznek a megpályázható pozíciókra, akár vannak jobb bérhelyzetben lévő kerületek több juttatást nyújtva, akár nem, de véleménye alapján vidéken még rosszabb lehet a helyzet. Náluk is hiányoznak emberek több pozícióban. Tapasztalata alapján legtöbb pályázó sajnos kiégett a szakmában ezért nem alkalmazzák őket, vagy valamilyen pszichiátriai betegségük van. Ő szakmailag úgy látja, hogy inkább ezeknek az embereknek van szükségük segítségre és egy segítségre szoruló ember nem biztos, hogy megfelelően el tudná látni mások segítségnyújtását, ezért nem alkalmazhatja őket. Pályakezdők egyáltalán nem jelentkeznek, ezen kívül más szakemberek sem. Továbbá azt is megemlíti, hogy a 2000-es években a szociális szakma szakszervezete darabokra hullott, nincs, aki képviselje a szakmát. A szakmát képviselő szakszervezetek élén levő személyek az egyéni érdekeket próbálják képviselni és a saját szakmájuk másik csoportjában levő személyekkel kerülnek konfliktusba, tehát nem egy érdekek mentén szerveződnek ezek a szakmai csoportok. Összefoglalta a szakmai képviseletet: „Azért nincsen presztízse a társadalmon belül, mert nincsen képviselet sem. Akiknek képviselnie kellene, azok sem tudnak egymással mit csinálni. Sok mindent végig kellene gondolni és új agyakra lenne szükség.”

Fogyatékosok és pszichiátriai betegek nappali ellátásában dolgozó

Az intézményvezető úgy fogalmazott, hogy az általa tapasztaltak megerősítették a hivatástudatában. Továbbá így fogalmaz: „Ami nem öl meg, az megerősít. Én tényleg azt gondolom, ha ezek a rögzös utak nem lettek volna, akkor tényleg nem érezném a hivatásomnak, amit csinálok, hanem az tényleg csak egy munka lenne”.

Idősek szakellátásában dolgozók

Az ápoló hölgy tisztában volt a nehézségekkel, átlátta a hivatását, felnéztek rá az emberek. Mindent magától tanult meg. Jócsapatot alakított ki intézményvezetőként és a jelenlegi munkahelyén is megfelelő emberek veszik körül.

Az idős otthont vezetőhölgyet a rengeteg kudarc előre mozdította, példaként kiemelve visszagondozott egy gyermeket a családjába, továbbá annyira tudatos, hogy mindenképpen szeretné a munkáját maximális odaadással végezni. Emiatt képes volt arra rájönni, hogy a folyamatos halállal való találkozás sora lelkiileg kivesz belőle. Hiába csinálja szívvel és lélekkel a munkáját, tudja, hogy el fogja érni a határát és még mielőtt kiégett szakemberként kárt okozna a remekül felépített és jól működő szerveztében. Ki fog lépni a helyzetből, elhagyja a pályát. A tudatos önismeretben gyökerezik a hivatástudata.

A házi ápoló hölgyet a munkájában és a magánéletében is erősítik a tapasztalatai. Maximális a hivatástudata az elmondása szerint. Megviseli a halállal való folyamatos szembenézés, azonban egyelőre képes annyira helyén kezelni a jelenséget és a feladatvégzését, hogy az nincs kihatással a magánéletére, továbbá mentális állapotára.

Pályaelhagyók

A pályázatíró cég értékesítési divízió vezető hölgyének hivatástudata igen magas volt és a mai napig hiányzik neki a szociális szakma, főleg az ügyfelek hiányát érzi. Nagyon elszánt volt és sokat formált rajta a szociális szférában eltöltött idő. Saját véleménye szerint, ahol a dolgozik az adjon értéket mindenkinek. Nem azok dolgoznak a rendszerben, akiknek kellene. A szakma egyik betegségének tartja, hogy a vezető személyek személyes elbeszélgetése egyet jelentett valamilyen retorzióval, vagy az elbocsátástól való félelemmel, sok idő kellet, mire megszokta az új munkahelyén, hogy ez másképpen is működhet. Ebből a tapasztalatból kiindulva tudta, hogy milyen vezető szeretne lenni és azt is, hogy milyen nem. Mert a személyiségével szeret dolgozni és a támogatását szereti adni az emberek irányába. „Az ismer igazán, aki az ügyfelekkel lát”.

A fejlesztőház szakmai vezető helyettes hölgyet munkája során tapasztaltak megerősítették, abban, hogy a gyógypedagógia irányában van az a pálya, amely sokkal vonzóbb számára. Illetve formálták a terepmunka során tapasztaltak a hivatástudatában.

Az IT servicedesk/helpdesk-es úr kiment külföldre, Lengyelországba. Itt szerette volna teljesíteni a nagy gyakorlatát. Amelyet az egyetem nem fogadott el, ellenben új lehetőségek

nyíltak számára. Ügyfélszolgálati munkával kezdett el foglalkozni a gyakorlatát követően, majd adatelemző lett egy nagy multinacionális cégnél, jelenleg helpdesk-esként IT problémák megoldása a fő tevékenysége, ezen felül 3D-s grafikák tervezésével foglalkozik szabadúszóként. Hosszútávon van terve az emberek segítéséhez való visszakapcsolódáshoz, a pszichológia elvégzését nem vetette el. Egy olyan gépezet megalkotása a célja, amelyt a pszichológia az álmok vizsgálatában hasznosíthat.

Az IT servicedesk-es hölgy amíg családsegítőként dolgozott beleadott mindent és lelkes volt. Izgalmasnak tartotta, hogy járhatott gyámhivatali tárgyalásokra. Támogatást és biztatást kapott a kollégáktól.

Az egyéni vállalkozó hölgy, aki egyéni és csoportos tanácsadásokat tart egyénileg jár pszichológushoz a szakmai és a saját személyiségének fejlesztése miatt. Amikor elkezdte a szakemberrel a folyamatot, akkor a hivatástudatának kialakítása volt a célja, az, hogy mi az, amit szeretne csinálni és mi az, amit nem. Ezért is kezdte el, a perinatális szakirányú továbbképzést, mivel az az alapvető célja volt, hogy mint segítő szakember segítse a születés előtti hozzáállást egy gyermekhez, mivel ez sokat hozzáad a személyiségéhez, ahhoz, hogy milyen ember válik belőle. Véleménye alapján amennyiben egy egészséges felnőtt ember lesz, továbbadja ezt a mintát ugyanúgy a születendő gyermekének. Ezáltal a társadalom egyegészségesebb irányba fejlődik.

A közigazgatásban dolgozó hölgy fontosnak tartja, hogy a jogszabályokat az adott területre nézve monitorozzák a szakemberek, a minél jobb munkavégzés érdekében. Ebben látja a hivatástudatot, a sajátja teljesen rendben volt, de a tapasztalatok alapján már nem akart a területen tovább dolgozni.

4.1.7. A szociális szakemberek mentálhigiénés megsegítésének tapasztalatai

Felmerült bennem az a gondolat, miszerint, akik mások segítésével foglalkoznak, ők nem biztos, hogy ugyanúgy megkapják mentálisan azt a segítséget, amivel megfelelően hosszútávon el tudják látni a munkájukat. Ez pedig, ahogy a korábban feldolgozott szakirodalmakból is világosan kitűnik, befolyással bír a kiégésre. Ezért megkérdeztem ezeket az egyéneket, hogy milyen mentálhigiénés segítséget kaptak a szociális területen történő munkavégzésük során. Ismételten szakmacsoportok szerint vázolom fel az említett kérdés válaszait.

Gyermekevédelmi alapellátásban és szakellátásban dolgozók

A családsegítő hölgy elmondta, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban félévente képzéseket, csapatépítő tréningeket tartott egy pszichológus kolléga. Majd a kolléga távozását követően szupervízió valósult meg kéthetente, amelyet a szakmai vezető szervezése biztosított. Itt ezeken megismerhették egymás nehézségeit és esetorientált volt. A jelenlegi helyén a családsegítőben évente vannak szupervíziós alkalmak, valamint szakmai képzésekre küldik őket, az önkormányzat finanszírozza ezeket.

Az 1 személyes családsegítő hölgy személyes tapasztalatai alapján a bentlakásos intézmények jobban betartják a szupervíziót, viszont az alapellátások nem. A jelenlegi munkahelyén, mint családsegítő kötelező lett volna a szupervízió, de nem valósult meg, mert nem volt erre anyagi forrás hosszútávon és a fenntartónak 5 évébe került megértenie azt, hogy egyáltalán mi a szupervízió. Azon a véleményen van, hogy minél többet tud és tapasztal egy szakember, annál jobban tudja, hogy mik az egyéni igényei e téren és saját magának kell megteremtenie a mentálhigiénés segítség lehetőségének megteremtését. Ő saját maga keres meg szervezeteket és veszi igénybe az ingyenes szupervíziót. Számára a csoportos szupervízió nem sokat ért, főleg a vezetőség részvétele miatt, illetve a kollégák hozzáállása, befolyása miatt. Az egyénit sokkal hatékonyabbnak ítéli meg.

A javítóintézetben nevelőként dolgozó úr elmondja, hogy itt nincsen mentálhigiénés megsegítés, egyéniben jár pszichológushoz, amelyet saját magának finanszíroz. A hajléktalan ellátásban is csak felmerült a szupervízió gondolata, de nem valósult meg. A fagyásos tapasztalat után, sem kapta meg a megfelelő mentálhigiénés segítséget, hogy minél hamarabb feldolgozhassa a traumatikus tapasztalatát. Az óvodai-és iskolai szociális segítő pozíciójában, pedig a kollégák voltak azok, akik tiltakoztak a szupervízió ellen, nem szerették. Összegezve, ha saját magának nem teremti meg a lehetőséget, akkor semmilyen segítséghez sem jut.

Az óvodai és iskolai szociális segítő úr elmondása alapján félévente van 3-3 szupervízió tavasszal és ősszel. Ott eseteket dolgoznak fel. A megváltozott munkaképességükkel való foglalkozása során a munkatársakra tudott hagyatkozni a mentálhigiénés segítség igénybevételének szempontjából. Jó volt a kapcsolata a kollégákkal, egy hónapban egyszer leültek egy megbeszélésre.

A másik 1 személyes családsegítő hölgy megosztotta a kérdésem kapcsán, hogy az elmúlt években volt szupervíziós lehetőség. Régebben óvónőkkel, védőnőkkel beszéltek meg a nehézségeket, valamint gyámhivatali személyektől (korábban: jegyzők) kértek segítséget az elakadásaikban.

A másik családsegítő hölgynek volt csoportos szupervíziója 2-szer is a hajléktalan ellátási munkája folyamán, bár alapvetően ez a mentálhigiénés segítségnyújtás nem jellemző. A második ilyen helyen pályázat útján nyertek el egy 5 alkalmas szupervíziót, pont mielőtt eljött arról a helyről. A családsegítőben van lehetőség egyéni szupervízióra és csoportosra is, van anyagi forrása erre az önkormányzatnak. Egyébként mélyen vallásos, rendszeresen jár misére, nem rég járt egy zarándokúton. Ez is egy plusz mentális kapaszkodót ad neki. Fontosnak tartja, hogy törődjön magával az ember.

A másik javítóintézeti nevelő úr elmondja, hogy szupervízió van náluk, emellett a vezetőség nagyon kooperatív, bármilyen jellegű szakmai kérdéssel fordulhat hozzájuk, amelyre megfelelő útmutatást, eszköztárat kap.

Az óvodai-és iskolai szociális segítők és utcai-és lakótelepi ifjúsági segítők teamjeinek szakmai vezetője részt vett több intézményben is rendszeresen szupervíziókon, emellett nagyon fontosnak tartja a team megbeszéléseket, vezetői megbeszéléseket csapatépítőket. Az ő szakmai csoportjában évente kétszer vannak csapatépítő napok, mert ezért küzdött, normál esetben az intézmény csak egy ilyen napot ad lehetőségként a munkavállalók más szakmai csoportjának. Emellett közösen osztanak fenyőfát az egész szakmai csoporttal. Ő inkább vezetői szemszögből közelítette meg a kérdésemet, ugyanakkor ezek a saját mentálhigiénés megsegítésében is aktív szerepet vállalnak, ezt Ő is elmondja.

Fogyatékosok és pszichiátriai betegek nappali ellátásában dolgozó

Az intézményvezető úr elmondása alapján szerencsés helyzetben volt, mert mindig volt szupervíziós lehetőség a munkahelyein és közvetlen főnökök és kollégák jó gyakorlatokkal, tapasztalatokkal támogatták. A pályájának elején voltak nehezebb időszakai.

Idősek szakellátásában dolgozók

Az ápoló hölgy egyáltalán nem kapott mentálhigiénés megsegítést a pályája folyamán. A jelenlegi demens ápolói munkakörében van csoportos szupervízió, intézményi saját pszichiáter, akihez, ha nagyon kell lehet fordulni, valamint konfliktuskezelési tréning, mivel ellátott-ellátott és dolgozó-ellátott között szoktak felmerülni folyamatosan konfliktusok. Ezek csak rövid ideig hatásosak.

Az időotthon vezető hölgy semmiféle mentálhigiénés segítséget nem kap a munkavégzése során. Elmondja, hogy anyagi forrás híján nincs lehetőség szupervízióra. Csak egy intézményi

pszichiáter van, pszichológus sajnos nem áll rendelkezésre. A munkatársak közössége nagyon jó, így egymást nagyon támogatják.

A házi ápoló a kollégáival tudja megosztani a gondolatai és érzéseit, támogatóan állnak egymáshoz. A vezetőség nem biztosít semmit a mentálhigiénés megsegítés érdekében. Önkormányzati fenntartású az intézmény, eleinte autóval járt, de nem sokat fizetnek neki, csak a legrövidebb utat, viszont sokszor a téli időszakban, akár hosszabb utat is meg kell tenniük az időjárási viszonyok miatt. Így nem térül meg a költsége, ezért biciklivel jár dolgozni.

Pályaelhagyók

Az értékesítési divízió vezető hölgyet mentálhigiénés segítség tekintetében szupervíziós alkalmak segítették, mind egyéni ülések, mind csoportos ülések formájában. A csoportos alkalmakon a vezető is részt vett, így azt nem tartotta megfelelőnek, elveszett az objektivitása az alkalomnak.

A fejlesztőház szakmai vezető helyettese mentálhigiénés segítséget csoportos szupervízió formájában kapott kettő-három alkalommal, időszakosan másfél év leforgása alatt, melyet a helyi önkormányzat finanszírozott. Ezt pozitívan ítélte meg, azonban a szupervízor személye nem volt megfelelő, nem adta meg ebből a szempontból az igazi segítségnyújtást. Nem volt folyamatos a mentális támogatás a szakemberek felé, illetve azokkal a kollégákkal tudtak az egyéni elakadásaikról beszélni, vagy az esetükkel kapcsolatos nehézségeikről, akik kezdeményezően álltak ehhez.

Az IT servicedesk/helpdesk-es úr gyakorlati tapasztalatai alapján úgy gondolja, hogy intézményfüggő a mentálhigiénés megsegítés a szociális területen. Az egyéni és a csoportos szupervízió mellyel találkozott a gyakorlatai során. A különböző teamek és a szupervíziók szerinte segítséggel lehetnek ebben a kérdéskörben, de csak akkor, ha a megbeszélések során a jó gyakorlatok megoldásának irányába tesznek törekvéseket. Úgy gondolja, hogy ez intézmény és egyén függő is egyaránt, elengedhetetlen, hogy az egyén megtalálja a módot a kiégés ellen „a reális célok megalkotásával a kiégés esélye kisebb lesz”. Ha pedig a környezet okozza a problémákat, akkor előtérbe kerülhet a váltás más intézménybe.

Az IT servicedesk-es hölgy elmondta, hogy mentálhigiénés megsegítés tekintetében hetente egyszer volt egy team megbeszélés a kollégákkal. Külön szakember nem volt, aki támogassa őket a mentális, érzelmi nehézségekben. Amelyik kolléga nyitott volt, azzal meg tudták beszélni a különböző eseteket a személyes tapasztalatok alapján.

Az egyéni vállalkozó hölgynek családsegítői munkája folyamán 2-szer volt csoportos szupervízió évi 4-5 alkalommal, de nem volt elégséges. Az alapvető vezetői szintű problémákat alulról nem tudták megoldani. Továbbá 1-szer szervezetfejlesztés, ez a szervezetfejlesztés sajnos nem sikerült megfelelően, mert a vezetőség nem hitt benne és ezáltal nem szorgalmazták az önkormányzat felé a támogatás reményében. Ha az önkormányzat financiálisan támogatta volna, akkor megvalósulhatott volna valamilyen fajta eredmény. Ő úgy kezdett el ebben az időszakban pszichológushoz járni, hogy nem kizárólagosan egyéni, hanem szakmai problémákat is vitt, a saját pénzéből finanszírozta, erre nem adott pénzügyi segítséget az intézmény, azonban annyi támogatást mégis csak sikerült kieszközölnie, hogy a munkaidejében járhatott pszichológushoz.

A közigazgatásban dolgozó hölgy elmondta, hogy csak a büntetés végrehajtásban volt mentálhigiénés támogatás, ennek keretén belül továbbképzés és szupervízió. Az ottani projektmunkának a részei voltak ezek a lehetőségek.

4.1.8. Jövőbeni elképzelések a pályával kapcsolatban, a pályaelhagyás okai

Végül az utolsó két kérdésben, amely négy kérdésre tagolódik. Arra voltam kíváncsi, hogy a még pályán lévő szakemberek fontolgatták-e valaha a pályaelhagyást, ha igen milyen indokokból tették ezt. Továbbá Milyen lehetőségeket látnak a pályamódosítás kapcsolatában. Illetve milyen indokok mentén hozták meg a döntést a pályaelhagyás kapcsán. Valamint Milyen nehézségekbe ütköztek a pályamódosítás során. Szakmacsoportonként közlöm az elképzeléseket, tapasztalatokat.

Gyermekevédelmi alapellátásban és szakellátásban dolgozók

A családsegítő hölgy öt év után 2020-ban fontolgatta a pályaelhagyást, mivel sok volt a kezelhetetlen, nagyon súlyosan problémás gyermek a szakellátó intézményben és eszköztelenné vált ő is és a kollégák nagyrésze is. A gyermekek egyre több agresszivitást mutattak, hiába eszközöltek módosításokat, mint például ösztönző értékelő rendszer megalkotása, továbbá leszabályozott keretek megalkotása, ezek mind nem bizonyultak hatékonynak. Emellett minden kolléga képzésekre is járt, hogy az eszköztáraik, megoldási módjaik fejlődjenek, alkalmazkodjanak a megváltozott körülményekhez. A hiábavalóság a kollégák kimerülését hozta el eredményül és ehhez sokat adott még az hozzá, hogy a pandémia idején a 24 órás munkavégzés volt jellemző a vírus elleni védekezés szempontjából. Azonban hosszútávon ez a kimerülés, kiegészítő állapotába sodorta a szakembereket. - Ha a szociális pályán maradna ifjúsági közösségi tereken való munkavégzésre váltana, főként a kevesebb

adminisztráció miatt. A jelenlegi állásában, mint családsegítő nagyon leterhelt a folyamatos adminisztráció miatt, ez a rovására megy a valóságos terepmunkának. Kamaszokkal szeretne dolgozni, a saját egyéniségéhez ez a munkavégzés áll a legközelebb a tapasztalatai alapján. Ha teljesen abba az irányba fordulna, hogy pályát módosít, akkor a filmművészet irányába fordulna és a filmkészítés háttérmunkálataiban, mint rendezőasszisztens tevékenykedne legszívesebben.

Az egyszemélyes családsegítő hölgy személy fejben kb. havonta kétszer felmond, amikor igazságtalan helyzetek állnak elő. A munkájának megkönnyítése érdekében és az adminisztrációs teher miatt, elérte, hogy legyen saját asszisztense, kiharcolta magának. Úgy ítéli meg, hogy a lehető legjobb döntést hozta meg, amikor az időotthoni ellátást elhagyta, mert ott már elindultak a kiegészítő folyamatai. Elmondása alapján futószalagon gondozzák az ellátottakat. Olyan elvárásokat támasztottak a dolgozókkal szembe, amelyekkel ellehetetlenült a kliensekkel való együttműködés lehetősége, valamint a gondozás darabszámos teljesítményre megy. Teljes mértékben átlátja a különbségeket az időellátás és családgondozás vonatkozásában. Véleménye alapján, az egyszemélyes szolgálat sokkal jobban tud problémát megoldani, mint a több főből álló intézmények. - Van többféle egészségügyi végzettsége, így, ha arról lenne szó visszamennie kórházba dolgozni. Azonban nem riad meg egy áruházláncban történő munkavállalástól sem, mint árufeltöltő. Ha szociális területen maradna, de váltana, akkor bármelyik területre szívesen elmenne vezetői pozícióba, de csak abban az esetben, ha nem riadnának vissza az ő őszinteségétől, az időellátást leszámítva. Továbbá hozzáteszi, hogy nagyon hiányos az angol nyelvű területhez kapcsolódó szakirodalmak lefordítása. A szakkönyvek külföldről való behozatala és lefordítása hiányzik, illetve nincs szakirodalom utánpótlás, elavultak a szakirodalmak, nem a 21. századi tapasztalatokat mutatják be. Végül hozzáteszi, hogy olyan személyek kerülnek bizonyos pozíciókba, akiknek még csak az alapvető tudása sincsen meg.

A javítóintézetben tevékenykedő úr nagyon sokáig nem tudta eldönteni, hogy rendszergazda vagy szociális munkás legyen. Sokszor előfordult, hogy a két szakmában egyszerre tevékenykedett, ez jelenleg is így van. Az anyagi juttatás miatt folyamodik ehhez, a családjának fenntartásának érdekében. Mind a két munkában tud kreatív lenni. Volt olyan helyzet, amikor besokallt és pályát váltott a rendszergazdai állásával. Egy multinacionális céghez, egy étteremlánc informatikusaként, valamint egy légitársasághoz, szintén hasonló pozícióba. Itt általában főként éjszakai műszakban dolgozott és rengeteg munkája volt, teljesen kizsigerelve érezte itt is magát. Úgyhogy visszatért a pályára. - Mivel van egy másik szakmája, amiben kellő tapasztalata is van. Nem jelent számára problémát a pályamódosítás. Erre volt is példa. Viszont

az informatika jelenleg nehezebb helyzetben van, mint a pandémia alatt. Mivel kevesebb emberre van szükség a digitalizációs visszaszorulása miatt. A szolgáltató szektor visszaesik folyamatosan. A Dunaújvárosi Egyetemen jelenleg is képzik magát mérnökinformatikus 2 éves felsőoktatási szakképzésen. Az üzemeltetési oldalban lát potenciált, így továbbképzik magát.

Az anyagi megbecsültség miatt fontolgatta a pályaelhagyást, mint óvodai- és iskolai szociális segítő. A munkakezdés után nem sokkal adódott, hogy óraadó tudott lenni és ez plusz pénzt jelentett számára. Azonban ez a lehetőség megszűnt. Jelenleg a munkája mellett fotózik, valamint bevállal munkát a családok átmeneti otthonában, azonban úgy érzi szüksége lenne egy másodállásra. - Előfordult, hogy munkásokat szállított másodállásban, hogy a keresetét kiegészítse péntek estétől vasárnap éjszakáig közel 400 km-t vezetett le. Több végzettsége van, van egy fogyasztó védői és egy személyi gazdálkodó mert a munkaügyi kirendeltség lévén eljutott ingyenes OKJ-s képzésekre. Trauma orientált szaktanácsadó szakirányú továbbképzést tanult a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán, a képzés inkább közösségi munka, de az egyénit részesíti előnybe. Esetleg ezzel vállalkozást indítana tanácsadóként. Gimnáziumban tartott 10. osztályosoknak gyásszal való megismerkedés témájában csoportos foglalkozást. A gyermekek gyászfeldolgozásában szeretne még képesítést szerezni.

A másik 1 személyes családsegítő hölgy folyamatosan lépne más irányba, vagyis inkább a szociális területen belül váltana orientációt, emberekkel szeretne mindenképpen foglalkozni. Előfordult, hogy egyedül 5 település családsegítését látta el, de nem tudott érdemi munkát végezni, csak tüzet oltott. „Amikor nem tudsz megfelelni saját magadnak sem, az nagyon nehéz.” A megbecsülés hiánya, ami miatt leginkább pályát módosítana. - Ha a területen maradna, akkor kórházi szociális munkát vállalna, vagy elmenne anyaoththonba, családok átmeneti otthonába, esetleg egy idősek otthonát vagy egy tanodát hozna létre pályázati úton.

A másik családsegítő hölgy nem is olyan régen gondolkozott a pályamódosításon. Nagyon szeret vezetni és olyan munkát keresne, ha pályát módosítana, amiben folyamatosan vezethet. Viszont rengeteg időt áldozott tanulásra, úgy érzi nem térülne meg a befektetett ideje, ha elhagyná a pályát. A Corvinus Egyetemen végzett szociális szakigazgatási mesterképzést 2006-2008 között, majd szociális szakvizsgát csinált a pályája folyamán, valamint a szociális munka alapszakon kívül az Apór Vilmos Katolikus Főiskolán elvégzett egy könyvtárpedagógusi szakirányú továbbképzést is. - Ha a szociális területen belül váltana, akkor visszamenne a hajléktalan ellátásba. Ez a hivatása, ennek él, mást nem tudna csinálni. Nem tervez más pályára lépni, viszont, ha hosszútávon nem történik az anyagi megbecsülés irányába pozitív változás, akkor esetleg olyan munkahelyre menne el, ahol autót kell vezetnie.

A másik javítóintézetben dolgozó személy nem szeretne és nem is szeretett volna soha pályát módosítani, céltudatos a munkájában, annak ellenére, hogy speciális gyermekek nevelésével foglalkozik. - „Miért is mennék máshova?”

Az óvodai-és iskolai szociális segítők és utcai-és lakótelepi ifjúsági segítők teamjeinek szakmai vezető hölgye számtalanszor eljátszik és eljátszott a gondolattal, hogy pályát módosít, és inkább elmegy dísznövény kertésznek. Úgy gondolja, ha nehezebb időszakot él valaki a szakmai munkája során, akkor mindenki eljátszik a gondolattal, hogy valamilyen más területet kellene inkább a hivatásának választania. Azonban hisz abban, hogy a megfelelő megoldással szolgáló eszközökkel tovább lehet menni a szakmai pálya útján. Valamint így fogalmaz: „Ezért lenne fontos a szakma és emberi megbecsülés. Ezeken a mélypontokon a szakembereknek a szakmai megbecsülése, meg a közösség kohéziója, ami őket ki tudja húzni ebből. Ha ez nincsen, akkor el fog menni.” Voltak lehetőségei, indokai a pályaelhagyásra, de ő a hivatásának tartja ezt a szakmai munkát. Végül hozzá teszi: „Nekem itt a helyem és ezt kell úgy csinálnom, hogy a legjobbat hozzam ki belőle, mert felelős vagyok azért, amit kaptam. Ami vagyok.” - Gyász-és vesztesség feldolgozó önkéntes csoportot vezet a munkája mellett. Elmenne szívesen mediátornak, most egy ilyen képzést végez. Valamint elmenne egy szupervizori képzésre Ezeket fő állásban is el tudja képzelni, mivel félig meddig a pályán maradna ezekkel a lehetőségekkel is.

Fogyatékosok és pszichiátriai betegek nappali ellátásában dolgozó

Az intézményvezető pályájának elején fontolgatta az első évében a pályaelhagyást. Aztán 2009-es év környékén anyagi megfontolásból. Megnősülni és saját családot szeretett volna alapítani a párjával (neki már volt egy lánya). A gyermekjólétiben a családsegítésért kapott fizetése nagyon alacsony volt. Az anyagi biztonságot szerette volna megteremteni. Ezért más intézménybe váltott vezetői pozícióba, továbbá elkezdett szakértőként dolgozni. Ha nem sikerült volna ez, akkor elhagyta volna a pályát, dilemmát okozott neki ez a helyzet. - A kereskedelem irányába menne, ha pályamódosítás mellett döntene. Bár úgy ítéli meg, hogy 20év pályán eltöltött idő után, ez nehéz lenne. Ha a szociális területen maradna, de váltásra adná magát, akkor vagy szupervizornak, vagy mediátornak, vagy szakértőnek menne el.

Idősek szakellátásában dolgozók

Az ápoló mindennap eljátszik a gondolattal, hogy a pályát elhagyja, mivel ő és a kollégái is teljesen kezdenek leépülni fizikailag és mentálisan. Tapasztalatai alapján a szociális otthonokban az egészségügyi ellátás hanyatlik, a fizikai munkát egyre nehezebben viseli.

Nagyon sokat dolgoznak 50 fő demens ellátottat 3-an látnak el. Továbbá nehezményezi a lakók ellátatlanságát. - Gondolkozott, hogy elmegy kórházba ápolónak, de nem szeretné aláírni azt a jogviszonyra vonatkozó papírt, amellyel ad hoc jelleggel intézményen belül vagy telephelyek között ide-oda irányíthatják, az állandóság megléte nélkül. Az ápolók ez elől menekültek a szociális otthon nyújtó ellátásba. Leginkább erdész lenne, mivel emberhiány van abban a szakmában is, azonban ehhez nem ért és máshoz sem, csak és kizárólag a szívvel-lélekkel való ápoláshoz. Egyedül neveli a gyermekét szüksége van megfelelő anyagi forrásra. Próbált a házi beteg ellátásban elhelyezkedni, de anyagilag nem érte meg neki, valamint lelkileg is nagyon megviselte. Ott sem olyan jó a helyzet, ezek az intézmények bizonytalanok fenntartási szempontból. A pandémia időszakában sírva mentek haza a kollégáival, olyan állapotok és helyzetek érték őket. Semmilyen ingyenes segítség nem volt számukra ebben az időben, hiába kutatott segítség után.

Az idősothont vezető hölgy mostanában fontolgatja, emiatt tanul etikát mesterképzésen. 20 éve van a pályán, ebből 11 éve az idősgondozásban. Szeretne jó szakember maradni, jobban mondván jó szakemberként elhagyni a pályát, nem pedig a kiégés mélységében kárt téve. - Etikát tanítana, vagy bölcsödében helyezkedne el, emiatt jár tanárképzésre.

A házi ápoló nem szeretne pályát módosítani és nem is akart, eddig soha. Innen szeretne nyugdíjba menni. A kolléganőjével viccből megjegyezték: „a betegágy mellől szeretnék meghalni menni”. - Soha nem gondolkozott a pályamódosításon, hiába keres kevés pénzt, viszont imádja a hivatását.

Pályaelhagyók

Az értékesítési divízió vezető hölgy indokai, melyek alapján meghozta a pályaelhagyásának döntését a megélhetési nehézség volt. 28-29 éves korában jutott arra a döntésre, hogy csak dolgozik, de nem él és otthon a négy fal között öregszik meg. Mindent megpróbált tenni annak érdekében, hogy az anyagi biztonság megteremtésével előrébb jusson, tanulással is, de több munkahely mellett még így sem tudta megteremteni magának a biztos önálló megélhetését. Az is egy meghatározó tényező volt számára, hogy a vezető személyek, illetve a munkatársak egyéb személyek döntésének ellenében cselekedtek és ez volt az általános jellemző, amely számára nem volt egy elfogadható és kompetens magatartás. - A személyiségével sikeresen tudott pályát módosítani, csak a fizetési igénye miatt tartott négy hónapig a munkakeresése. Az új pozíciójában, mint ügyfélkapcsolati referens eltöltött két hónapot és megkeresték a szociális területről egy vezetői pozícióval, de a pályázatíró cég emelt a fizetésén és home office

lehetőséget is felkínált számára. Így nem vállalta el a vezetői pozíciót a segítői hivatásban. Az intézményvezetői fizetés sem elégítettet volna ki a hosszútávú terveit, mivel saját tulajdonában levő lakhatást szeretett volna előteremteni magának, úgy, hogy él és világot is lát. Az új pozíciójában másfél év után elő tudta teremteni azt az anyagi tőkét, hogy saját ingatlant tudott venni, fenn tudta tartani magát és a vágyainak megvalósítására is volt elegendő anyagi forrása, végül még pénzt is tudott félretenni. Véleménye szerint, aki ad magára az otthagyja a szociális területet és mindig a jó szakemberek hagyják el a pályát. Úgy vélekedik róla, hogy a legtöbb ember nem látja, hogy mint ellátott a rendszer része lehetsz és anyagi szempontból és sokszor mentálisan is a túlélésért küzdenek a szakemberek.

A fejlesztőház szakmai vezető helyettes hölgy elmondta, hogy egyrészt maga a gyógypedagógiai terület iránt való alapvető érdeklődése és a végzettségnek megszerzése, valamint a szociális szféra rendszerének hiányosságai, nehezítő tényezői vezettek a pályaelhagyási döntésének meghozataláig. A családsegítőben keresett a legrosszabbul, mégsem ez a tényező vezetett, ahhoz, hogy pályát módosítson, hanem a rendszerben tapasztaltak alapján mérlegelte ennek a döntésnek a meghozatalát. Abban az időben még gyógypedagógia szakon tanult és örömmel töltötte el, hogy pénzt keres, illetve rugalmasabb munkaidőben dolgozhatott, de véleménye alapján, már mai fejjel az anyagi megbecsülés miatt nem dolgozna a területen. - Nem ütközött nehézségekbe a pályamódosítás során, a folyamat nagyon gyorsan lezajlott. Egy iskolába jelentkezett szerencsét próbálva, mert autizmus specifikus gyermekek fejlesztése, oktatása iránt érdeklődött.

Az IT servicedesk/helpdesk-es úr személyiségéből adódóan már úgy kezdte a képzést, hogy elhagyja a pályát. Pszichológus szeretett volna lenni. Emellett nem nézett utána, hogy mit fogadnak a nagy gyakorlatnak, mert szakmába vágóan egy Krakkói iskolában volt szociálpedagógus önkéntesgyakornok. A továbbiakban, pedig nem látta a saját jövőjét Magyarországon. Ellenben úgy gondolta, hogy iskolában szívesen folytatna ilyen jellegű munkát. A sikertelen gyakorlat miatt csúszott a képzésben, utána pedig nem jött haza, hanem lett Lengyelországban egy ügyfélszolgálatos munkája, viszont amikor ebből a munkakörből váltott az adatelemzői munkakörbe, akkor már nem szeretett volna emberekkel foglalkozni. Az ügyélszolgálati munka elvette egy időre a kedvét ettől, de valamilyen szinten visszatért ehhez helpdesk-esként. Közben az érdeklődési köre is megváltozott és elkezdett tanulni online marketinget is. - A pályamódosítás során személyes nehézségei voltak, hiszen sok érdeklődési köre volt és nem tudott dönteni, hogy milyen irányba menjen el. Emellett nem volt meg a gyakorlati tudása sem a váltáshoz, hiába szeretett volna elmenni egy bizonyos irányba, viszont

az adatelemzéshez nem volt szüksége végzettséghez. Így tudott ebbe az irányba váltani és ez a terület nagyon megfogta, úgyhogy bár jelenleg más pozícióban mozog, de tanfolyamokat végez, hogy az adatelemzői tudását növelje. Végül elgondolkozott, hogy szeretné ezt felsőoktatásban is tanulni.

Az IT servicedesk-es hölgy anyagi okok miatt döntött a pályamódosítás mellett. Ha egyedül élt volna, miközben családsegítéssel foglalkozik, nem tudta volna egyedül eltartani magát, az akkori párjára tudott támaszkodni anyagilag. Továbbá egy albérletet nem tudott volna egyedül finanszírozni, úgy, hogy mellet saját magát is fenntartsa. Emellett úgy érezte, hogy másban is szeretné kipróbálni magát, így adódott a külföldi munkavégzés lehetősége Ausztriában. Barátoknál tudott lakni és munkát vállalni. A szociális területen egyébként más pozícióban is el tudta volna képzelni magát, akár egy családok átmeneti otthonában, vagy egy iskolában. Azonban pályakezdő volt és nagyon naiv a kollégáinak figyelmeztetése ellenére átvágták a családok és ez is hozzájárult, hogy a szakmai munkavégzéstől elmenjen a kedve. - A pályamódosításában nehézséget a külföldi nyelv és helyismeret okozott. A német nyelvet nem beszélte magas szinten, de elkezdett nyelvtanfolyamra járni és a szállodai munkába is belejött. Amikor hazajött kísérletet tett arra, hogy szociális intézményekben helyezkedjen el ismételten, de be sem hívták interjúra. Ellenben a nyelvtudása miatt egy multinacionális céghez felvették servicedesk-es kolléga ként, itt betanították, nem volt szükség nagyobb tapasztalatra. Nem látja azt a lehetőséget, hogy visszatérjen a pályára, mivel ezen a területen, ennél a cégnél jól keres, kevesebb fizetéssel nem tudná fenntartását biztosítani a családjának, mivel egy kislánya is van. Még annak ellenére sem, hogy a férje jól keres.

Az egyéni vállalkozó hölgy pálya elhagyását azon indokok mentén hozta meg, hogy a gyermekvédelmi rendszer abuzáló rendszer, amely a saját normáival teljesmértékben ütközik, a rendszer magasabb rétegei is abuzáló viselkedést követnek el a rendszer alacsonyabb részét képező, szakmai munkát végző személyeivel szemben. Továbbá az alulfizetettség is meghatározta a döntését. - He nem azt választja, hogy vállalkozó lesz, akkor sem látott volna arra lehetőséget, hogy a szociális szakma más területén helyezkedjen el. Úgy látja, hogy az egész rendszer abuzáló, nem csak az az egy szegmense, ahol dolgozott. A civil szférát is teljesen romba döntötték, szerencse és jó kapcsolati rendszerre van szükségük a szociális civil szervezeteknek, ahhoz, hogy finansziális forrásokhoz jussanak.

A közigazgatásban dolgozó hölgynek egy ismerőse munkát ajánlott egy projekttel kapcsolatosan, teljesen váratlanul. Dupla annyi fizetést kapott ezért a munkájáért, mint előtte. - Olyan kreatív munkát ajánlottak neki, ami visszautasíthatatlan volt számára és egyben lelkesítő.

Nehéznek élte meg a pályamódosítást, mert nagyon elhivatott volt. Ha visszamenne a szakmába, akkor biztos, hogy a kevés fizetéséből még költene is, amiatt, hogy minden eszköz meglegyen a szükséges munkavégzéshez. Azt a családja nem nézné jó szemmel.

4.2. A dokumentumelemzés eredményei

A dokumentum elemzés során 10 felsőoktatási intézmény szociális alapszakjait vettem figyelembe, azonban az egyik egyetemen közben megszűnt a szociálpedagógiai képzés, így 10 szak került a figyelmem középpontjában.

4.2.1. A különböző felsőoktatási intézmények szociális alapképzéseinek bemutatása

1. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A szociálpedagógiai alapképzés részletes szakleírást tartalmaz. Magát a képzést több tudományágat felölelő képzésnek definiálja, azáltal, hogy képzés magába foglal pedagógiai, jogi, szociálpolitikai, pszichológiai, társadalomtudományi tárgyakat, továbbá a szociális munkára vonatkoztatható ismereteket. Alapvetően a gyermekek érdekeinek képviselésére, az őket érintő problémákra koncentrálódik a képzés komplex bemutatása. Hangsúlyozva a gyermekvédelmet, illetve a gyermekeket körülvevő család segítségét, a társadalmi problémák feltérképezését és ezt egy rendszerben való szemléletét. A leírás nagyon a gyermekek megsegítésének irányát erősíti, azonban van egy olyan pontja is a szak bemutatásának, hogy milyen személyeknek hasznos, ha a képzést választja. Itt megemlítsre kerül, miszerint nem kizárólagosan a gyermekvédelemre, ifjúság, családsegítésre koncentrálódóan lehet tevékenységet végezni, hanem fogyatékkal élők intézményében, illetve büntetés-végrehajtásban. Viszont nem szerepel a lehetőségek között a hajléktalan ellátás továbbá az idős ellátás, a szenvedély és pszichiátriai betegek ellátása sem pedig a végzettséggel betölthetőek ilyen munkakörök, a mintatanterv alapján pedig ezek a területek is részletesen érintve vannak. A nagy gyakorlatnak 350 órában kell megvalósulni gyakorlati napló elkészítésével egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben, amelyben előtte nem végeztek gyakorlatot. A képzés 7 féléves.

2. Apor Vilmos Katolikus Főiskola

A szociálpedagógiai alapképzés szak leírása kevésbé részlete, inkább egy felületes képet nyújt a végzettségről. Alapvetően a gyermekvédelemre, a gyermekeket és családjaikat érintő problémák feltérképezésére teszi a szakleírás a hangsúlyt. Továbbá a prevenciót és a kollektívbe történő beillesztést emeli ki, mint fő kompetencia. A képzés 7 féléves. Ha a szak leírás nem is részletes, azonban a gyakorlati munkavégzésről egy sokkal szerteágazóbb leírást ismerhetünk meg. Itt részletesen mind a 7 félév gyakorlataira vonatkozó részletes leírást megtalálhatjuk. Az első tanévnek a második félévében kezdődik meg a gyakorlat intézményi

bemutatókkal. A második év első félévében a gyermekvédelmi alapellátásban, a második félévben egy oktatási intézményben kell, hogy gyakorlatot végezzenek a hallgatók. A harmadik év első félévében a gyermekvédelmi szakellátásban, valamint az őket elhelyező szolgálatokban végeznek gyakorlatot a tanulók, a második félévben a szakosodási irányuknak megfelelően végeznek gyakorlatot a hallgatók. Végül az utolsó félévükben intenzív terepgyakorlatot végeznek szabadon választottan szakmai mentor segítségével 360 órában. Az elvégzett munkát, pedig feldolgozással segítik.

3. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdaság-És Társadalomtudományi Kar

A szociálpedagógiai alapképzés leírása nem olyan nagy terjedelmű, de lényegét tekintve minden tartalmaz, melyet a Pázmány Péter Katolikus Egyetem szakleírásában megtalálhatunk. Tehát az alapot biztosító különböző tudományterületeket, továbbá a gyermekvédelem és családsegítés alapelveire irányuló szakmeghatározást. Elleneben a szakosodásra többféle területen is van lehetőség, itt már van kiterjedés a gyermekvédelmen túl a családon belüli erőszak, szenvedélybetegek, idősök problémáinak speciális megoldására való törekvének. Továbbá a tanszéki leírásban részletesebb információt kaphatunk, hogy milyen csak a helyi képzésre jellemző tantárgyakkal teszik sokkal szakmaspecifikusabbá a képzést, mint konfliktuskezelés, értékképzés, pályaorientáció, tanácsadás. tehát egy magas színvonalat nyújtó képzésről olvashatunk. Itt máshogy valósul meg a gyakorlatvégzés 120 órában kell teljesíteni a hallgatóknak a külső szakmai gyakorlatot, szintén kell készíteni az elvégzett terepmunkáról beszámolót és a gyakorlatot Bármilyen szociális, gyermekvédelmi vagy köznevelési intézményben elvégezhetik. A képzés 7 féléves.

4. Baptista Teológiai Akadémia

A teológusi alapképzés szociális lelkigondozói specializációval a teológiai és vallásismereti alapokon túlmenően részletesen tartalmazza, hogy a képzés maga mire irányul. A szociális szegmens részeinek megismerését emeli ki, illetve a vallással kapcsolatos segítség fontosságát helyezi előtérbe. Itt is középpontba kerül a probléma feltárása és megoldása fókusz a segítség kapcsolatában, de nem korlátozódik le egyetlen egy szociális területre sem. Más felekezethez tartozó felsőoktatási intézményeknél kevésbé hangsúlyos a vallási elvek követése, itt ez is nagy hangsúlyt kap. Képességek tekintetében az önkéntes munkára, szervezetek kialakítására irányuló szerveződések megalkotására is képessé válhat az itt tanuló szakember. Ez más szakokkal szemben a szociális segítőtevékenységben egy igen hasznos képesség lehet

véleményem szerint. A képzés maga 6 vagy 8 féléves attól függően, hogy valaki lelkipásztor is lesz-e.

5. Wesley János Lelkészképző Főiskola

A szociális munka alapszakjának leírásában az első és legfontosabb pontként a tapasztalatszerzésre irányuló képzés megvalósításának hangsúlyozása kerül kiemelésre. A szociálpedagógiai képzéshez hasonlatosan a gyermekvédelem kerül hangsúlyozásra, de már nem kizárólagosan ez, hanem a segítő munka szélesebb körű kivitelezése is megemlítsre kerül. Ami nagyon fontos és figyelmet kap azok az etikai elvek kiemelése, továbbá a társadalmi problémák szakszerű kezelésére irányuló képzés kiemelése. Itt a szociális munkát hivatásként emlegetik és egyéni készségek tekintetében is adnak kritériumokat, hogy milyen kompetenciák szükségesek a megfelelő feladatvégzéshez. A különböző munkavégzési területeket nem ismertetik részletesen. Az intenzív nagy terepgyakorlat 300 órában valósul meg szintén tereptanár mentorálásával, valamely szociális intézményben. A képzés 7 féléves.

6. Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális Kar

Alapvetően szociálpedagógiai képzés is van az egyetemen, de az interjúalanyom által végzett szociális munka alapképzést veszem alapul.

A szociális munka alapszak leírása sokkal részletesebb, felépítésre a teológia szak leírásához hasonlít. Azonban itt a vallás hangsúlyozása nem jelenik meg annyira, mint a teológiai képzésnél. Teljesen megegyezik a szak bevezető leírása a Wesley János Lelkészképző Főiskola szociális munka szakjának bevezető leírásával. A továbbiakban részletes leírást találunk arról, hogy milyen tudással rendelkezik egy szociális munkás. Mint a különböző multidiszciplináris ismeretek, a kollektívban végbemenő történések befolyásának ellensúlyozása, a különböző fenyegető szituációk megelőzése, kezelése. Továbbá főbb képességeket és attitűdöket emel ki a szakleírás, melyet fontosnak tart a szociális munka folyamatának végzése közben. Mint a bizalmi légkör megteremtése, az empátia képesség és a nyitottság elve. Végül a gyakorlati elvárásokról is találunk leírást az oldalon, ennek folyamán önismereti munkára és az önfejlesztésre is van lehetőség, a gyakorlatok időtartamára is figyelmet hív fel a kisebb gyakorlatok elvégzést követően minimálisan 300 órában kell a nagy gyakorlatot elvégezni. Ennél a szakleírásnál sem ismertetik a különböző munkaterületeket, ahol a tevékenységet lehet folytatni. A képzés 7 féléves.

7. Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar

Ebben az oktatási intézményben is van szociálpedagógiai alapszak, azonban az az interjúalanyom, aki itt végzett főiskolai alapképzést szociális munka szakra járt, így ezzel a szakkal foglalkozom a továbbiakban.

A szociális munka szak bevezető leírása megegyezik a Wesley János Lelkészképző Főiskola és a Károli Gáspár Református Egyetem szociális munka szakleírásának bevezetésével. Annyi különbséggel, hogy utána részletesen felsorolja a különböző tudományterületeket, amelynek elméleteit a képzés folyamán elsajátítják a hallgatók. Ezen kívül kiemelik, hogy majdnem közel a képzés felét gyakorlati órák töltik ki, ebben is inkább a klasszikus szociális munka a mérvadó. Hangsúlyozzák, hogy az intenzív terepgyakorlat fontosságát és a magas számú egyetemmel kapcsolatban álló gyakorlati helyek meglétét. Ezt követően az IFSW 2014-es definíciója szerint bemutatják a szociális munka definícióját. Itt is hangsúlyos az egyén és a kollektív problémáinak felismerése, kezelése. Azonban itt sem ismertetik a különböző munkaterületeket. Elleneben a gyakorlati elvárások között szintén szerepel az önismeret és az erre irányuló fejlesztési lehetőségek ismertetése. Itt is minimálisan 300 órában kell megvalósulni a nagy terepgyakorlatnak. A képzés 7 féléves.

Szociális munka

8. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti-És Társadalomtudományi Kar

A szociális munkát magyar és angol nyelven is oktatják. Az angol nyelvű képzés is végezhető államilag támogatott formában, de pluszban kell fizetni a képzésért nyelvi támogatást félévenként.

A szakleírás elsőként készségeket, valamint értékeket fogalmaz meg a szociális munka végzéséhez kapcsolódóan. Itt is hivatásként van kiemelve a segítő tevékenység végzése. Ezután a képzés célkitűzéseiként ugyanaz a megfogalmazás olvasható, mint a már korábban említett felsőoktatási intézményeknél, ahol a szociális munka szakleírásokat mutattam be. Majd a különböző kompetenciákat írják le, itt is megjelennek a szociális beállítottságra jellemző elvárások. Részletesen több munkaterületen történő tevékenységvégzési helyet leírnak a szakleírásban, itt is minimálisan 300 óra intenzív terepgyakorlatot kell elvégezni. Ebben a szakleírásban is megjelenik az önismereti munkára való figyelemfelhívás, meg arra a lehetőségre, hogy ennek fejlesztésében segítséget nyújt a képzés. A képzés 7 féléves.

9. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar

A szociális munka szak leírása nem túl hosszú, de annál tartalmasabb. Itt is kihangsúlyozásra kerül a kollektív és az egyén nehézségeinek megoldására való törekvés, melyet a szociális munkások végeznek szakmájuk során. Majd majdnem minden munkaterület megemlítésre kerül, ahol tevékenységet végezhetnek a szociális szakemberek, kivétel a pszichiátriai betegekkel történő tevékenység. Ugyanúgy kiemelésre kerül, hogy a több tudományterületet felölelő elméleti és gyakorlati képzés, milyen módon tud segíteni a képzést végzők számára. Elősegítve azt, hogy minél felkészültebbek legyenek az eltérő szükségletű egyének és közösségek támogatásában. Végül ajánlást adnak nagyvonalakban azoknak, akik kedvet éreznek a szak elvégzésére, hogy mi várhat rájuk a pályájuk során, de kevésbé törekszik ez az ajánlás a nehézségek hangsúlyozására. Az intenzív terepgyakorlat 300 órában valósul meg tereptanár mentorálásával valamely szociális vagy gyermekvédelmi intézményben. A képzés 7 féléves.

10. Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Az ápolóalapképzés figyelembevételkor azt szerettem meg volna megvizsgálni, hogy fellelhető-e a képzésben a szociális ápolásra vagy gondozásra irányuló bármilyen jellegű tárgy. Sajnálatos módon mintatantervet nem találtam, de az aktuális tanév órarendjeit félévekre bontva megtaláltam a honlapon.

A támogató tevékenység végzése kerül kiemelésre elsőként, de nyilvánvalóan az ápolás tekintetében. Majd alapvető képességeket, készségeket attitűdöket írnak le a segítség folyamatára nézve. Több terület ápolástanát magába foglalja a képzés, ami itt szociális segítő tevékenység nézőpontjából hasznos lehet, az a pszichiátriai és a közösségben végzett ápolói tevékenység lehet. Ezt követően részletezik, hogy milyen az alapképzésre épülő mesterképzéseken lehet továbbtanulni. Itt jelenik meg a szociális munka, mint az ápoláshoz kapcsolható fontos és nem elhanyagolható terület. mesterképzésen van lehetőség egészségügyi szociális munkát tanulni, de nem az egyetemen. Utána néztem és Pécsen, Debrecenben, Miskolcon és Szegeden van lehetőség ilyen mesterszak elvégzésére. Ezt követően ad a szakleírás egyáltalános bemutatást az ápolói tevékenységről és arról, hogy miként támogatja a betegeket egy ilyen segítő személy. A különböző munkaterületeket, ahol tevékenységeket lehet végezni felsorolja a szakleírás, többek között a szociális terület is szóba kerül. Az órarendi adatok alapján megpróbálom megnézni, hogy ha a területen lehet dolgozni, akkor változott-e valamelyest a tanterv úgy, hogy elősegítse az ismeretek megszerzését a szociális szféráról. A képzés 8 féléves.

4.2.2. Dokumentumelemzés – mintatantervek bemutatása és elemzése

Az általam vizsgált mintatanterveket egy táblázaton keresztül szeretném szemléltetni.

1. sz. táblázat - a vizsgált intézmények szakjainak elméleti és gyakorlati tárgyainak arányai, illetve speciális gyakorlatok

Felsőoktatási intézmény	Szak	Munkarend	Képzés szintje	Mintatanterv érvényessége	Megszerezhető kredit	Elmélet-gyakorlat aránya	Speciálisabb szakmai gyakorlatok
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Nappali	BA	2024	210	50-50%	Mentalizáció a szociális segítő gyakorlatban; Szupervízió; Családterápia
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Szociálpedagógia	Nappali	BA	2023	210	40-60%	Munkába állító tréning; Drámapedagógiai; Tanulási technikák
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdasági-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Nappali	BA	2021	180	30-70%	Értéktáplálás; Élet-úttervezés; Karrierépítés tutorális gyakorlat
Baptista teológiai Akadémia	Teológia	Nappali	BA	2024	210	80-20%	Istentiszteleti gyakorlat; Bibliá-olvasó gyakorlat
Wesley János Lelkész-képző Főiskola	Szociális munka	Nappali	BA	2023-2027	210	60-40%	Szupervízió; Érzéke-nyító terepgyakorlat; Non-direktív segítő beszélgetés
Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális Kar	Szociális munka	Nappali	BA	2023	210	40-60%	Tanulásmódszertan; Segítői kommunikáció; Holisztikus szemlélet az egészségügyi ellátórendszerben
Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar	Szociális munka	Nappali	BA	2023	210	40-60%	Szociális intézmények menedzsmentje; Menedzsment; Segítő kapcsolatok pszichológiája
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész-És Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Nappali	BA	2020	210	30-70%	Reflektív kommunikációs készségfejlesztés; Tutorálás; Család-konzultáció

Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Nappali	BA	2024	210	30-70%	Nonprofit menedzsment;Csal ádon belüli bántalmazás és szociális munka bántalmazott emberekkel;Társad almi traumák kutatása
Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar	Ápoló	Nappali	BA	2024	240	70-30%	Közösségi ápolás;Pszichiátriai ápolás

A táblázat tartalmából nyilvánvalóvá válik, hogy a felsőoktatási szociális alapszakok gyakorlati tárgyaikban változáson mentek keresztül. A szociálpedagógiai szakoknál két intézményben is nagyobb a gyakorlatok aránya, mint az elmélet, de azért a felel fel arány sem mondható rossznak. A teológiai szaknál változatlanul nagyobb hangsúlyt kap az elméleti rész. A szociális munka tekintetében pedig az öt intézményből négyben nagyobb a gyakorlatok aránya, mint az elméleté, ebből kettőben messzemenően nagyobb hangsúlyt kapnak a gyakorlati órák, mint az elméleti képzés. Egy intézményben, pedig inkább az elmélet megalapozás nyer teret a tapasztalatszerzéssel szemben. Az ápoló szakon jelen van a közösségi ápolás, valamint a pszichiátriai ápolás, ez már közelebb hozza a szociális munkához, azonban még mindig ezen túlmenően nem láttam adatot bármilyen olyan elméletről, amely az ápoláshoz kapcsolható szociális segítséget támogatná.

A következő táblázatomban azt fogja szemléltetni, hogy mely szakokon és hogyan jelennek meg a különböző szociális segítő kompetencia fejlesztések. Azonban a teológia és az ápoló szakoknál nem találtam ehhez információt, így adatokat ezekről a szakokról nem tudok közölni.

2. sz. táblázat - a vizsgált intézmények szakjainak személyiség és kompetencia fejlesztő kurzusainak óraszámja

Felsőoktatási intézmény	Szak	Személyiség és kompetencia fejlesztő kurzusok	Gyakorlati órák száma
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Önismereti és szakmai készségfejlesztés 1-2.; Tanácsadás, konfliktuskezelés; Mediáció; Szupervízió, Interjútechnika a szociális segítésben	heti 4 óra; a többi 4 tárgyból heti 2 óra az adott félévben
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Szociálpedagógia	Szakmai készségfejlesztés 1-3.; Drámapedagógia; Mentálhigiéné; Mediáció; Pályaeorientáció; Erőszakmentes kommunikáció	90 óra; 15 óra; 30 óra; 15 óra; 30 óra; 15 óra összesen a képzés folyamán
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdasági-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Szakmai képesség fejlesztés 1-2.; Értéktáplálás; Élettérvezés; Karrierépítés tutorális gyakorlat; Egyéni tanácsadás; Önszabályozó tanulás pszichológiája; Tehetség gondozás-kreativitásfejlesztés; Konfliktuskezelés	20 óra; 14 óra; 14 óra; 8 óra; 14 óra; 8 óra; 8 óra; 14 óra összesen a képzés folyamán
Wesley János Lelkészképző Főiskola	Szociális munka	Szupervízió 1-2.; Érzékenyítés, szakmai személyiség fejlesztés alternatív módszerekkel; Tanulási önismeret; kreatív módszerek; Készségfejlesztés, Családi kommunikáció; Médiahasználat és szociális munka; Pénzügyi önismereti tréning; Mediáció	A tantervben az óraszámok nem voltak feltüntetve
Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális Kar	Szociális munka	Szakmai készség-és személyiségfejlesztő tréning 1-3.; Tanulásmódszertan; Segítő kommunikáció; Érzékenyítő gyakorlat; Holisztikus szemlélet az egészségügyi ellátórendszerben; Ápolástani alapismeretek és elsősegély; Mediáció	Minden egyes tárgyból heti 2 óra az adott félévben
Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar	Szociális munka	Szakmai készségfejlesztés 1-3.; Tanulási és tanulmányirási készségfejlesztés; Szociális intézmények menedzsmentje; Idegen nyelvi szaknyelvi ismeretek; Menedzsment; A projekt munka alapjai 1-2.; Segítő kapcsolatok pszichológiája;	Minden egyes tárgyból heti 2 óra az adott félévben
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész-És Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Reflektív kommunikációs készségfejlesztés; Személyes tanulási célok megfogalmazása, követése; Pszichoszociális készségfejlesztés; Megoldásközpontú segítő beszélgetés; Tutorálás; Család-konzultáció	Minden egyes tárgyból heti 2 óra az adott félévben

Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Személyiségfejlesztő gyakorlat 1-2;Segítő kapcsolatok pszichológiája;Szociotábor;Családi konzultációalpjai;Készségfejlesztés-Egyéni és családi munka módszerei	heti 2 óra a tábor (40 óra/félév és készségfejlesztés heti 3 óra kivételével)
--	-----------------	---	--

Ahogy a táblázatból is látszik nagyon sok olyan gyakorlati tárgy van a jelenlegi szociálpedagógusi és szociális munkás alapképzéseken, amely elősegíti az önismeret, személyiség és a különböző szakmai kompetenciák, készségek fejlődését. Tehát a szociális terület oktatásában fejlődés látszik összehasonlítva az interjúalanyaim által tapasztaltakkal. Azonban jól látható az is, hogy mely képzések mennyi ilyen készség és szakmai kompetenciák fejlesztésével kapcsolatos tárgyat építenek be a mintatantervükbe. Tehát az egyéni igényekre szabva választhatják ki a segítő hivatás iránt érdeklődő személyek az általuk szimpatikusnak vélt szakokat. Azonban azokban az időkben, amikor az internet még nem volt jelen, nehezebb volt kisebb kutatómunkát végezni az egyéni pályaorientáció tekintetében.

Az intenzív nagy terepgyakorlatok óraszámában az eltéréseket a következő táblázattal tudom szemléltetni

3. sz. táblázat - a vizsgált intézmények szakjainak intenzív terepgyakorlatainak követelményei, gyakorlati órák száma

Felsőoktatási intézmény	Szak	Intenzív terpgyakorlat követelményei	Gyakorlati órák száma
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Háromfokozatú beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben, amelyben korábban nem végzett gyakorlaott	350 óra
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Szociálpedagógia	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	360 óra

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdasági-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális, gyermekvédelmi vagy köznevelési intézményben	120 óra
Wesley János Lelkészképző Főiskola	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális intézményben	300 óra
Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális Kar	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	300 óra
Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	300 óra
Pécsi Tudományegyetem Bélcészlet-És Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	300 óra
Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	300 óra

A szociálpedagógiai szakok tekintetében kitűnik, hogy nem egységesek a kötelezően elvárt gyakorlati idő az intenzív nagy terepgyakorlat kapcsán. Ennek magyarázata az lehet, hogy a gyakorlati órák száma magasabb annál a képzésnél, ahol a nagy gyakorlat óraszám alacsonyabb. Az 1.sz. táblázatomban ezeket az arányszámokat jól szemlélteti. A szociális munka alapképzéseknél az intenzív gyakorlat megszabott óraszámai megegyeznek, azonban az egyik képzés nem emeli ki, hogy gyermekvédelmi intézményben is végezhető gyakorlat, sokkal inkább a szociális munka tereire koncentrálódik a gyakorlati tapasztalat megszerzésének kívánalma.

5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

H1 hipotézisem kapcsán azt vizsgáltam, hogy a szociális területen a pályaelhagyás inkább azon személyekre jellemző, akinek nem volt elégséges, valamint felhasználható információja pályaválasztáskor. A vizsgálatomban résztvevő 18 főből 2 főt kivéve majdnem mindenkinek állt rendelkezésére elegendő információ a pályával kapcsolatban. Azonban ez a két személy, akik kivételt képeznek nem pályaelhagyók. Az egyik vizsgált személy, már több, mint 20 éve a pályán van, a másik személy közel 20 éve. Tehát az alapvetésem, hogy a pályaválasztás körülményeinek tisztázatlansága miatt inkább elhagyják a pályát a szakemberek cáfolásra került.

H2 hipotézisem kapcsolatában arra voltam kíváncsi, hogy azonosítható-e az a probléma halmaz, ami miatt ezek a szakemberek a pályaelhagyást fontolgatják, vagy ezt meg is tették. A fő pályaelhagyási okok között keresendő tényezők az anyagi megbecsültség hiánya, a rendszer működésének deficitje, az alapvetően más pálya iránt való érdeklődés, illetve a nem tisztázott pályaorientáció, a rendszer szakembereire, gondozott gyermekeire kivetített abuzáló magatartás. Végül az elesett emberek segítségének égisze alatt a pénzügyi kizsigerelés, ami miatt inkább úgy döntött egy szakember, hogy maga mögött hagyja a segítő hivatást. A vizsgált személyek közül 6 fő hagyta el a pályát, a további 12 személy, pedig kivétel nélkül fontolgatta a pályaelhagyást. Ezek a személyek az alábbi problémahalmazok mentén fontolgatták pályaelhagyásukat, mint a gyermekvédelmi szakellátásban egyre több az olyan elhelyezett gyermek, akik súlyos magatartásbeli és pszichés problémával, esetleg drogérzékenységgel kerülnek be egy nem speciális gyermekeket nevelő intézménybe. A kollégák eszköztelenné válnak a nevelésüket illetően, a hatékonyság csökkenés és a mentális kifáradás hozzájárul a kiégésükhöz. Továbbá a következő meghatározó probléma, mely a gyermekvédelmi munkavégzést érinti, az az alapellátásban keresendő. A megnövekedett adminisztrációs terhek miatt az ott dolgozó szakemberek az érdemi szakmai munkától folyamatosan eltávolodnak. Ezek mellett kiemelkedő az a probléma is, amely már az idős ellátást helyezi előtérbe, miszerint a gondozási folyamatok száma tükrében kell, hogy megvalósuljanak, nem pedig a valóságos segítő és gondoskodó gondozásban. Az idősgondozás, ápolás másik problémaköre még a halál folyamatos jelenléte, továbbá a szakemberhiány miatt kialakuló megnövekedett munkaórák, melyek a súlyos kiégés állapotához vezethetnek, amikor már sem fizikailag, sem mentálisan nem képesek a segítő szakemberek a megfelelő munkavégzésre. Meghatározó nehézség a szakmában, hogy a szakembereket körülvevő team tagjai kiközösítik a tapasztalatlanabb, vagy kevésbé talpraesettebb kollégákat, ez kicsit visszásan hat arra, hogy a társadalmilag kirekesztett

személyeket kívánják a segítő szakemberek a kollektívbe beintegrálni, mégis a saját szintjükön a diszkriminatív magatartást választják. Az anyagi megbecsülés problémája, már a pályaelhagyóknál is felmerült, de azok között is megjelenik a probléma, mint gyöker ok, akik csak fontolgatják a pálya elhagyását. A másik ok, ami kéz a kézben jár az anyagi megbecsülés hiányával a szakmai és az emberi megbecsülés hiánya. Ez okozza a szakemberek hiányát, amely a kiöregedő szakmához vezet el, tovább, azok a segítő szakemberek, akik még a pályán tevékenykednek az emberi erőforrás hiányában egyedül több ember munkáját kényszerülnek ellátni. Az problémaként definiálható a vezetők kompetencia hiánya, illetve a vezető személyiségéből adódó nem helyénvaló viselkedés, hozzáállás kényszeríthet adott szociális szegmensben nagy hivatástudattal rendelkező személyt váltásra. Jobbik esetben a pályán belül történik területváltás, rosszabbik esetben indokolatlan pályaelhagyás lehet ennek a következménye. Előfordulhat az is, hogy valakit a pályája elején váratlanul ér egy traumatikus esemény a munkavégzése során. Olyan események lehetnek ezek, amelyek egy felkészült szakembert is váratlanul érnek, egy pályakezdőt pedig végképp megingathat a még kialakulatlan hivatástudatában. A hivatástudat kapcsolatában további nehézségekként jelennek meg, hogy a segítség néha egyoldalú és fontos elkerülni a túlzott érzelmi bevonódást a szakembereknek egy-egy ügyvitel kapcsán. A rendszer hiányosságaiból adódóan vannak helyzetek, amelyek elvesznek a szakemberekből, ugyanakkor vannak sikertörténetek, amik ezeket a helyzeteket ellensúlyozzák, ez adja meg egy-egy szakember hivatástudatát. A megbecsülés hiánya miatt vannak próbálkozások a pályaelhagyásra, de az alapvető segítői és szociális munkás attitűd miatt erre van, aki képtelen. A társadalom szakmai megítélése, a szakma el nem ismertsége nagyban gyakorolhat negatív hatást a szakemberek hivatástudatára. A szociális szakemberek láthatatlanok, azonban, ha nem lennének azzal a társadalomban súlyos problémák keletkeznének. A pályát egyre többen messziről elkerülik, vagy otthagyják és sokan nem hajlandóak úgy dolgozni, hogy emberileg sem számítanak, valamint az sem mérvadó, hogy mit tesznek a társadalom peremhelyzetre szorult tagjaiért a munkavégzésük során, amiért szintén financiálisan sincsenek honorálva. Emberi erőforrás tekintetében, pedig magasfokú hiány tapasztalható már a fővárosban is, továbbá a vállalkozó kedvű munkavállalók minőségének romlása is tapasztalható probléma. Egyre több a kiégett vagy mentálisan beteg szakember. Mindezek mellett a szakma képviselőitében jelenlévő személyek nem egy érdekek mentén szeretnék megvalósítani a hivatás célkitűzéseit. A szereplők szemben állnak egymással. Ez is oka, hogy a hivatás megítélése nem fejlődik pozitív irányba. Vannak, akik feljutnak a szakmai csúcsukra, de hosszútávon az elvégzett munka mennyiségét, illetve az ellehetetlenítő körülményeket, munkafolyamatokat, a kizsigerelést nem tudják tovább mentális állapot

megromlása nélkül tolerálni. A mentális megsegítés, pedig sokszor a munkavégzési helyet fenntartó intézmény vagy szervezet anyagi támogatásának függvénye. Ez pedig egy sokkal fenntebből jövő pénzelosztási probléma forrására vezethető vissza. Tehát kijelenthető, hogy azonosítható az a problémahalmaz, ami miatt a szakemberek fontolgatják a pályaelhagyást, vagy ezt meg is tették.

H3 hipotézisem tekintetében azt vizsgáltam, miszerint a szakmai képzés nem készítette fel a szakembereket azokra a helyzetekre, melyeket a valóságban megtapasztaltak. A megkérdezett személyek közül öten számoltak be arról, hogy az elvégzett felsőfokú szociális képzés nem készítette fel őket a valóságos terepmunkára, továbbá nyolc fő nyilatkozott úgy, hogy csak részben készítette fel a képzés az igazi tapasztalatokra. Továbbá öt fő mondta azt, hogy teljes mértékben felkészítette őt a képzés a munkavégzésre. Akiket nem készített fel azok arról számoltak be, hogy az elmélet nagyon felületesen került közvetítésre számukra, tovább, amit elméletként megtanultak az nem fedte a tapasztalt valóságot, mindezek mellett a gyakorlat elvégezhető volt munkahelyen is az egyik személynél, ami nem adta meg azt, hogy a terület más részein is tapasztalatot szerezhessen. A területhez kapcsolódó, de egészségügyi végzettség kapcsán, pedig említésre sem került a szociális terület, továbbá, az oktató csak az elmélet átadását tartotta szem előtt az másik személy esetébe, ami miatt nem volt lehetősége gyakorlati tapasztalataira vonatkozó kérdéseit feltenni. Azok, akik részben kaptak felkészítést a terepmunka elvégzésére közöttük voltak, akik a hiányosságok miatt az önkéntes munkájuk útján szereztek megfelelő tapasztalatot, továbbá itt is kiemelésre került, hogy felületesen adták át az elméletet a hallgatóknak, ami egyébként az általuk tapasztaltakat nem közelítették meg. Valamint az is hangsúlyossá vált, hogy a gyakorlati idő elégtelensége is hozzájárult a tapasztalatok nehezebb elsajátításához. Mindezek mellett olyan személy is volt, akinek már volt tapasztalata a képzés elvégzését megelőzően is, így már sok újdonságot nem tapasztalt. Azoknak a személyeknek, akiket a képzés felkészített a terepmunkára a véleménye az volt, hogy igen felkészítette őket a képzés, de nem területspecifikusan, továbbá hangsúlyt helyezhettek volna képzésen a kiegészítő megelőzését szolgáló ismeretek bővítésére, valamint volt, akinek nagyon gyakorlatorientált volt a képzése és minden tudást megkapott. Amit nagyon sok személy kiemelt, hogy a kisebb gyakorlatok, valamint az intézménylátogatások nem jelentettek nagyobb felkészítést a terepmunkára, de az intenzív nagy terepgyakorlat biztosított lehetőséget a nagyobb tapasztalatszerzésre. Tehát a legtöbb embert csak részben készítette fel az elvégzett képzés a valóságos terepmunkára, ami a véleményekből kitűnve nyilvánvalóvá vált a hipotézisemmel kapcsolatosan, hogy ez a részben igazolódott be.

H4 hipotézisem vonatkozásában azt vizsgáltam, hogy a képzés minél gyakorlatorientáltabb, annál kevésbé éri váratlanul a szakembereket a pályán tapasztaltak. A vizsgált személyek közül nyolc fő adott arról információt, hogy nem volt gyakorlatorientált az elvégzett képzése, hatan arról számoltak be, hogy csak részben, négyen pedig az mondták, hogy volt gyakorlatorientált volt a képzés. Azonban nem ez határozta meg a hipotézisem igazolását vagy cáfolatát, hanem hogy mit tapasztaltak a szakemberek. Kiemelték, hogy a kisebb gyakorlatok érdemben nem szolgáltak nekik tapasztalattal, főleg az intézményi bemutatások, a biztos pontot a nagy gyakorlat jelentette számukra. Nem csak a gyakorlatorientáltságtól függenek a szakmában tapasztalt váratlan esetekre adott reakciók. Hanem a jól megalapozott elméleti tudásnak is meg kell lennie, ahhoz, hogy a tapasztalatok során a szakemberek a megfelelő stratégia kidolgozásával oldják meg a felmerülő problémákat, a nehéz eseteket, helyzeteket. A stabil tapasztalatszerzésnek, stabil elméleti háttérének is kell, hogy legyen. Sajnos válaszaikból az tűnt ki, hogy az elméletet vagy érintőlegesen adták át, vagy az elavultság, valóságtól elrugaszkodottság miatt nem jelentett hasznosságot a frissen pályára lépő szakemberek számára. Tehát nem csak az elvégzett képzés gyakorlatorientáltsága befolyásolja a szakembereket a pályán tapasztalt helyzetekre történő reakciójukban.

Javaslataim tekintetében elsőként szeretném megfogalmazni, hogy a megfelelő pályaorientáció alkalmazásával prevencióként szolgálhat a korai pályaelhagyás kivédésére, továbbá az esetleges képzések félbehagyásának elkerülésére. Ezt erősíti, hogy már a szociális területen is oktatnak pályaorientációt, ami lehetővé teszi, hogy sokkal szélesebb körben elérhetővé váljon a tudatos pályaválasztás. Ezek mellett a szociálpedagógia, szociális munka társtudományainak is ismereteket kellene biztosítani a szakma célkitűzéséről, társadalmi fontosságáról. A rendszer megreformálása elkerülhetetlenné válik a közeljövőben, ehhez pedig a szociális munkaszervezeteinek egy csoportba való rendeződése adhatná meg az egy cél érdekében való küzdelemmel. Melynek során érvényesítésre kerül a szakemberek fontossága, anyagi és szakmai megbecsülése, megfelelő és folyamatosan biztosított mentálhigiénés segítség biztosítása. a szociális háló újraszervezése, hogy a bántalmazott ne legyen újra és újra bántalmazott, a kiszolgáltatott egyének ne kerüljenek még rosszabb helyzetbe. A generációkon átörökölt mérgező magatartás megoldására a széleskörűen elterjesztett prevenció. A szakmai közösségek megerősödése, nem pedig széthúzása. A szakmai képzések, szakirodalmak jelenkorhoz való igazítása. Erre való törekvéseket már tesznek a felsőoktatási intézmények ez jól kitűnik az elemzett mintatantervekből. Azonban még ennél is több lehetne az önismereti gyakorlati fejlesztés, szakmai készségek, képességek újszerű technikákon keresztüli fejlesztése.

A szakirodalmak körének bővítése haza és külföldi szakirodalmak által adott jó gyakorlatokkal. Az elméletek gyakorlattal történő összhangba hozása, előteremtené a valóságos terepmunka megvalósulását, a nehézségek megfelelő kezelését. Mindezek egy kicsit vonzóbb tennék ezt a hivatást.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Diplomadolgozatom elkészítésének célja az volt, hogy a szociális szféra pályaelhagyási okait feltájam, ezzel együttesen a segítő szakemberek nehézségeire is hangsúlyt helyezzek, továbbá az általuk elvégzett képzés hasznosulásának is szerettem volna teret engedni. Úgy gondolom ez a téma nagyon komplex, így nem is tudtam volna csak egy megközelítést a középpontba helyezni. A szociális terület pályaelhagyásának okai a szakmai munkavégzés folyamán tapasztalt nehézségekben gyökerezik, arra pedig befolyással lehet az elvégzett képzés során elsajátított elméletek és gyakorlati tapasztalatok összhangja.

Szakirodalmi áttekintések során több szakember gondolatát számba vettem az alapvető rendszerstruktúra ábrázolása, a szakmai nehézségek meghatározásával, a szakma társadalmi elismertsége körvonalazásával.

Dolgozatom elkészítéséhez két kutatási metódust alkalmaztam, amellyel a szociális területen tevékenykedő személyeket és pályaelhagyókat kerestem meg. Félig strukturál interjú kérdéseimmel a pályaválasztás körülményeinek, a képzés megítélésének, annak felkészítését a szakmai tapasztalatokra, a szakmával, pályával kapcsolatos tapasztalatoknak, továbbá a jövőbeni elképzeléseknek, végül a pályaelhagyás okainak kérdéskörét jártam körül. Dokumentumelemzésem során, pedig az interjúalanyaim által elvégzett szociális alapszakok mintatanterveit elemeztem. Négy hipotézis vettem alapul, melyek közül kettő nem igazolódott be, egy beigazolódott, az utolsó, pedig csak részben volt igazolható. A szakirodalmi felkutatásában nehézségekbe ütköztem, ugyanis nem találtam olyan irodalmat, amely a szociális szféra pályaelhagyási okaival foglalkozna. Tehát hiánypótló a diplomadolgozatom témája és őszintén remélem, hogy másoknak segítséget fog majd nyújtani az általam készített dolgozat forrást tekintve.

A félig strukturált interjúk elkészítése volt számomra a lehető legkönnyebben kivitelezhető része a dolgozatomnak, abban voltak az igazán lényeges információk a dolgozatom elkészítéséhez. Továbbá az interjúalanyaimnak segítséget nyújthattam egy biztonságos közeggel a ventilációra. Nyitottság övezte a feltett kérdéseimre a válaszokat, nem éreztem mást, mint, hogy elhivatott szakemberek segítségkiáltásai kerülnek a dolgozatom hasábjaira. A pályaelhagyók keserédes szájizzal, de őszintén megosztották, hogy miért fordítottak hátat a szakmának.

A dokumentumelemzés, pedig meglepetésszerűen hatott az elképzeléseimre: úgy gondoltam, hogy nem sok változás van, ahhoz képest, amit az interjúalanyaim közöltek. Azonban

örömmre szolgált látni, hogy mennyi képesség, készség és kompetencia fejlesztő tárgyal
bővültek a szociális alapképzések. Továbbá, hogy hangsúly kerül az önismeretre is, ugyanis
elengedhetetlen, hogy egy segítő hivatású szakember tisztába legyen önmagával. Ezáltal tud
igazán segíteni.

Irodalomjegyzék

Szakirodalom

Rosta Andrea-Rostáné Riez Andrea - Szociálpedagógia, Szak-szociálpedagógia

(2021); L'Harmattan Kiadó, pp. 25-45.; pp. 86-115

Berger, V. (2019). A szociális munka társadalmi presztízse: Beszámoló kerekasztal-beszélgetésről. Szociális Szemle, 12(1-2), 102–109.

<https://doi.org/10.15170/SocRev.2019.12.01-02.07>

Letöltés dátuma: 2024.05.12.

Gosztonyi, G. (2018). A szociális munka fejlődése és megtorpanása Magyarországon. *Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat*, 5(4).

<https://ojs.lib.unideb.hu/parbeszed/article/view/6153>

Letöltés dátuma: 2024.05.12

Berger, V. (2019). A szociális munka társadalmi presztízse: Beszámoló kerekasztal-beszélgetésről. Szociális Szemle, 12(1-2), 102–109.

<https://doi.org/10.15170/SocRev.2019.12.01-02.07>

Letöltés dátuma: 2024.05.12

B. Erdős Márta – Vass Balázs Ákos – Jávor Rebeka (2020). Szociális munkások szakmai identitásának vizsgálata az identitásstruktúra analízise módszerével. *Esély: Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat*, No. 4. pp. 54-80.

https://www.esely.org/kiadvanyok/2020_4/esely_2020-4_54-80_erdos_vass_javor.pdf

Letöltés dátuma: 2024.05.12

Gosztonyi, G. (2018). A szociális munka fejlődése és megtorpanása Magyarországon. *Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat*, 5(4).

<https://ojs.lib.unideb.hu/parbeszed/article/view/6153>

Letöltés dátuma: 2024.05.12

Krémer, B. (2021). A hatalom szociális munkásától a szociális munka hatalma felé. Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat, 8(1).

<https://doi.org/10.29376/parbeszed.2021.8/1/10>

Letöltés dátuma: 2024.05.12

Kozma, J. (2021). Szociális munka és hatalom. Széljegyzetek Krémer Balázs vitairatához. Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat, 8(2).

<https://doi.org/10.29376/parbeszed.2021.8/2/8>

Letöltés dátuma: 2024.05.12

Vass, B. Ákos. (2018). „Mást tudnék csinálni, de hogy nem szeretném, az biztos!” Szociális munkások 2006-tól 2017-ig. Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat, 5(4).

<https://ojs.lib.unideb.hu/parbeszed/article/view/6159>

Letöltés dátuma: 2024.05.12

Sik Domonkos (2017). A szociális munka lehetősége a késői modernitásban 1. – Kihívások és gyakorlatok. Esély: Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat, No. 4. pp. 71-96.

https://www.esely.org/kiadvanyok/2017_4/ATT03699.pdf

Letöltés dátuma: 2024.05.12

Csoba, J., Oláh, E., & Maszlag, F. (2022). A szociális életpályamoddellel kapcsolatos dilemmák. Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat, 9(2). <https://doi.org/10.29376/parbeszed.2022.9/2/1>

Borbély-Pecze Tibor Bors (2022), ELTE Eötvös Kiadó – Magyar Pedagógiai Társaság- Wesley Könyvek. Pályaválasztás, pályaaorientáció, pályaedukáció; Felsőoktatási tankönyv. pp. 17-24.; 25-45;

Egyéb irodalom

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Andorka_Rudolf_\(szociol%C3%B3gus\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Andorka_Rudolf_(szociol%C3%B3gus))

https://hu.wikipedia.org/wiki/Ember_Judit

https://hu.wikipedia.org/wiki/Kert%C3%A9sz_%C3%81kos

Megtekintés ideje: 2024.11.09.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészlet-És Társadalomtudományi Kar

<https://btk.ppke.hu/szocialpedagogia-2>

<https://btk.ppke.hu/tantervek-2>

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Apor Vilmos Katolikus Főiskola

<https://avkf.hu/kepzeink#alapkepzes-ba>

<https://avkf.hu/mintatantervek>

<https://avkf.hu/szakmai-gyakorlatok/nappali-gyak>

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdaság-És Társadalomtudományi Kar

<https://uni-eszterhazy.hu/gtk/m/kepzeink/alapkepzesek>

<https://uni-eszterhazy.hu/tti/m/intezetunk/szocialpedagogia-tanszek/bemutakozas-115>

<https://uni-eszterhazy.hu/tti/m/intezetunk/szocialpedagogia-tanszek/kepzeink/szocialpedagogia-ba->

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar

<https://etk.unideb.hu/szocialis-munka-alapszak-0>

<https://szociologia.unideb.hu/alapkepzesek-1>

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Baptista Teológiai Akadémia

<https://www.bta.hu/2024/04/15/teologia-alapkepzesi-szak-ba/>

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Wesley János Lelkészképző Főiskola

<https://wesley.hu/kepzeink/alapkepzes/szocialis-munka-szak-ba/>

(a mintatanterv ugyanezen az oldalon a tantervi hálók menüpont alatt érhetőek el)

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális kar

<https://geszk.kre.hu/index.php/szocialis-munka-alapkepzesi-szak-ba.html>

<https://geszk.kre.hu/index.php/oktatas/mintatantervek.html>

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti-És Társadalomtudományi Kar

<https://btk.pte.hu/hu/kepzesek/szocialis-munka-alapszak-magyar-vagy-angol-nyelven>

https://kpvk.pte.hu/sites/kpvk.pte.hu/files/szocialis_munka_ba_szak_2020.xlsx

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar

<https://tatk.elte.hu/szakok/alap/szocialismunka>

<https://tatk.elte.hu/kepzesek/alap>

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

<https://semmelweis.hu/etk/oktatas/alapkepzesek-bsc/apolas-es-betegellatas-szak/apolo-szakirany/>

<https://semmelweis.hu/etk/hallgatoi-informaciok/aktualis-tanev/>

Letöltés dátuma: 2024.11.11.

Mellékletek

1. sz. melléklet: A félig strukturált interjú vázlata

Interjú

Kérdéskörök:

1. Pályaválasztás körülményei
2. A képzés megítélése, annak felkészítése a szakami tapasztalatokra
3. A tapasztalatok a szakmával, pályával kapcsolatosan
4. Jövőbeni elképzelések a pályával kapcsolatosan/pályaelhagyás okai

Kérdések:

1. Kérem mutassa be röviden magát, hol dolgozik jelenleg?
2. Mikor döntötte el, hogy a szociális területre lép, illetve pályaválasztása során milyen tényezők hatottak a döntésére?
3. Milyen információk álltak rendelkezésére a pályaválasztáskor?
4. Hol végezte a képzését és milyennek ítéli meg magát az elvégzett képzést?
5. Mennyire és hogyan készítette fel az elvégzett képzés a valóságos terepmunkára?
6. Mennyire volt gyakorlatorientált a képzés és mit foglaltak magukba a gyakorlatok?
7. A gyakorlatok során mennyire ismerte meg teljes egészében a szociális rendszer szegmenseit?
8. Milyen tapasztalatok érték a pályára való rálépést követően, illetve a szakmai munkája folyamán?
9. Hogyan befolyásolták ezek a tapasztalatok hivatástudatában?
10. Milyen mentálhigiénés segítséget kapott a szociális területen történő munkavégzése során?
11. Fontolgatta-e valaha a pályaelhagyást, ha igen milyen indokokból tette ezt? / Milyen indokok mentén hozta meg a döntését a pályaelhagyás kapcsán?
12. Milyen lehetőségeket lát a pályamódosítás kapcsolatában? /Milyen nehézségekbe ütközött a pályamódosítás során?

1. sz. táblázat

Felsőoktatási intézmény	Szak	Munkarend	Képzés szintje	Mintatanterv érvényessége	Megszerezhető kredit	Elmélet-gyakorlat aránya	Speciálisabb szakmai gyakorlatok
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Nappali	BA	2024	210	50-50%	Mentalizáció a szociális segítő gyakorlatban; Szupervízió; Családterápia
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Szociálpedagógia	Nappali	BA	2023	210	40-60%	Munkába állító tréning; Drámapedagógiai; Tanulási technikák
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdasági-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Nappali	BA	2021	180	30-70%	Értéktartás; Élet-útervezés; Karrierépítés tutorális gyakorlat
Baptista teológiai Akadémia	Teológia	Nappali	BA	2024	210	80-20%	Istentiszteleti gyakorlat; Biblia-olvasó gyakorlat
Wesley János lelkészképző Főiskola	Szociális munka	Nappali	BA	2023-2027	210	60-40%	Szupervízió; Érzékelnyítő terepgyakorlat; Non-direktív segítő beszélgetés
Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális Kar	Szociális munka	Nappali	BA	2023	210	40-60%	Tanulásmódszertan; Segítői kommunikáció; Holisztikus szemlélet az egészségügyi ellátórendszerben
Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar	Szociális munka	Nappali	BA	2023	210	40-60%	Szociális intézmények menedzsmentje; Menedzsment; Segítő kapcsolatok pszichológiája
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet-És Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Nappali	BA	2020	210	30-70%	Reflektív kommunikációs készségfejlesztés; Tutorálás; Család-konzultáció

2. sz. táblázat

Felsőoktatási intézmény	Szak	Személyiség és kompetencia fejlesztő kurzusok	Gyakorlati órák száma
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Önismereti és szakmai készségfejlesztés 1-2.; Tanácsadás, konfliktuskezelés; Mediáció; Szupervízió; Interjútechnika a szociális segítésben	heti 4 óra; a többi 3 tárgyból heti 2 óra az adott félévben
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Szociálpedagógia	Szakmai készségfejlesztés 1-3.; Drámapedagógia; Mentálhigiéné; Mediáció; Pályaeorientáció; Erőszakmentes kommunikáció	90 óra; 15 óra; 30 óra; 15 óra; 30 óra; 15 óra összesen a képzés folyamán
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdasági-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Szakmai képesség fejlesztés 1-2.; Értékteljesítés; Élettérvezés; Karrierépítés tutorális gyakorlat; Egyéni tanácsadás; Önszabályozó tanulás pszichológiája; Tehetség gondozás-kreativitásfejlesztés; Konfliktuskezelés	20 óra; 14 óra; 14 óra; 8 óra; 14 óra; 8 óra; 8 óra; 14 óra összesen a képzés folyamán
Wesley János Lelkészképző Főiskola	Szociális munka	Szupervízió 1-2.; Érzékenyítés, szakmai személyiség fejlesztés alternatív módszerekkel; Tanulási önismeret; kreatív módszerek; Készségfejlesztés, Családi kommunikáció; Médiahasználat és szociális munka; Pénzügyi önismereti tréning; Mediáció	A tantervben az óraszámok nem voltak feltüntetve
Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális Kar	Szociális munka	Szakmai készség-és személyiségfejlesztő tréning 1-3.; Tanulásmódszertan; Segítő kommunikáció; Érzékenyítő gyakorlat; Holisztikus szemlélet az egészségügyi ellátórendszerben; Ápolástani alapismeretek és elsősegély; Mediáció	Minden egyes tárgyból heti 2 óra az adott félévben
Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar	Szociális munka	Szakmai készségfejlesztés 1-3.; Tanulási és tanulmányirás készségfejlesztés; Szociális intézmények menedzsmentje; Idegen nyelvi szaknyelvi ismeretek; Menedzsment; A projekt munka alapjai 1-2.; Segítő kapcsolatok pszichológiája;	Minden egyes tárgyból heti 2 óra az adott félévben
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti-És Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Reflektív kommunikációs készségfejlesztés; Személyes tanulási célok megfogalmazása, követése; Pszichoszociális készségfejlesztés; Megoldásközpontú segítő beszélgetés; Tutorálás; Család konzultáció	Minden egyes tárgyból heti 2 óra az adott félévben
Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Személyiségfejlesztő gyakorlat 1-2.; Segítő kapcsolatok pszichológiája; Szociotábor; Családi konzultáció alapjai; Készségfejlesztés-Egyéni és családi munka módszerei	heti 2 óra a tábor (40 óra/félév és készségfejlesztés heti 3 óra kivételével)

3. sz. táblázat

Felsőoktatási intézmény	Szak	Intenzív terpgyakorlat követelményei	Gyakorlati órák száma
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Háromfokozatú beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben, amelyben korábban nem végzett gyakorlattal	350 óra
Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Szociálpedagógia	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	360 óra
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gazdasági-És Társadalomtudományi Kar	Szociálpedagógia	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális, gyermekvédelmi vagy köznevelési intézményben	120 óra
Wesley János Lelkészképző Főiskola	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális intézményben	300 óra
Károli Gáspár Református Egyetem Gazdaságtudományi, Egészségtudományi És Szociális Kar	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	300 óra
Debreceni Egyetem Egészségtudományi Kar	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	300 óra
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti-És Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	300 óra

Eötvös Lóránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar	Szociális munka	Beszámoló készítése, egyéni esetkezelés tereptanár mentorálásával egy szociális vagy gyermekvédelmi intézményben	300 óra
--	-----------------	--	---------

Függelék

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /

diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakedolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:

A Hallgató Neptun kódja:

A dolgozat címe:

A megjelenés éve:

A konzulens intézetének neve:

A konzulens tanszékének a neve:

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakedolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitóri rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: BUDAPEST év 11. hó 09. nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

**6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója**

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

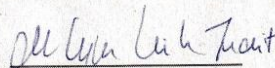
NYILATKOZAT

Polyák-Kelemen Boglárka (név) (hallgató Neptun azonosítója: NU7KYE)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Budapest év 11. hó 3. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

A DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

A szociális szféra pályaelhagyási okainak vizsgálata, a segítő foglalkozást végző személyek munkavégzésében felmerülő nehézségek feltárása

Polyák-Kelemen Boglárka

Emberi Erőforrás tanácsadó mesterképzés, levelező tagozat

Agrár-és Élelmiszergazdasági Intézet

Belső témavezető: Dr. Suhajda Csilla Judit, egyetemi docens

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Diplomadolgozatom elkészítésének célja az volt, hogy a szociális szféra pályaelhagyási okait feltájam, ezzel együttesen a segítő szakemberek nehézségeire is hangsúlyt helyezzek, továbbá az általuk elvégzett képzés hasznosulásának is szerettem volna teret engedni. Úgy gondolom ez a téma nagyon komplex, így nem is tudtam volna csak egy megközelítést a középpontba helyezni. A szociális terület pályaelhagyásának okai a szakmai munkavégzés folyamán tapasztalt nehézségekben gyökerezik, arra pedig befolyással lehet az elvégzett képzés során elsajátított elméletek és gyakorlati tapasztalatok összhangja.

Szakirodalmi áttekintések során több szakember gondolatát számba vettem az alapvető rendszerstruktúra ábrázolása, a szakmai nehézségek meghatározásával, a szakma társadalmi elismertsége körvonalazásával.

Dolgozatom elkészítéséhez két kutatási metódust alkalmaztam, amellyel a szociális területen tevékenykedő személyeket és pályaelhagyókat kerestem meg. Félig strukturál interjú kérdéseimmel a pályaválasztás körülményeinek, a képzés megítélésének, annak felkészítését a szakmai tapasztalatokra, a szakmával, pályával kapcsolatos tapasztalatoknak, továbbá a jövőbeni elképzeléseknek, végül a pályaelhagyás okainak kérdéskörét jártam körül. Dokumentumelemzésem során, pedig az interjúalanyaim által elvégzett szociális alapszakok mintatanterveit elemeztem. Négy hipotézis vettem alapul, melyek közül kettő nem igazolódott be, egy beigazolódott, az utolsó, pedig csak részben volt igazolható.